

POLSKA GOSPODARCZA

TYGODNIK, WYDAWANY PRZY POPARCIU MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU
ORAZ MINISTERSTW: SKARBU, ROLNICTWA I REF. ROLN., KOMUNIKACJI, POCZT I TELEGRAFÓW

WYCHODZI W SOBOTY

TREŚĆ ZESZYTU

	STR.		STR.
PROBLEM REDUKCJI KOSZTÓW KREDYTÓW ROLNICZYCH — <i>A. REPECZKO</i>	231	TARGI I WYSTAWY	252
DALSZE USTAWY KONWERSYJNE — <i>ST. ŻUROWSKI</i>	233	KRAJOWE RYNKI TOWAROWE	252
ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI POCZTOWEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI W 1932 R. — <i>T. DZIEKOŃSKI</i>	240	RYNEK AKCYJNY	253
ŻYCIE GOSPODARCZE:		KOMUNIKACJA I TRANSPORT	253
System finansowy a polityka lokacyjna zakładów ubezpieczeń społecznych — <i>J. K.</i>		Uregulowanie zagadnienia komunikacji samochodowej — <i>J. G.</i>	
Rejestr kartelowy — <i>M. Słowikowski</i>		ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE	254
SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH	245	KRONIKA BIEŻĄCA:	
GÓRNICTWO I PRZEMYSŁ:		PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ	255
GÓRNICTWO WĘGLOWE	247	TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH	255
PRZEMYSŁ NAFTOWY	248	SKARBOWOŚĆ I FINANSE:	
PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY	248	SPRAWY BUDŻETOWE	255
Przemysł włókienniczy w styczniu 1933 r. — <i>M. K.</i>		RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH	258
ROLNICTWO	249	Z BANKU POLSKIEGO	259
Nowe posunięcia w akcji wzmoczenia obrotu ziemią		PRZEGLĄD ZAGRANICZNY:	
Zmiana statutu Związku Organizacji Rolniczych — <i>Z. Sz.</i>		PROBLEM ANGLO-SKANDYNAWSKI — <i>DR. TADEUSZ</i>	
HANDEL:		<i>LYCHOWSKI</i>	260
HANDEL WEWNĘTRZNY	251	KRONIKA ZAGRANICZNA:	
		OGÓLNE	263
		Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH	264

PROBLEM REDUKCJI KOSZTÓW KREDYTÓW ROLNICZYCH

OBLICZANIE wysokości obciążeń rolnictwa długami krótko- i długoterminowymi nastęca duże trudności. Brak jest bowiem dokładnej i systematycznie prowadzonej statystyki obciążenia rolnictwa.

Pierwsza próba obliczenia zadłużenia rolnictwa na dzień 1/I 1931 r. przeprowadzona została przez Ministerstwo Rolnictwa. Ówczesny Minister Rolnictwa P. Dr. L. Janta-Pończyński na posiedzeniu Sejmowej Komisji Rolnej (w dn. 16 i 30/X 1931 r.) przytoczył, między innymi, szereg liczb, dotyczących ogólnego zadłużenia rolnictwa.

Ostatnio przeprowadzona została przez Ministerstwo Skarbu druga próba obliczenia zadłużenia rol-

nictwa (na dz. 1/X 1932 r.). Obliczenie ostatnie nie może być również ścisłe, gdyż szereg elementów zadłużenia rolniczego jest niemożliwy do ustalenia (np. prywatne pożyczki długo- i krótkoterminowe, kredyt towarowy i t. p.). W każdym bądź razie liczby te, jako materiał orientacyjny, stanowią pewną podstawę do wyprowadzenia wniosków ogólnych.

Celem dokładniejszego zorientowania się w zmianach, jakie zaszły w zadłużeniu rolnictwa w ciągu niespełna 2 lat (1931 i 1932) kryzysowych, szczególnie ciężkich dla rolnictwa, porównamy liczby obu powyższych obliczeń.

Porównanie to przedstawia się, jak następuje (w miljn. zł):

	Zadłużenie rolnictwa:	
	na 1/I 1931	na 1/X 1932
Kredyt długoterminowy		
Prywatne instytucje ziemskiego kredytu długoterminowego (z zaległemi ratami)	620·1	646·7
Państwowy Bank Rolny i Bank Gosp. Kraj.	377·9	443·1
Fundusze, administrowane przez Państw. Bank Rolny	351·9	435·5
Instytucje kredytowe b. państw zaborczych	272·1	308·0
Lokaty Skarbu Państwa	—	10·0
Razem:	1 622·0	1 842·8
Zadłużenie w stosunku do osób prywatnych	700·0	700·0
Ogółem:	2 322·0	2 542·8
Kredyt krótkoterminowy		
Spółdzielnie kredytowe i ich centrale z funduszy własnych i wkładów	240·1	210·0
Komunalne kasy oszczędności	31·0	150·0
Banki komercyjne	74·5	75·0
Państwowy Bank Rolny	240·2	100·0
Lokaty Skarbu Państwa w Państw. Banku Rolnym i Państwowe Zakł. Przemysłowo-Zbożowe	—	32·0
Bank Gospodarstwa Krajowego	80·8	50·0
Kooprolna (kredyty B. G. K.)	—	36·2
Bank Polski	270·0	251·6
Razem:	936·6	924·8
Osoby prywatne i kredyt towarowy	600·0	800·0
Ogółem:	1 536·6	1 724·8
Zaległe podatki i świadczenia		
Podatki państwowe	48·5 ¹⁾	146·0
" samorządowe	60·0	73·0
Ubezpieczenia ogniowe	15·0 ¹⁾	95·0
" społeczne	21·5	40·0
Razem zaległe podatki i świadczenia:	144·0	354·0

Jak wynika z przytoczonego porównania, ogólne zadłużenie rolnictwa na dz. 1/I 1931 r. wynosiło ok. zł 4 milj., a na dz. 1/X 1932 r. ok. zł 4·6 milj., czyli wzrosło o ok. zł 0·6 milj.

Wydaje się, iż wzrost zadłużenia rolnictwa w ciągu okresu 2-letniego 1931 ÷ 1932 jest zrozumiały. Okres ten pod względem gospodarczym był dla rolnictwa okresem wysoce niepomyślnym. Kryzys w rolnictwie znacznie się pogłębił. Rzecz oczywista, że w ciągu tego okresu wzrosły sumy zaległych odsetek od zaciągniętych zobowiązań, które nie mogły być spłacone.

W poszczególnych rodzajach kredytów, ciążących na rolnictwie, zaszły następujące zmiany.

Kredyt długoterminowy zorganizowany zwiększył się o ok. zł 220 miljn. Wzrost ten przypada: na prywatne instytucje ziemskiego kredytu długoterminowego zł 26·7 miljn. (wzrost zaległych rat i nowe pożyczki), na banki państwowe — zł 65·2 miljn. (również wzrost zaległych rat i nowe pożyczki), na fundusze, administrowane przez Państwowy Bank Rolny — zł 83·1 miljn., na instytucje kredytowe b. państw zaborczych — zł 35·9 miljn. (wzrost zaległych rat).

Zadłużenie długoterminowe (pożyczki hipoteczne) w stosunku do osób prywatnych jest niemożliwe do ustalenia. W ostatnim obliczeniu przyjęto orientacyjną liczbę zł 700 miljn., przytoczoną w pierwszym obliczeniu przez Pana Ministra Połczyńskiego.

¹⁾ Bez podatku majątkowego i towarzystw ubezpieczeniowych prywatnych.

W poszczególnych rodzajach kredytu krótkoterminowego zaszły również pewne zmiany. Zadłużenie rolnictwa wobec instytucji finansowych nieznacznie się zmniejszyło — z zł 936·6 miljn. do zł 924·8 miljn., t. j. o niecałe zł 12 miljn.

Zmniejszenie się kredytów, udzielonych przez spółdzielnie kredytowe, jest prawdopodobnie wynikiem kurczenia się akcji kredytowej tych spółdzielni w związku ze stałym odpływem wkładów.

Znaczny wzrost kredytów, udzielonych przez komunalne kasy oszczędności, traktować należy z zastrzeżeniem, a to ze względu na możliwość różnicy w metodach opracowania odnośnych danych. Zauważyć należy, że liczby, wyprowadzone na dz. 1/X 1932 r., dotyczące K. K. O., opracowane są na podstawie szczegółowych materiałów, uzyskanych od wszystkich K. K. O. w drodze rozesłania specjalnej ankiety przez Ministerstwo Skarbu.

Kredyty, udzielone przez banki komercyjne, nie uległy zmianom.

Zmniejszenie się kredytów, udzielonych przez banki państwowe, szczególnie zaś przez P. B. R., jest prawdopodobnie wynikiem innej metody obliczania tych kredytów przez Min. Rolnictwa. Liczby, podane w ostatnim obliczeniu Min. Skarbu, nie uwzględniają redyskonta P. B. R. w Banku Polskim, które wynosiło na dz. 1/X 1932 r. ok. zł 90 miljn., obejmują one jedynie kredyty, udzielone z funduszy własnych Państwowego Banku Rolnego. Następnie zauważyć należy, że w 1932 r. Bank Rolny spłacił ok. zł 60 miljn. kredytów angielskich.

Co do prywatnych krótkoterminowych kredytów finansowych i towarowych, to zauważyć należy, iż liczby przytoczone są jedynie liczbami orientacyjnymi. Przy ustalaniu sumy tych kredytów dla ostatniego obliczenia wzięto za podstawę sumę tego zadłużenia na dz. 1/I 1931 r. (w/g Ministerstwa Rolnictwa). Powiększono tę sumę o zł 200 miljn., wychodząc z założenia, że w okresie 2 lat wzrosła suma niezapłaconych odsetek i zaciągnięto prawdopodobnie nowe pożyczki na spłatę różnych zobowiązań (np. z tytułu pożyczek długoterminowych wobec towarzystw kredytowych ziemskich).

Suma zaległych podatków i świadczeń na dz. 1/X 1932 r. wzrosła o ok. zł 155 miljn. Z przytoczonego zestawienia wynika, że zaległe podatki i świadczenia wzrosły o zł 210 miljn., należy jednak uwzględnić, że obliczenie zadłużeń na dz. 1/I 1931 r. nie uwzględniało zaległych sum z tytułu podatku majątkowego i zaległych składek wobec prywatnych towarzystw ubezpieczeniowych. Zaległości te w obliczeniu na dz. 1/X 1932 r. wynoszą ogółem zł 55 miljn.

Celem zorientowania się w wysokości kosztów (ciężarów z tytułu oprocentowania) pożyczek, zaciągniętych przez rolnictwo, konieczne jest ich zanalizowanie.

Obecne obciążenie rolnictwa z tytułu oprocentowania (przy ogólnym zadłużeniu rolnictwa w sumie ok. zł 4621 miljn.) wynosi okrągło ok. zł 480 ÷ 500 miljn. rocznie¹⁾.

Obciążenie powyższe rozkłada się, jak następuje (w miljn. zł):

¹⁾ Zauważyć należy, iż w odniesieniu do zorganizowanego długoterminowego kredytu emisyjnego uwzględniono w tej sumie również umorzenie kapitału długu.

Kredyt długoterminowy	238·9
w tem:	
zorganizowany	119·9
fundusze, administrowane przez P. B. R.	22·3
należności likwidacyjne	12·7
prywatny kredyt hipoteczny długot.	84·0
Kredyt krótkoterminowy	197·6
w tem:	
Bank Polski	15·1
instytucje finansowe prywatne i państwowe	62·5
kredyt prywatny finansowy i towarowy	120·0
Zaległe podatki i świadczenia	42·5

Przy obliczaniu obciążenia w odsetkach uwzględniono przeciętnie pobieraną stopę procentową wraz z kosztami administracyjnymi.

W związku z t. zw. ustawą konwersyjną z dn. 20/XII 1932 r. koszty długoterminowego kredytu emisyjnego uległy zmniejszeniu na przeciąg najbliższych 3 lat (okres karencyjny) o sumę ok. zł 49 miljn., wobec czego ogólne obciążenie rolnictwa z tytułu kosztów ciążącego zadłużenia wyniesie w 1933 r. ok. zł 410 ÷ 430 miljn.

Badając możliwości dalszej redukcji kosztów rolniczego zadłużenia, wyciągnąć można następujące wnioski:

1. — W dziale kredytu długoterminowego, poza wyżej omówionym kredytem zorganizowanym, najwyższe obciążenie wykazuje prywatny kredyt hipoteczny. Koszty tego kredytu wynoszą ok. zł 84·0 miljn. w stosunku rocznym (przy stopie 12% rocznie). Przy ustaleniu oprocentowania tego kredytu na poziomie 6% (wprowadzając jednocześnie krótki okres karencyjny) obciążenie z tego tytułu wyniosłoby, zamiast obecnych ok. zł 84 miljn., tylko ok. zł 42 miljn. w stosunku rocznym. Zauważyć należy, iż uchwalony przez Radę Ministrów w dn. 22/II 1933 r. odnośny projekt ustawy zredukował oprocentowanie tych pożyczek właśnie do 6%.

Ogólne obciążenie rolnictwa z tytułu kosztów kredytu krótkoterminowego, zaciągniętego w instytucjach finansowych (z wyłączeniem Banku Polskiego), przy ogólnej sumie tego kredytu ok. zł 673 miljn. wynosi obecnie ok. zł 70 miljn., prywatnego zaś kredytu finansowego i towarowego, przy ogólnej sumie tego

kredytu ok. zł 800 miljn. — ok. zł 120 miljn. Redukując stopę procentową dla krótkoterminowego kredytu zorganizowanego do poziomu 7%, co z kosztami administracyjnymi wyniesie ok. 7 $\frac{1}{2}$ % w stosunku rocznym, otrzyma się obciążenie rolnictwa z tego tytułu w wys. ok. zł 50 miljn. — zamiast obecnych ok. zł 70 miljn. Redukcja kosztów wyniosłaby więc ok. zł 20 miljn. rocznie.

Zorganizowany kredyt krótkoterminowy traktować należy z dużą oględnością, a to ze względu na wkłady w tych instytucjach, które są w przeważającej części źródłem akcji kredytowej instytucji finansowych i których oprocentowanie nie może być gwałtownie redukowane. Natomiast prywatny kredyt finansowy i towarowy w przeważającej swej części ma charakter kredytu lichwiarskiego i z tego względu wydatna redukcja kosztów tego kredytu jest konieczna. Uchwalony w dn. 22/II 1933 r. przez Radę Ministrów odnośny projekt ustawy¹⁾ ustalił oprocentowanie tych kredytów na poziomie 4 $\frac{1}{2}$ % w stosunku rocznym. Ogólne koszty z tego tytułu wyniosą więc ok. zł 36 miljn. zamiast ok. zł 120 miljn., ciążących obecnie na rolnictwie. Zauważyć tu należy, że największe obciążenie z tytułu prywatnego finansowego i towarowego kredytu krótkoterminowego przypada na drobne gospodarstwa wiejskie, dla których dostęp do długoterminowego emisyjnego kredytu rolniczego jest częstokroć zupełnie zamknięty — z uwagi na małe objekty gospodarcze, niską kulturę i t. p.

W zakończeniu zauważyć należy, iż złożone Sejmowi do uchwalenia projekty odnośnych ustaw, ustalające oprocentowanie dla prywatnego kredytu hipotecznego na poziomie 6% w stos. rocznym, dla prywatnego krótkoterminowego kredytu finansowego i towarowego na poziomie 4 $\frac{1}{2}$ % w stos. rocznym, przy uwzględnieniu wprowadzonej już redukcji kosztów emisyjnego długoterminowego kredytu rolniczego — zmniejszą ogólne obciążenie rolnictwa z tytułu kosztów ciążącego na niem zadłużenia do ok. zł 300 miljn. rocznie zamiast zł 500 miljn., t. j. redukcja tych kosztów wyniosłaby sumę ok. zł 200 miljn. rocznie, czyli ok. 40% obecnego obciążenia.

A. Repeczko

DALSZE USTAWY KONWERSYJNE

NA POSIEDZENIU w dn. 22/II r. b. Rada Ministrów uchwaliła 4 projekty ustaw z dziedziny kredytu i poleciła Ministrowi Skarbu przedłożenie ich Ciałom Ustawodawczym. Projekty te, uchwalone przez Radę Ministrów, są następujące:

1) projekt ustawy o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych;

2) projekt ustawy o ułatwieniach dla instytucji kredytowych, przyznających dłużnikom ulgi w zakresie wierzytelności rolniczych;

3) projekt ustawy o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw ziemskich;

4) projekt ustawy w sprawie wysokości odsetek od wkładów i innych lokat pieniężnych w komunalnych kasach oszczędności i spółdzielniach.

Projekty te w najbliższych dniach staną się przedmiotem prac Parlamentu, który niewątpliwie wprowadzi pewne zmiany lub uzupełnienia w redakcji ich przepisów. Niemniej jednak całość konstrukcji, stworzonej w tych projektach przez Rząd, zostanie zapewne przez Ciała Ustawodawcze zaaprobowana i wejdzie w życie jako prawo obowiązujące. Poniżej przedstawimy postanowienia wprowadzane przez te 4 projekty. Już z samego przeglądu ich przepisów widać jasno, jak wielkie znaczenie będą one miały dla naszego życia gospodarczego, jak znaczny będzie ich wpływ na dziedzinę kredytu. Projekty dążą do usunięcia tych najbardziej dokuczliwych bolączek, uniemożliwiających poprostu dalszą egzystencję znacznej części warsztatów produkcji.

¹⁾ Ustawa o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw ziemskich.

Spotkają się one zapewne także i z krytyką. Wiadomo, że niesposób wszystkich zadowolić. Ulgi dla jednej strony wywołują zawsze konieczność pewnych ofiar ze strony innych. Tak samo jest i z temi projektami. I to jest nieuniknione. Chodzi jednak o co innego. Chodzi o to, by Państwo, występujące w dziedzinie kredytu w tych wszystkich projektach — zarówno jak i w poprzednich obowiązujących już w chwili obecnej jako przepisy prawa — jako rozjemca między wierzycielem a dłużnikiem, znalazło tę linię środkową pomiędzy obu stronami, linię demarkacyjną, któraby ciężar ponoszenia skutków kryzysu możliwie najsprawiedliwie rozkładała. Ta rzecz — naszym zdaniem — została w tych projektach, stanowiących dalszy etap walki Rządu z skutkami kryzysu w dziedzinie kredytu, w pełni przeprowadzona. I w tem też leży ich wartość, w tem pewność, że zarządzenia, których wprowadzenie przewidują te projekty, ułatwią naszemu życiu gospodarczemu walkę z skutkami kryzysu.

Projekt ustawy o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych przewiduje, iż odsetki od wierzytelności hipotecznych, istniejących w dniu wejścia w życie tej ustawy, należne za czas od dnia 1/IV 1933 r., choćby już zasądzone, obniża się do 6% w stosunku rocznym. Przepis ten dotyczy wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką umowną (umownym prawem zastawu), i długów gruntowych — bez względu na to, czy zabezpieczenie jest ujawnione w wykazie hipotecznym czystym wpisem, czy przez zastrzeżenie. Wierzytelności, zabezpieczonych kaucją hipoteczną (hipoteką zabezpieczającą), projekt nie uważa za wierzytelności hipoteczne w rozumieniu tej ustawy.

Jeżeli od wierzytelności bieżącej zasądzone odsetki prawne lub umowne, obniżenie to stosuje się również do tych odsetek. Projekt postanawia, iż spłata kapitału wierzytelności, zabezpieczonych hipoteką umowną (umownym prawem zastawu), oraz spłata kapitału długów gruntowych nie może być wymagana w terminie przed dn. 1/X 1934 r. Do dn. 1/X 1934 r. niedopuszczalna jest egzekucja kapitału tych wierzytelności. Natomiast dopuszczalna jest egzekucja odsetek i kosztów.

Nieważne są postanowienia umowy, zawartej przed wejściem w życie tej ustawy, w myśl których w razie ustawowego obniżenia odsetek dłużnik obowiązany jest zrzec się korzyści, wynikających dla niego z tytułu tego obniżenia, lub wierzytelność staje się wymagalną albo też może być przedterminowo wypowiedziana. Nieważność tych postanowień umowy nie pociąga za sobą nieważności innych jej postanowień.

Wierzycielowi służy prawo domagania się wcześniejszej spłaty kapitału, jeżeli zmniejszenie się wartości zabezpieczenia rzeczowego było spowodowane czynem dłużnika. Obniżenie się wartości nieruchomości skutkiem ogólnych warunków gospodarczych nie może być powodem wypowiedzenia wierzytelności. Jeżeli dłużnik zapłacił odsetki, należne za czas od dn. 1/IV 1933 r., ponad miarę, określoną w tej ustawie — to ma prawo zarachować powyższe nadpłacone odsetki na najbliższe raty procentowe od wierzytelności. Dłużnik ma prawo żądać, aby wpłacone przez niego dobrowolnie odsetki były przedewszy-

stkiem zarachowane na odsetki, należne za czas od dn. 1/IV 1933 r., choćby nie były jeszcze zapłacone odsetki za czas przed tym terminem.

W dalszym ciągu projekt przewiduje, że wierzyciel należności, której zapłata ulega odroczeniu z mocy tej ustawy — może wypowiedzieć przedterminowo kapitał wierzytelności, jeżeli dłużnik zalega z zapłatą odsetek, należnych za czas od dn. 1/IV 1933 r., dłużej niż 3 miesięcy.

Jeżeli strony umówiły się, że w razie niezapłacenia w terminie odsetek, biec będą odsetki wyższe, to w razie niezapłacenia odsetek, przypadających za czas od dn. 1/IV 1933 r., rygor ten pozostaje w mocy z tem zastrzeżeniem, że umówione odsetki wyższe nie mogą przekraczać 8% w stos. rocznym.

Z ulg tych, przewidzianych w projekcie ustawy, korzystają również dłużnicy osobiście odpowiedzialni za wierzytelność hipoteczną. Zabezpieczenie hipoteczne odsetek wygasa dla tej ich części, o którą zostały obniżone. Ulgi w zakresie oprocentowania i terminów spłaty, ustanowione tą ustawą, osiągają skutek z mocy samego prawa wobec stron i osób trzecich nawet bez ujawnienia ich w wykazie hipotecznym (w księdze gruntowej).

Jeżeli zdolność płatnicza i możliwości gospodarcze dłużnika pozwolą mu na spłacenie kapitału wierzytelności, którego spłata została przez tę ustawę odroczone — wierzyciel ma prawo żądać uchylenia odroczenia spłaty przewidzianego tą ustawą. Ciężar dowodu co do zdolności płatniczej i możliwości gospodarczych dłużnika spoczywa na wierzycielu. Spłata kapitału może rozłożona być na raty. Do orzekania powołane są sądy według zasad kodeksu postępowania cywilnego. Jeżeli zaś chodzi o wierzytelność, zabezpieczoną na nieruchomości, stanowiącej gospodarstwo ziemskie, do orzekania powołane są właściwe urzędy rozjemcze.

Projekt przewiduje, że postanowienie jego nie dotyczą: 1) wierzytelności instytucyj kredytu długoterminowego, zabezpieczonych w listach zastawnych, obligacjach lub gotowiźnie, oraz wierzytelności, zabezpieczających obligacje własne (częściowe zapisy długu) instytucyj przemysłowych i fundacyj; 2) wierzytelności banków państwowych, przedsiębiorstw bankowych, wymienionych w art. 2, 3 i 119 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 marca 1928 r. o prawie bankowym („Dz. Ust. R. P.” Nr. 34, poz. 321), spółdzielni kredytowych, należących do tych związków rewizyjnych, których listę ustali Minister Skarbu, komunalnych kas oszczędności, Galicyjskiej Kasy Oszczędności i gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych oraz wierzytelności instytucyj finansowych i ubezpieczeniowych, mających siedzibę zagranicą; 3) wierzytelności, powstałych po dn. 1/I 1932 r.

Projekt ustawy o ułatwieniach dla instytucyj kredytowych, przyznających dłużnikom ulgi w zakresie wierzytelności rolniczych przewiduje upoważnienie Ministra Skarbu do udzielania pomocy w zakresie, przewidzianym przez tę ustawę, spółdzielniom kredytowym, komunalnym kasom oszczędności, gminnym kasom pożyczkowo-oszczędnościowym, Galicyjskiej Kasie Oszczędności, przedsiębiorstwom banko-

wym, wymienionym w art. 2, 3 i 119 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17/III 1928 r. o prawie bankowym („Dz. Ust. R. P.” Nr. 34, poz. 321), bankom państwowym oraz innym przedsiębiorstwom, nie zajmującym się czynnościami bankowymi, a oznaczonym przez Ministra Skarbu — pod warunkiem że te instytucje i przedsiębiorstwa zawrą z dłużnikami układy, mające za przedmiot rozłożenie spłat i obniżenie oprocentowania wierzytelności rolniczych. Na tę pomoc Skarbu Państwa przeznaczają projekt kwotę 75 milionów. Pomoc Skarbu Państwa wyniesie 50% strat, poniesionych przez daną instytucję lub przedsiębiorstwo na wierzytelnościach rolniczych, objętych powyższymi układami. Minister Skarbu określi wszelkie okoliczności, związane z udzieleniem tej pomocy, a między innymi określi: którym z instytucji i przedsiębiorstw wymienionych uprzednio i w jakich kwotach będzie udzielona pomoc, jakie warunki muszą być dopełnione przez instytucje i przedsiębiorstwa przed udzieleniem pomocy, na jakich warunkach muszą być zawierane układy z dłużnikami, co należy uważać za stratę w rozumieniu ustępu poprzedzającego, w jaki sposób straty te będą ustalane oraz jakie wierzytelności należy uważać za rolnicze.

Udzielenie pomocy może być uzależnione od bezpłatnego przekazania na rzecz Skarbu Państwa wierzytelności, które zgodnie z ustaleniem, dokonaniem w warunkach określonych przez Ministra Skarbu, miałyby być odpisane na straty.

Projekt rządowy ustawy przewiduje, iż Minister Skarbu ustalać będzie corocznie sumy, potrzebne na wydatki, związane z udzieleniem pomocy, przewidzianej przez tę ustawę, i wprowadzać je będzie do budżetu. Upoważnia on Ministra Skarbu, niezależnie od tej pomocy, do udzielania pomocy bankom państwowym z lokat Skarbu Państwa, znajdujących się w tych bankach. Pomoc udzielana w tym trybie nie jest ograniczona poprzednimi przepisami.

W dalszym ciągu projekt przewiduje upoważnienie Ministra Skarbu: 1) do założenia instytucji kredytowej pod nazwą „Bank Akceptacyjny”, której zadaniem będzie udzielanie kredytu akceptacyjnego; 2) do objęcia części lub całości kapitału zakładowego powyższej instytucji; 3) do pokrycia objętego kapitału zakładowego w gotowiznie lub walorami, w szczególności walorami funduszu, stworzonego na podstawie części II, punktu 1, lit. J załącznika do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 13/X 1927 r. o planie stabilizacyjnym i zaciągnięciu pożyczki zagranicznej („Dz. Ust. R. P.” Nr. 88, poz. 789).

Bank Akceptacyjny będzie założony jako spółka akcyjna, zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 17/III 1928 r. o prawie bankowym („Dz. Ust. R. P.” Nr. 34, poz. 321), z tem, że ogólna suma zobowiązań powyższej instytucji nie może przenosić 20-krotnej wysokości sumy jej kapitałów własnych (zakładowego i rezerwowych). Skarb Państwa obejmuje porękę za 30% ogólnej sumy zobowiązań Banku Akceptacyjnego, ustalonych w bilansie likwidacyjnym tej instytucji, sporządzonym według stanu z dnia, w którym powzięta będzie uchwała o likwidacji. Ogólna odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu tej poręki nie może jednak przekroczyć 75 miljn.

Projekt postanawia, iż Minister Skarbu władny jest zwolnić od opłat stemplowych: 1) pisma, stwierdzające układy, wymienione poprzednio; 2) pisma, dotyczące założenia Banku Akceptacyjnego oraz powiększenia jego kapitału zakładowego; 3) weksle, wystawione lub akceptowane przez Bank Akceptacyjny; 4) obligi, stwierdzające zobowiązanie dłużne wobec tej instytucji, oraz pisma, stwierdzające ustanowienie zastawu lub hipoteki, celem zabezpieczenia wierzytelności, stwierdzonej takim obligiem; 5) pisma, stwierdzające cesję wierzytelności na rzecz Banku Akceptacyjnego.

Wierzytelności i ich zabezpieczenia, służące za podkład kredytów akceptacyjnych, jak również wpływy na spłatę kapitału i odsetek tych wierzytelności, stanowić będą w majątku instytucji, która uzyskała kredyt, osobną masę, służącą przedewszystkiem na zaspokojenie należności Banku Akceptacyjnego. Do powyższej osobnej masy włączone będą wszelkie zobowiązania, powstałe z prolongaty i nowacji zobowiązań do niej należących. Wierzytelności, należące do tejże masy ich zabezpieczenia, będą wpisywane do osobnego rejestru.

Projekt ustawy o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw ziemskich postanawia, iż tworzy się urzędy rozjemcze do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw ziemskich. Za gospodarstwa ziemskie projekt uważa gospodarstwa rolne, leśne, ogrodowe, łodowlane i rybne, za posiadaczy zaś tych gospodarstw ich właścicieli, użytkowników i dzierżawców. Zakłady i warsztaty przemysłowe, prowadzone w zakresie gospodarstw ziemskich, uważa się za ich część składową. Za mniejsze gospodarstwa ziemskie ustawa uważa gospodarstwa, prowadzone na obszarze, nie przekraczającym 100 ha, za większe zaś gospodarstwa, prowadzone na obszarze, przekraczającym 100 ha. Przy ustalaniu obszaru gospodarstwa należy uwzględnić łączną przestrzeń wszystkich ziemskich jednostek gospodarczych, znajdujących się w posiadaniu danej osoby.

Nie należą do zakresu działania urzędów rozjemczych sprawy majątkowe tych posiadaczy gospodarstw ziemskich, którzy, poza swoim gospodarstwem, posiadają jeszcze innego rodzaju majątek stosunkowo znacznych rozmiarów, lub których długi, bądź w przeważającej części, bądź w danej sprawie nie pozostają w związku ekonomicznym z gospodarstwem ziemskim.

W dalszym ciągu projekt zajmuje się zakresem działania urzędów rozjemczych. Postanawia on, że jeżeli wierzyciel pobierał w gotowiznie, przez włączenie do kapitału, lub w innej postaci korzyści majątkowe — tytułem procentów lub w innej formie — w stosunku wyższym niż prawem dozwolony, urząd rozjemczy ustali kwoty, nadmiernie pobrane lub zachowane, potrąci je od należności wierzyciela i ustali tę należność w odpowiednio mniejszej kwocie lub uzna ją za umorzoną, jeżeli skutkiem powyższego potrącenia okaże się w całości pokrytą. Jeżeli roszczenia dłużnika, z tytułu pobrania od niego nienależnych odsetek, przewyższają roszczenia wierzyciela, dłużnik może poszukiwać przypadającej na jego rzecz różnicy przed właściwymi sądami.

Powyższe przepisy mają zastosowanie — jeżeli w chwili wszczęcia postępowania przed urzędem rzemieczym dokument, znajdujący się w rękach wierzyciela, jest in blanco, jeżeli udzielenie kredytu nastąpiło w drodze sprzedaży rzeczy ruchomych z obowiązkiem zapłaty ceny po upływie pewnego okresu czasu, przyczem z powodu odroczenia zapłaty tej ceny została ona ustalona w kwocie niewspółmiernej wygórowanej. Zbycie wierzytelności, z tytułu której były pobierane wygórowane korzyści majątkowe na rzecz osób innych (za wyjątkiem Skarbu Państwa, związków samorządowych, banków, przedsiębiorstw lub instytucji państwowych lub komunalnych, instytucji kredytu długoterminowego, przedsiębiorstw bankowych, komunalnych kas oszczędności oraz wszelkiego rodzaju kas pożyczkowo-oszczędnościowych i spółdzielni kredytowych), nie stanowi — bez względu na datę pozbycia — przeszkody do wszczęcia przeciwko tym osobom postępowania przed urzędem rzemieczym.

Postanowienie to odnosi się także do wierzytelności wekslowej, jeżeli urząd rzemieczy ustali, że wierzyciel zbył ją w zamiarze obejścia przepisów tej ustawy.

Przeciwko nabywcy wierzytelności hipotecznej postępowanie to może być wszczęte tylko w tym przypadku, jeżeli nabycie tej wierzytelności miało miejsce po ogłoszeniu omawianej ustawy. Nie dotyczy to jednak wierzytelności, zabezpieczonej kaucją hipoteczną (hipoteką zabezpieczającą). Nabywcy wierzytelności, przeciwko którym może być wszczęte postępowanie w trybie tej ustawy, w razie obniżenia lub umorzenia kapitału ich wierzytelności, mogą wystąpić z regresem przeciwko swym prawozbywcom przed właściwe sądy.

Urząd rzemieczy określić może: 1) termin lub terminy spłaty długu, także z rozłożeniem na raty, na okres czasu, nie przenoszący 7 lat, licząc od daty orzeczenia, ewentualnie z tem, że nie więcej niż przez pierwsze 2 lata tego okresu wstrzymana będzie spłata kapitału; urząd rzemieczy, mając na uwadze, aby bezpieczeństwo długu w okresie odroczenia nie uległo zmniejszeniu, powinien, w miarę możliwości, uzależnić odroczenie lub rozłożenie na raty spłaty długu od dopełnienia przez dłużnika określonych w orzeczeniu warunków, bądź od odpowiedniego zabezpieczenia długu; urząd rzemieczy może wydać orzeczenie, przewidziane w niniejszym punkcie, także co do długu, który jeszcze nie jest płatny; 2) granice korzyści majątkowych, które wierzyciel może pobierać, poczynając od daty orzeczenia, nie poniżej jednakże 4 $\frac{1}{2}$ % w stosunku rocznym.

Przepisy powyższe mają zastosowanie również do odsetek i kosztów, przewidzianych w projekcie ustawy o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych. Dłużnik nie ma prawa korzystać z dobrodziejstwa terminu, udzielonego mu zgodnie z punktem 1, w takim zakresie, w jakim będzie mogło być dokonane potrącenie wzajemnych należności między nim a wierzycielem.

Wyliczone przez nas powyżej uprawnienia urzędów rzemieczych nie mogą być stosowane do: 1) wierzytelności, powstałych po dn. 1/XII 1931 r. z tytułu dostawy towarów; 2) wierzytelności, powstałych po dn. 1/VII 1932 r. z tytułu nowych operacji kredytowych, przyczem wystawienie nowych

obligów (rewersów, weksli i t. p.), celem wymiany w części lub w całości obligów dawniej wystawionych, nie jest w rozumieniu tej ustawy nową operacją kredytową; 3) wierzytelności hipotecznych, wymienionych w projekcie ustawy o ulgach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych.

Urząd rzemieczy może orzec odpowiednią redukcję tenuty dzierżawnej, gdy ta jest nadmierna w stosunku do zmienionych warunków gospodarczych. Redukcja ta może dotyczyć również zaległej tenuty za okres, nie dłuższy niż 24 miesiące wstecz od daty wejścia w życie tej ustawy. W stosunku do zaległej tenuty dzierżawnej urząd rzemieczy może zastosować swoje uprawnienia, uprzednio przez nas już wyliczone.

Urząd rzemieczy może postanowić przedterminowe rozwiązanie umowy dzierżawnej w całości lub w części za odpowiednim odszkodowaniem, o ile to będzie nieodzownym warunkiem zastosowania ustawy z dn. 12/III 1932 r. o ustanowieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne („Dz. Ust. R. P.” Nr. 25, poz. 221). Przy orzekaniu w sprawach, dotyczących stosunku dzierżawnego, nie stosuje się przepisu, wyłączającego z pod zakresu działania urzędów rzemieczych sprawy majątkowe tych posiadaczy, którzy poza swoim gospodarstwem posiadają jeszcze innego rodzaju majątek stosunkowo znacznych rozmiarów.

Uprawnienia urzędów rzemieczych, wyliczone przez nas poprzednio, służą także urzędowi rzemieczemu w stosunku do należności, zasądzonych prawomocnymi orzeczeniami sądowymi, przyczem służą one tylko wtedy, gdy zarzut lichwy pieniężnej nie został podniesiony w postępowaniu sądowym.

Natomiast orzeczenia urzędów rzemieczych nie mogą dotyczyć wierzytelności: 1) Skarbu Państwa, 2) związków samorządu terytorjalnego, gospodarczego i zawodowego, 3) banków, przedsiębiorstw lub instytucji państwowych lub komunalnych, 4) instytucji kredytu długoterminowego, 5) przedsiębiorstw bankowych, wymienionych w art. 2, 3 i 119 rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 17/III 1928 r. o prawie bankowym („Dz. Ust. R. P.” Nr. 34, poz. 321), 6) komunalnych kas oszczędności lub Galicyjskiej Kasy Oszczędności, 7) gminnych kas pożyczkowo-oszczędnościowych, 8) spółdzielni kredytowych, należących do związków rewizyjnych, których listę ustali rozporządzeniem Minister Skarbu — z wyjątkiem przypadku, jeżeli wierzytelność nabyta została przez jedną z instytucji, wskazanych pod punktami 3 ÷ 8, po dn. 1/VII 1932 r. Ustalenie daty nabycia wierzytelności przez jedną z tych instytucji należy do kompetencji urzędu rzemieczego. Urząd rzemieczy może orzekać w sprawach, dotyczących stosunku dzierżawnego, choćby jedną ze stron była jedna z instytucji, wymienionych powyżej pod punktami 3 ÷ 8.

W następnych artykułach projekt traktuje o organizacji urzędów rzemieczych. Urzędy rzemieczne działają: a) przy urzędach wojewódzkich — wojewódzkie urzędy rzemieczne do spraw majątkowych posiadaczy większych gospodarstw ziemskich (w skróceniu zwane „wojewódzkie urzędy rzemieczne”), b) przy powiatowych związkach komunalnych — powiatowe urzędy rzemieczne do spraw majątkowych posiadaczy mniejszych gospodarstw ziemskich (w skróceniu zwane: „powiatowe urzędy rzemieczne”).

Przepisy projektu ustawy, mówiące o urzędach rozjemczych, dotyczą obu wymienionych rodzajów tych urzędów.

Działalność wojewódzkiego urzędu rozjemczego rozciąga się na obszar województwa. Siedzibą wojewódzkiego urzędu rozjemczego jest siedziba urzędu wojewódzkiego. Przewodniczącego wojewódzkiego urzędu rozjemczego oraz jego zastępców mianuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Skarbu oraz Ministrem Rolnictwa i Ref. Roln. Pozostałych członków tego urzędu (ławników) mianuje i odwołuje prezes sądu apelacyjnego w porozumieniu z wojewodą, który uprzednio zasięga w tej mierze opinii wojewódzkiego komitetu do spraw finansowo-rolnych i izby przemysłowo-handlowej. W miarę możliwości członkowie wojewódzkiego urzędu rozjemczego powinni posiadać wykształcenie prawnicze. Członkowie urzędu rozjemczego, z wyjątkiem przewodniczącego i jego zastępców, muszą być powołani z pośród osób, zamieszkałych na obszarze działania odnośnego urzędu, przyczem połowa — z pośród osób, których głównym zawodem jest gospodarka rolna na obszarze powyżej 100 ha, a połowa — z pośród innych osób, zwłaszcza reprezentujących kredyt zorganizowany, zawody przemysłowe i handlowe.

Działalność powiatowego urzędu rozjemczego rozciąga się na okrąg powiatowego związku komunalnego oraz na miasta, wydzielone z tego związku.

Przewodniczącego, jego zastępców oraz pozostałych członków (ławników) powiatowego urzędu rozjemczego mianuje i odwołuje prezes sądu okręgowego z pośród kandydatów, mających, o ile możliwości, wykształcenie prawnicze, przedstawionych mu przez wydział powiatowy, który przed postawieniem wniosku wysłuchuje opinii wojewódzkiego komitetu do spraw finansowo-rolnych. Wszyscy członkowie powiatowego urzędu rozjemczego muszą być powołani z pośród osób, zamieszkałych na obszarze działalności tego urzędu, przyczem połowa z pośród osób, których głównym zawodem jest gospodarka rolna, a połowa — z pośród innych osób, zwłaszcza reprezentujących zawody przemysłowe i handlowe.

Projekt ustawy postanawia, iż od powołania na członka urzędu rozjemczego uchylać się mogą jedynie kobiety, duchowni, wojskowi, urzędnicy publiczni, adwokaci, obrońcy sądowi, osoby chorowite, osoby, mające ponad 60 lat, drobni przemysłowcy i kupcy, oraz osoby, żyjące z płacy dziennej lub tygodniowej. O zasadności uchylecia się od powołania na członka wojewódzkiego urzędu rozjemczego rozstrzyga ostatecznie prezes sądu apelacyjnego. Osoba, uchylająca się bez uzasadnionej przyczyny od przyjęcia godności członka wojewódzkiego urzędu rozjemczego, podlega karze grzywny do wysokości zł 200. O zasadności uchylecia się od powołania na członka powiatowego urzędu rozjemczego rozstrzyga ostatecznie prezes sądu okręgowego. Osoba, uchylająca się bez uzasadnionej przyczyny od przyjęcia godności członka powiatowego urzędu rozjemczego, podlega karze grzywny do wysokości zł 100.

Członkowie wojewódzkiego urzędu rozjemczego składają na ręce prezesa sądu apelacyjnego lub sędziego, przez niego wyznaczonego, przyrzeczenie, że będą gorliwie i bezstronnie pełnili swój urząd i dochowają tajemnicy urzędowej. Członkowie powiatowego

urzędu rozjemczego składają przyrzeczenie tej samej treści na ręce prezesa sądu okręgowego lub sędziego, przez niego wyznaczonego.

Członkowie urzędu rozjemczego, którzy bez należytego usprawiedliwienia nie przybywają na posiedzenia urzędu, opóźniają się lub uchylają od pełnienia swoich urzędowych obowiązków, podlegają za każdym razem karze grzywny, a mianowicie: członkowie wojewódzkiego urzędu rozjemczego — do wysokości zł 100, członkowie zaś powiatowego urzędu rozjemczego — do wysokości zł 30. Orzekanie kary grzywny, powyżej wymienionej, następuje na wniosek przewodniczącego urzędu i należy do sądu grodzkiego, w którego okręgu mieści się siedziba urzędu; orzeczenie będzie wydawane po wysłuchaniu zainteresowanego członka urzędu i jest ostateczne. Członkowie urzędu, którzy dopuścili się rażącego naruszenia obowiązków urzędowych, mogą być usunięci z urzędu przez władzę, która ich mianowała. Wysokość wynagrodzenia przewodniczącego i jego zastępców oraz członków urzędu rozjemczego ustala Minister Rolnictwa i Ref. Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Spraw Wewnętrznych. Właściwy miejscowo jest ten urząd rozjemczy, na którego obszarze działania znajduje się gospodarstwo ziemskie. Jeżeli gospodarstwo jest położone na obszarach działalności więcej niż jednego urzędu rozjemczego, właściwość miejscową ustala się według miejsca położenia nieruchomości, na której znajduje się zarząd gospodarstwa.

W skład zespołu orzekającego wojewódzkiego urzędu rozjemczego wchodzi pięciu członków, a mianowicie: przewodniczący lub jego zastępca, dwóch ławników, których głównym zawodem jest gospodarka rolna, i dwóch ławników z pośród innych członków urzędu. W zespole orzekającym musi znajdować się przynajmniej jeden przedstawiciel kredytu zorganizowanego, przynajmniej jeden z członków zespołu musi mieć wykształcenie prawnicze. W skład zespołu orzekającego powiatowego urzędu rozjemczego wchodzi trzech członków, a mianowicie: przewodniczący lub jego zastępca, jeden ławnik, którego głównym zawodem jest gospodarka rolna, i jeden ławnik z pośród innych członków urzędu.

Do członków zespołu orzekającego mają odpowiednie zastosowanie przepisy o wyłączeniu sędziów w sprawach cywilnych. Przewodniczący zespołu ma prawo przewodniczącego na posiedzeniach sądowych w sprawach cywilnych. Narady członków zespołu są tajne. Orzeczenia i postanowienia zespołu zapadają większością głosów i powinny być wyłuszczone na piśmie i opatrzone podpisami wszystkich członków zespołu. Jeżeli któryś z członków odmówi podpisu lub nie może podpisać orzeczenia, postanowienia lub ugody, pozostali zaznaczają to na samem orzeczeniu, postanowieniu lub ugodzie. Orzeczenie, postanowienie lub ugoda, podpisane przez większość członków zespołu, ma taką samą moc, jak podpisane przez wszystkich.

W następnej części zajmuje się projekt ustawy przepisami, odnoszącymi się do postępowania przed urzędami rozjemczymi. Urząd rozjemczy działa na wniosek posiadacza gospodarstwa ziemskiego, wierzyciela tego posiadacza, lub obu tych stron. We wniosku należy szczegółowo przedstawić stosunki majątkowe dłużnika i powołać się na odpowiednie dowody. Jeden wniosek może obejmować spór z jednym lub kilku wierzycielami. Urząd rozjemczy

może zasięgnąć opinii o stanie gospodarczym dłużnika oraz o wierzycielu od osób i instytucji, według swego uznania, a w szczególności: od komitetów do spraw finansowo-rolnych i izb przemysłowo-handlowych. Zarówno dłużnik jak i wierzyciel obowiązani są okazać przedstawicielowi lub przedstawicielom instytucji, wskazanej przez urząd rozjemczy — księgi, rachunki, korespondencję i wszystko, co stwierdza ich stan gospodarczy lub ma związek z daną sprawą. Urząd rozjemczy ma również prawo żądać bezpośredniego przedłożenia mu dowodów, wskazanych w ustępie poprzedzającym. Jeżeli od wypełnienia powyższych obowiązków uchyła się strona, która wniosła sprawę, urząd rozjemczy odrzuci wniosek, inne osoby natomiast podlegają karze grzywny do zł 1000, którą na wniosek urzędu rozjemczego orzeka po wysłuchaniu osoby zainteresowanej sąd grodzki, w którego okręgu urząd rozjemczy ma swoją siedzibę; postanowienie sądu grodzkiego jest ostateczne.

Urząd rozjemczy ma prawo zabezpieczyć wniosek: a) decyzją, uprawniającą do wniesienia ostrzeżenia (adnotacji) do wykazu hipotecznego w przypadku, gdy wiarygodność wpisana jest do hipoteki; b) decyzją, wstrzymującą postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi.

Postępowanie, wszczęte przed urzędem rozjemczym, wstrzymuje postępowanie sądowe w tej samej sprawie. Postępowanie sądowe będzie następnie umorzona, bądź podjęte nanowo zależnie od wyniku sprawy w urzędzie rozjemczym. Urząd rozjemczy wzywa strony na rozprawę z zagrożeniem, że niestawienie się nie wstrzyma rozprawy oraz wydania orzeczenia. Rozprawę należy przeprowadzić, o ile możliwości, w ciągu 21 dni od złożenia wniosku. Sprawy, w których zastosowano przepisy, przytoczone powyżej, winny być rozpatrywane w pierwszej kolejności. Wezwane strony powinny się stawić osobiście albo przez pełnomocnika. Urząd rozjemczy ma jednak prawo żądać osobistego stawiennictwa stron. Strony i ich pełnomocnicy powinni zgodnie z prawdą udzielić wyjaśnień, żądanych przez urząd. Urząd rozjemczy może przedsięwziąć wszelkie dochodzenia, potrzebne dla wydania orzeczenia, a w szczególności wzywać i przesłuchiwać, bez przysięgi lub pod przysięgą, osoby (świadców i biegłych), które mogą udzielić wyjaśnień, jak również może zarządzić przesłuchanie stron pod przysięgą.

Wojewódzki urząd rozjemczy nakłada kary grzywny do wysokości zł 100, powiatowy zaś urząd rozjemczy — do wysokości zł 30 — na osoby, wezwane do udzielania wyjaśnień, oraz na osoby, spór wiodące, za nieusprawiedliwione niestawienie lub za odmówienie złożenia wyjaśnień i dowodów, lub złożenia przysięgi, a także na osoby, zachowujące się niewłaściwie podczas rozprawy. Postanowienia wojewódzkiego urzędu rozjemczego, nakładającego grzywnę do zł 30, a powiatowego urzędu rozjemczego do wysokości zł 10 — jest ostateczne. Od postanowienia wojewódzkiego urzędu rozjemczego, nakładającego grzywnę w wysokości ponad zł 30, i od postanowienia powiatowego urzędu rozjemczego, nakładającego grzywnę w wysokości ponad zł 10, służy w ciągu 14 dni od dnia doręczenia postanowienia prawo odwołania się do sądu grodzkiego, w którego okręgu znajduje się siedziba

urzędu rozjemczego. Orzeczenie sądu grodzkiego jest ostateczne.

Wszystkie władze i urzędy powinny udzielać urzędowi rozjemczemu pomocy prawnej. W szczególności sądy oraz organa egzekucyjne winny dostarczać na żądanie urzędu rozjemczego potrzebne akta. Rozprawy są ustne i jawne. Jawność należy wyłączyć na zgodny wniosek obu stron, a na wniosek choćby jednej strony wówczas, gdy mają być rozpatrywane zdarzenia z życia rodzinnego oraz tajemnice zawodowe. Publiczne ogłoszenie treści rozprawy tajnej jest wzbronione.

Urząd rozjemczy może dopuszczać i przeprowadzać dowody nawet niepowołane przez strony i nie jest związany żadnymi ustawowymi zasadami dowodowymi, lecz ma orzekać według swego przekonania, opartego na swobodnej ocenie wszelkich okoliczności. W szczególności może:

- 1) przyjąć i uwzględnić dowód ze świadków i przesłuchania stron przeciwko dowodom z dokumentów,
- 2) wziąć pod uwagę ustne przyrzeczenia, dane przed, przy lub po sporządzeniu dokumentu, chociażby nie były zgodne z dokumentem.

Protokoły posiedzeń urzędu powinny być podpisane przez przewodniczącego i protokulanta. Protokoły zeznań świadków oraz przesłuchania biegłych powinny być podpisane również przez te osoby. Wpisy decyzyj i orzeczeń oraz pisma, wezwania, zaświadczenia i t. p., pochodzące od urzędu, powinny być zaopatrzone podpisem przewodniczącego oraz pieczęcią urzędu. Urzędy rozjemcze używają okrągłych pieczęci z godłem państwowym, naokoło którego znajduje się nazwa urzędu i oznaczenie jego siedziby.

Dalszy rozdział projektu ustawy zawiera przepisy o ugodach i orzeczeniach. Uгода, zawarta przed urzędem rozjemczym, jeżeli ją podpisały strony i zespół orzekający, ma moc prawną narówni z wyrokiem sądowym i stanowi tytuł egzekucyjny. Ugody, zawarte przed urzędem rozjemczym, są wolne od opłat stemplowych. Orzeczenie może być wydane dopiero wówczas, gdy strony miały możliwość wypowiedzenia się tak co do istoty sprawy, jak i co do wyniku przeprowadzonych w danej sprawie dochodzeń. Orzeczenie należy sporządzić na piśmie najdalej w ciągu trzech dni po ukończeniu rozprawy. Orzeczenie urzędu rozjemczego winno zawierać: a) miejsce i datę wydania orzeczenia, b) oznaczenie urzędu, c) imiona i nazwiska członków zespołu orzekającego, d) dokładne oznaczenie stron, ich ustawowych zastępców i pełnomocników w sprawie (imiona i nazwiska stron, zawód, miejsce zamieszkania i stanowisko w sporze), e) wskazanie, na czyj wniosek wydano orzeczenie, a gdy orzeczenie wydano na wniosek obydwu stron, powołanie się na ich oświadczenie, że poddają się orzeczeniu urzędu, f) orzeczenie co do istoty sporu i w sprawie kosztów, g) krótkie przedstawienie stanu rzeczy i uzasadnienie. Orzeczenie może nałożyć obowiązek zabezpieczenia wykonania jego poszczególnych postanowień. Orzeczenie winno być doręczone na piśmie obydwu stronom. Orzeczenia urzędów rozjemczych są wolne od opłat stemplowych.

Orzeczenie urzędu rozjemczego jest ostateczne i ulega zaskarżeniu tylko w wypadkach następujących: 1) jeżeli urząd rozjemczy przekroczył zakres swej kompetencji; 2) jeżeli pogwałcono istotne prze-

pisy postępowania; 3) jeżeli orzeczenie jest niezrozumiałe lub sprzeczne z prawem; 4) jeżeli nie zostały należycie wyświetlone okoliczności sprawy, mające wpływ stanowczy na rozstrzygnięcie; 5) jeżeli zachodzą przyczyny, które stanowią podstawę do skargi o wznowienie postępowania.

Skargę o uchylenie orzeczenia należy wnieść za pośrednictwem urzędu rozjemczego do sądu okręgowego w ciągu 2 tygodni od doręczenia orzeczenia. Właściwy jest sąd okręgowy, w którego okręgu położone jest gospodarstwo ziemskie. Sąd okręgowy w razie uwzględnienia skargi uchyla orzeczenie urzędu rozjemczego i przekazuje sprawę temuż urzędowi do ponownego rozpatrzenia w innym zespole orzekającym. Urząd rozjemczy, któremu sprawa została odesłana, związany jest wykładnią prawa, zawartą w orzeczeniu sądu okręgowego. Nie można opierać skargi na orzeczenie urzędu rozjemczego, wydane po ponownym rozpoznaniu sprawy, na podstawach sprzecznych z wykładnią prawną, ustaloną przez sąd okręgowy.

Prawomocne orzeczenie urzędu rozjemczego ma moc prawną narówni z wyrokiem sądowym i stanowi tytuł egzekucyjny.

Projekt ustawy przewiduje, że koszty, związane z utworzeniem i utrzymaniem wojewódzkich urzędów rozjemczych, pokrywane są z budżetu Min. Rolnictwa i Ref. Roln., koszty zaś, związane z utworzeniem powiatowych urzędów rozjemczych — z budżetów powiatowych związków komunalnych.

Wnioskodawca wnosi koszty postępowania oraz specjalne opłaty od wniosku o rozpoznanie sprawy i od wydanych przez urząd dokumentów. Powyższe koszty i opłaty w sprawie przed wojewódzkim urzędem rozjemczym wpływają na rzecz urzędu wojewódzkiego oraz wojewódzkiego komitetu do spraw finansowo-rolnych, w sprawie zaś przed powiatowym urzędem rozjemczym — na rzecz powiatowego związku komunalnego oraz delegatury do spraw finansowo-rolnych. Łączna wysokość opłat, wymienionych powyżej, nie może przewyższać odpowiednich opłat sądowych. Wysokość i sposób poboru tych opłat ustala Minister Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrami: Sprawiedliwości, Skarbu i Spraw Wewnętrznych. Grzywny, wymierzone na podstawie ustawy niniejszej, będą ściągane w trybie administracyjnym. Jeżeli grzywny te zostały nałożone na członków wojewódzkiego urzędu rozjemczego, bądź w sprawach, toczących się przed tym urzędem, wpływają na dochód budżetu Min. Rolnictwa i Ref. Roln., grzywny natomiast, nałożone na członków powiatowego urzędu rozjemczego, bądź w sprawach, toczących się przed tym urzędem, wpływają na dochód budżetu powiatowego związku komunalnego.

Jeżeli postępowanie przed urzędem rozjemczym zostanie zakończone ugodą, rozdział kosztów postępowania powinien być przewidziany w tej ugodzie. W innych przypadkach urząd określi, kto, i w jakich częściach, ponosi koszty. W postępowaniu odwoław-

czem pobierane są opłaty według przepisów o kosztach sądowych.

Nadzór nad działalnością urzędów rozjemczych w zakresie administracyjnym sprawuje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych. Urzędy rozjemcze, powstałe na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 23/VIII 1932 r. o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw kredytowych małej własności rolnej, stają się z mocy prawa powiatowymi urzędami rozjemczymi w rozumieniu tej ustawy. Sprawy, które w chwili wejścia w życie tej ustawy, toczą się przed urzędami rozjemczymi do spraw kredytowych małej własności rolnej, będą zakończone w trybie przepisów tej ustawy.

Projekt przewiduje, że ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, utraci zaś moc prawną w terminie i na obszarach, które określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia, ustalając jednocześnie przepisy przejściowe. Równocześnie zaś traci moc prawną rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 23/VIII 1932 r. o utworzeniu urzędów rozjemczych do spraw kredytowych małej własności rolnej.

Projekty tych trzech ustaw, których przepisy podaliśmy powyżej w dokładnym ich brzmieniu, tworzą razem zwarty blok ustaw, regulujący zagadnienie konwersji krótkoterminowych kredytów rolniczych (tylko projekt ustawy o ulach w zakresie oprocentowania i terminów spłaty wierzytelności hipotecznych wychodzi poza zobowiązania rolnicze).

Razem z temi 3 projektami przyjęła Rada Ministrów dn. 22/II r. b. także i projekt ustawy w sprawie wysokości odsetek od wkładów i innych lokat pieniężnych w komunalnych kasach oszczędności i spółdzielniach. Projekt ten, stojący w ścisłej łączności z pociągnięciami, poczynionymi dla obniżenia stopy procentowej na naszym rynku pieniężnym, ma na celu lepsze scharmonizowanie całej akcji i przewiduje upoważnienie dla Ministra Skarbu do ustalenia drogą rozporządzeń najwyższej granicy odsetek od wkładów i innych lokat pieniężnych w komunalnych kasach oszczędności i spółdzielniach. Umowy, określające oprocentowanie ponad granice, ustalone przez Ministra Skarbu w tych rozporządzeniach, są nieważne co do nadwyżki. Naruszający postanowienia tych rozporządzeń podlega ponadto karze grzywny do zł 1000. Zasady i sposoby wykonywania kontroli wysokości płaconych odsetek oraz pokrywania jej kosztów określi w odniesieniu do spółdzielni rozporządzenie Ministra Skarbu, a w odniesieniu do komunalnych kas oszczędności — rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Koszty kontroli pokrywają komunalne kasy oszczędności i spółdzielnie. Przepisy tej ustawy mają zastosowanie również do Galicyjskiej Kasy Oszczędności we Lwowie, Ukraińskiej Szczadnicy w Przemyślu i Pomorskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej w Toruniu.

St. Żurowski

ROZWÓJ DZIAŁALNOŚCI POCZTOWEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI W 1932 R.

ROK 1932 ZAMYKA P. K. O. dalszem znacznem powiększeniem swego stanu majątkowego oraz rozwojem swej działalności, co znajduje wyraz w wynikach liczbowych, osiągniętych przez P. K. O. w 1932 r. w poszczególnych działach pracy.

Należy przedewszystkiem podkreślić bardzo znaczny wzrost i rozwój działalności oszczędnościowej P. K. O., który obserwujemy nieprzerwanie w ciągu całego 1932 r.

Kapitały oszczędnościowe, pochodzące od najszerzych warstw naszego społeczeństwa, wzrosły w P. K. O. w 1932 r. o zł 115'4 miljn. Przyrost ten jest większy od przyrostu w 1931 r. o zł 34'5 miljn., czyli o 43%. Porównując wynik, osiągnięty w roku sprawozdawczym, z wynikami lat ubiegłych, należy stwierdzić, że jest to wynik najwyższy w działalności oszczędnościowej P. K. O. Ogólny stan wkładów oszczędnościowych wszystkich typów łącznie osiągnął w dn. 31/XII 1932 r. zł 444'8 miljn., a razem z wkładami czekowymi kwotę zł 622'8 miljn. Jeśli zanalizujemy rozwój wkładów oszczędnościowych w poszczególnych miesiącach 1932 r., to zauważymy, że wszystkie miesiące roku sprawozdawczego wykazują przyrost. Przeciętny miesięczny wzrost wkładów w 1932 r. w P. K. O. wynosił zł 9'6 miljn.

Liczba oszczędzających w P. K. O. wykazuje w roku sprawozdawczym również bardzo znaczny wzrost. W 1932 r. pozyskało P. K. O. 274 833 nowych wkładców. Czysty przyrost liczby książeczek w P. K. O., po uwzględnieniu książeczek zlikwidowanych, wyniósł w 1932 r. 195 534; jest to przyrost w dotychczasowej działalności P. K. O. nienotowany.

Przeciętny stan wkładów na jednej książeczce oszczędnościowej wynosił w 1932 r. zł 467. Kwota ta wskazuje, że suma zł 444'9 miljn. wkładów oszczędnościowych w P. K. O. składa się z wielkiej ilości drobnych kwot, które są wyrazem systematycznej oszczędności szerokich warstw społeczeństwa.

Stan wkładów oszczędnościowych i liczbę książeczek oszczędnościowych P. K. O. w okresie 1926÷1932 ilustruje następujące zestawienie:

	Wkłady oszczędnościowe miljn. zł	Liczba książeczek oszczędnościowych
1926	24'6	113 201
1927	67'6	179 643
1928	122'3	298 343
1929	172'9	434 305
1930	253'7	605 547
1931	332'2	761 350
1932	444'8	953 434

Dział ubezpieczeń na życie w P. K. O. wykazuje w roku sprawozdawczym dalszy pomyślny rozwój. W 1932 r. wydała P. K. O. 36 148 nowych polis ubezpieczeniowych na łączną kwotę ubezpieczenia zł 52 miljn. Ogólna produkcja (brutto) działu ubezpieczeń na życie wynosiła w ciągu 4½ lat działalności 114 268 polis na łączną kwotę ubezpieczenia zł 216 miljn.

Ogólny obrót (gotówkowy i bezgotówkowy) P. K. O. osiągnął w ciągu 1932 r. sumę blisko zł 22 miljard.

Obrót bezgotówkowy wykazuje w roku sprawozdawczym dalszy wzrost. Obrót ten wyniósł zł 14'7 miljard. i stanowił blisko 68% ogólnego obrotu czekowego P. K. O.

Porównując obrót bezgotówkowy P. K. O. z obiegiem pieniężnym w Polsce, przekonamy się, że gdy w 1926 r. przeciętny miesięczny obrót bezgotówkowy P. K. O. wynosił 55% obiegu pieniężnego, w 1927 r. — 67%, w 1928 r. — 74%, w 1929 r. — 78%, w 1930 r. — 80%, w 1931 r. — 82%, to w roku sprawozdawczym stosunek ten wyraża się już liczbą 90%. Świadczy to o roli, jaką spełnia obrót bezgotówkowy P. K. O. w uzupełnianiu obiegu pieniężnego w Państwie.

Na ogólną sumę obrotu czekowego P. K. O., wynoszącą zł 21'8 miljard., złożyło się w 1932 r. ogółem 36'6 miljn. pozycji wpłat i wypłat. Stan wkładów na rachunkach czekowych P. K. O. w dn. 31/XII 1932 r. wynosił zł 178 miljn., liczba zaś czynnych kont czekowych P. K. O. 67 113, czyli o 2 285 kont więcej niż w r. ub.

Pośrednia działalność kredytowa P. K. O. znajduje wyraz w zakupie przez instytucję papierów kredytu długoterminowego, by tą drogą zasilić życie gospodarcze, i to najważniejsze jego dziedziny — płynnymi kapitałami. Ta dziedzina działalności P. K. O., która ma doniosłe znaczenie dla naszego życia gospodarczego, wykazuje również w 1932 r. dalszy bardzo znaczny wzrost. Tak więc pozycja kredytów pośrednich P. K. O., która jest równoznaczna z kwotą zakupionych przez instytucję papierów wartościowych, wynosiła na koniec 1932 r. zł 423'9 miljn., wzrosła więc o dalszych zł 64 miljn. w ciągu roku sprawozdawczego. Inaczej mówiąc, taką kwotą zasiliła P. K. O., głównie za pośrednictwem Państwowego Banku Rolnego i Banku Gospodarstwa Krajowego, życie gospodarcze w 1932 r.

O roli, jaką w akcji kredytowej P. B. R. i B. G. K. odgrywają kapitały, dostarczone przez P. K. O., najdowodniej świadczą niżej podane liczby. Tak więc, z emisji listów zastawnych P. B. R., wynoszącej w dn. 1/XI 1932 r. zł 228'6 miljn., zakupiła P. K. O. bezpośrednio od P. B. R., bądź pośrednio, listów zastawnych za zł 84'3 miljn., co stanowi 37%, a więc przeszło $\frac{1}{3}$ emisji listów zastawnych P. B. R. Ponieważ na dzień 1/XI 1932 r. P. B. R. udzielił pożyczek na kupno i dokupno gruntów 41 217 gospodarstwom 426 457 ha oraz pożyczek inwestycyjnych 13 618 gospodarstwom o obszarze 238 531 ha, przeto fundusze, uzyskane od P. K. O., umożliwiły P. B. R. udzielenie 15 250 pożyczek na kupno i dokupno gruntów o łącznym obszarze 157 789 ha oraz 5 038 pożyczek inwestycyjnych na obszarze 88 256 ha.

Równocześnie P. K. O. wydatnie powiększyła swój stan posiadania listów zastawnych i obligacji B. G. K. Dzięki kapitałom, uzyskanym z ulokowania w jej listach zastawnych i obligacjach funduszów P. K. O., instytucja ta miała możliwość udzielenia szeregu kredytów o znaczeniu ogólnem. Wymienić tu należy przedewszystkiem kredyty dla drobnego budownictwa mieszkaniowego, która to akcja zapoczątkowana została w 1932 r. przez Prezydium Rady Mi-

nistrów; P. K. O. udzieliła w roku sprawozdawczym na cele tego budownictwa zł $4\frac{1}{2}$ miljn. — w formie kredytów pośrednich przez B. G. K.

Liczyby pośredniej działalności kredytowej P. K. O. podane są jedynie przykładowo i nie wykazują całokształtu jej działalności. Należy również podkreślić, iż P. K. O. w roku sprawozdawczym uczyniła znaczny krok naprzód w kierunku potanienia kredytu długoterminowego. Dowodem tego jest fakt, że z oprocentowania listów zastawnych P. B. R. i towarzystw kredytowych ziemskich pobrało P. K. O. w roku sprawozdawczym o 2% mniej. Ta stosunkowo znaczna ulga przyniesie niewątpliwie pewną pomoc warstwowi rolniczemu. P. K. O. w związku z tą ulgą w oprocentowaniu kredytów rolnych umniejszyła w roku sprawozdawczym swój dochód o przeszło zł $2\frac{1}{2}$ miljn.; o taką więc kwotę zostały odciążone zobowiązania warsztatów rolnych.

Do zakresu działalności kredytowej bezpośrednio P. K. O. wchodzi — pożyczki lombardowe pod zastaw papierów wartościowych, skup weksli oraz kredyty wekslowe (będące w likwidacji). Łączny stan tych interesów P. K. O. pozostał na poziomie roku 1931 i wynosił na ultimo 1932 r. ogółem zł 18 miljn.

Stan kapitałów, ulokowanych przez P. K. O. w nieruchomościach, będących własnością instytucji, wzrósł w roku sprawozdawczym o dalszych zł 3·3 miljn. i wynosił w dn. 31 XII 1932 r. zł 39·1 miljn. Wzrost tej pozycji stoi w związku z rozbudową gmachu Centrali P. K. O. w Warszawie oraz nabyciem przez P. K. O. nieruchomości miejskiej we Lwowie przy ul. 3 Maja 9, przeznaczonej na pomieszczenie Oddziału Lwowskiego.

Działalność przekazowa P. K. O. w 1932 r. wykazuje dalszy znaczny wzrost. Mimo ograniczeń dewizowych, wprowadzonych w szeregu państw, ogólna ilość zleceń na zagranicę i z zagranicy, wykonanych przez P. K. O., wynosiła w 1932 r. blisko 60 tysięcy, czyli o 11 tys. więcej niż w 1931 r.

Środki płynności I stopnia były utrzymane w 1932 r. w P. K. O. stale na bardzo wysokim poziomie i wyrażały się na dz. 31 XII 1932 r. łącznie kwotą ponad zł 206 miljn., co stanowiło około 32% natychmiast płatnych zobowiązań. Sama tylko gotówka w kasach i zbiornicach P. K. O., tudzież w Banku Polskim wynosiła w dn. 31 XII 1932 r. przeszło zł 176 miljn., co stanowiło 28% natychmiast płatnych zobowiązań. Tak wysoką płynnością, jaką posiada P. K. O., nie może się wykazać żadna instytucja finansowa w kraju, a nawet niewiele z pośród instytucji finansowych zagranicą.

Rok 1932 przynosi P. K. O. dalsze rozszerzenie sieci placówek instytucji w kraju i zagranicą. Jeśli chodzi o teren krajowy, to w roku sprawozdawczym rozszerzyła P. K. O. działalność Oddziału we Lwowie, wprowadzając tam pełny obrót czekowy. Ponadto rozszerzona została sieć agentur ubezpieczeniowych

P. K. O. oraz zbiornic w postaci urzędów pocztowych.

Placówki zagraniczne P. K. O. w postaci oddziałów i filij Banku Polska Kasa Opieki wykazują w 1932 r. dalszy pomyślny rozwój. Zorganizowany przez P. K. O. i będący jej odgałęzieniem na zagranicę Bank Polska Kasa Opieki wykazał w stosunkowo krótkim, a ciężkim pod względem gospodarczym okresie bardzo pomyślny i szybki rozwój. Przedewszystkiem więc sieć zagranicznych placówek tego Banku ulega z roku na rok powiększeniu i w chwili obecnej obejmuje: Centralę w Warszawie, Oddział na Francję w Paryżu, Oddział w Argentynie w Buenos Aires, a wreszcie będący w trakcie organizacji Oddział w Palestynie. O pomyślnym rozwoju tych placówek świadczy fakt, że wkłady oszczędnościowe w Oddziale w Paryżu wzrosły w roku sprawozdawczym o dalsze 3 miljn. fr., osiągając na ultimo 1932 r. stan 9 miljn. fr. Filja w Buenos-Aires w 1932 r., który jest zarazem pierwszym rokiem jej istnienia, osiągnęła stan wkładów oszczędnościowych w kwocie ok. zł 800 tys. Pomyślny rozwój wykazują również inne działy pracy tej instytucji, w szczególności zaś obrót przekazowy.

Dążąc do ugruntowania swego stanu posiadania, a zarazem chcąc udogodzić klienteli korzystanie z usług Banku, nabył on w roku sprawozdawczym własny gmach w Paryżu, do którego w dn. 1 X 1932 r. został przeniesiony Oddział paryski P. K. O.

Ten tak wysoce pomyślny rozwój sieci placówek zagranicznych P. K. O. w 1932 r. jest tem więcej godny podkreślenia, że odbywał się on w nie sprzyjających okolicznościach, jakimi były ograniczenia ruchu emigracyjnego, restrykcje dewizowe, a wreszcie konkurencja miejscowych instytucji bankowych.

W roku sprawozdawczym, dzięki ukończeniu i oddaniu do użytku nowego gmachu P. K. O. została wydawnie podniesiona sprawność obsługi klienteli i technika obrotów P. K. O. w kierunku zapewnienia bezwzględного bezpieczeństwa, szybkości i sprawności usług.

Bilans swój za 1932 r. zamyka P. K. O. czystym zyskiem w kwocie zł 5 miljn. Należy zaznaczyć, iż nadwyżka bilansowa w 1932 r. jest niższa od nadwyżki 1931 r. z tego powodu, że P. K. O. pobrała z oprocentowania listów zastawnych P. B. R. i towarzystw kredytowych ziemskich mniej o 2%, co stanowi różnicę zł 26 miljn. Bez tego potrącenia, czysty zysk P. K. O. wynosiłby przeszło zł 7·6 miljn., a więc o zł 700 tys. więcej niż w 1931 r.

Osiągnięcie tak pomyślnego wyniku gospodarczego przez instytucję, która zmuszona jest do załatwiania ogromnej ilości drobnych, a więc mało rentownych operacji, należy zapisać na dobro jej przeczornej i celowej polityki, świadczącej o zdrowych podstawach i należytem nastawieniu działalności.

T. Dziekoński

ŻYCIE GOSPODARCZE

SYSTEM FINANSOWY A POLITYKA LOKACYJNA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH. —

W ubezpieczeniach społecznych, gdzie mamy do czynienia z długoterminowymi świadczeniami (rentami), rozróżniamy w zasadzie 3 systemy: 1) premjowy, 2) system kapitałowego pokrycia zapadłych zobowiązań ubezpieczeniowych, 3) system czystej repartycji.

System premjowy, na którym np. oparta jest działalność wszystkich towarzystw ubezpieczeniowych, posiada tę dogodność, że w chwili likwidacji ubezpieczenia każdy ubezpieczony uzyskuje ekwiwalent wpłaconych składek. System ten ma jednak tę ujemną stronę, że ze względu na wysokość składek jest dla gospodarstwa narodowego bardzo drogi.

Drugi system — system kapitałowego pokrycia przy przyjęciu przeciętnej rocznej składki zamiast każdorazowej zmiennej posiada te dogodności, że: a) zabezpiecza wypłatę wszystkich zapadłych rent dzięki posiadaniu pokrycia w zbranym kapitale; b) likwidacja instytucji ubezpieczeniowej względnie przejście na inny system wobec zebranego kapitału na pokrycie wszystkich już płynnych rent nie nastęca żadnych trudności finansowych (natomiast — w przeciwieństwie do systemu premjowego — nie ma kapitałów na pokrycie zaciągniętych zobowiązań względem ubezpieczonych); c) chroni gospodarstwo narodowe przed zmiennością składek.

Trzeci system — system repartycyjny polega na pokrywaniu przez składki jedynie bieżących wypłat bez kapitalizowania i tworzenia funduszy rezerwowych. Wskutek tego w pierwszych latach składki są niskie, lecz z biegiem czasu szybko wzrastają i dochodzą do takiej wysokości, jakiej aż warsztaty produkcji, ani sami ubezpieczeni nie są w możności pokrywać. (Potwierdzają to dane liczbowe tych krajów, gdzie ubezpieczenia są lub były oparte na systemie repartycyjnym. Tak np. w Niemczech składka w ubezpieczeniu od wypadków wzrosła od 1886 r. do 1910 r. 4-krotnie. Na Węgrzech składka w ubezpieczeniu od wypadków wzrosła w ciągu okresu lat 1908 ÷ 1916 prawie 30-krotnie. Podobnie rzecz się ma w ubezpieczeniu od wypadków, działającym na obszarze b. zaboru niemieckiego łącznie z Górnym Śląskiem).

Biorąc więc pod uwagę, że t. zw. stan nasycenia, t. j. zrównanie się przyrostu rocznego rent z ich ubytkiem następuje dopiero po szeregu lat (50 ÷ 70) — trzeba przyjąć, że przy systemie repartycyjnym składka mogłaby przez cały ten czas wzrastać. Dla życia gospodarczego stanowiłoby to bardzo wielkie obciążenie. To też system repartycyjny nie może być w ubezpieczeniu społecznym o świadczeniach długoterminowych przyjęty.

W Polsce w ubezpieczeniach społecznych o długoterminowych świadczeniach mamy dwa rodzaje systemów finansowych — kapitałowy i repartycyjny.

Na kapitałowym systemie oparte są: ubezpieczenia pracowników umysłowych (Z. U. P. U.) i ubezpieczenie od wypadków, działające na obszarze b. zaboru austriackiego i rosyjskiego (Zakład Ubezpieczenia od Wypadków we Lwowie).

Na repartycyjnym systemie oparte jest: ubezpieczenie od wypadków, działające na obszarze b. zaboru niemieckiego łącznie z Górnym Śląskiem (Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu i Zakład Ubezp. od Wypadków w Król. Hucie).

Pozostałe nam w spadku ubezpieczenie robotników na wypadek niezdolności do pracy w b. zaborze niemieckim (Ubezpieczalnia Krajowa w Poznaniu i Zakład Ubezp. na Wypadek Inwalidztwa w Król. Hucie), aczkolwiek zostało w swoim czasie oparte na systemie premjowym, w obecnej chwili nie posiada

właściwie żadnego systemu finansowego. Powojenna dewaluacja i następnie waloryzacja zebranych kapitałów wytworzyła obecnie taką sytuację, że brak jest pokrycia nawet dla zapadłych już świadczeń (rent).

Gromadzone przez zakłady ubezpieczeń społecznych (opierające się na systemie kapitałowego pokrycia rent) fundusze rezerwowe stanowią łącznie z bieżącymi składkami pokrycie ustawowych zobowiązań zakładów. Fundusze te powstają drogą kapitalizacji nadwyżek budżetowych, co zmusza zakłady do lokowania tych nadwyżek w sposób, nie tylko dający całkowitą gwarancję ich bezpieczeństwa, ale i dający dostateczne oprocentowanie. Z tych samych względów — aby nie tracić niezbędnego oprocentowania funduszy — zakłady ubezpieczeń społecznych zmuszone są do jak najprędszego lokowania swych nadwyżek budżetowych. To też zebrane przez zakłady ubezpieczeń fundusze wracają natychmiast zpowrotem do obiegu gospodarczego, przyczem zachodzi w tym wypadku proces bardzo ważny dla gospodarstwa narodowego — proces kapitalizacji, analogiczny w dużym stopniu do procesu kapitalizacyjnego w oszczędności dobrowolnej.

Niejednokrotnie można spotkać się z twierdzeniem, że zakłady ubezpieczeń społecznych, jako instytucje społeczne, nie powinny ubiegać się o zyski. Twierdzenie to polega na grubym nieporozumieniu. Wprost przeciwnie — inaczej, jak to mogą czynić niekiedy przedsiębiorstwa prywatne, obliczone na zysk — zakłady te rezygnować ze swoich zysków — oprocentowania lokat, nie mają prawa. Rezygnacja taka prowadziłaby w rezultacie do tego, że proces kapitalizacji nie zachodziłby, systemowi kapitałowego pokrycia świadczeń nie byłoby, a wówczas istniejące obecnie składki musiałyby ulec zwiększeniu.

Często jeszcze można się spotkać z podobnym, równie polegającym na nieporozumieniu, zarzutem, że rezerwy zakładów ubezpieczeń społecznych są zamrożone. Na dowód tego przytacza się, że lokaty z. u. s. w instytucjach kredytowych, a więc najbardziej płynne fundusze, stanowią w porównaniu do innych rodzajów lokat najmniejszy odsetek. Ci, którzy czynią podobne zarzuty, nie rozumieją mechanizmu ubezpieczeń społecznych, opartych na kapitałowym pokryciu świadczeń. Przy takim bowiem systemie w dobrze funkcjonującym ubezpieczeniu fundusze rezerwowe nie powinny być naruszone. Po dojściu do pewnego maksimum stan funduszy rezerwowych nie powinien ulegać zmniejszeniu, lecz pozostawać stale na niezmiennym poziomie. Dochód z tych kapitałów łącznie z bieżącymi składkami stanowi pokrycie wypłat świadczeniowych. System kapitałowego pokrycia rent w ubezpieczeniu społecznym nie przewiduje likwidacji ubezpieczenia, przeciwnie oparty jest na założeniu, że ubezpieczenie trwać będzie nieskończenie. Zrozumiałą jest przeto rzeczą, że zupełnie odpowiednim rodzajem lokat funduszy rezerwowych z. u. s. byłoby „renty wieczyste”. Takiego jednak rodzaju papierów lokacyjnych w Polsce nie posiadamy. Jak widać więc z powyższego, zarzut o zamrożeniu rezerw ubezpieczeń społecznych jest zupełnie nieistotny.

Mimo tych — zdawałoby się jasnych założeń — zagadnienie lokaty funduszy ubezpieczeń społecznych jest zagadnieniem skomplikowanym. Fundusze te posiadają swój charakter specjalny, stanowią bowiem zabezpieczenie wypłaty świadczeń ubezpieczonym, a więc są zabezpieczeniem dobrobytu materialnego szerokich warstw społecznych.

Fałszywa polityka lokacyjna instytucji ubezpieczeniowych może doprowadzić do zaprzepaszczenia gromadzonych funduszy, a uszczerbek, jaki wówczas instytucje te poniosą zachwieje

ich równowagą finansową, co w konsekwencji pociągnąć musi za sobą redukcję, a nawet wprost przekreślenie możliwości wypłaty posiadających jakąkolwiek bądź wartość realną świadczeń. Cele zatem, jakie sobie stawia polityka lokacyjna instytucji ubezpieczeniowych, nie są identyczne z celami, jakie sobie stawiają instytucje finansowe, spełniające rolę akumulatora i dyspozytora kapitałów. Dla tych ostatnich lokata kapitałów jest „interese” takim samym, jak każdy inny „interes” handlowy czy przemysłowy. Zła polityka finansowa pojedynczej instytucji kredytowej, która doprowadzi do jej bankructwa, nie pociągnie za sobą tak ujemnych ze społecznego punktu widzenia skutków, jak zła polityka finansowa instytucji ubezpieczeniowych. Wreszcie, składający swe oszczędności w banku czyni to dobrowolnie, a więc ma prawo wyboru instytucji. Ubezpieczony zaś oszczędza przymusowo, wyboru żadnego nie posiada. Celem i założeniem instytucji bankowej jest osiągnięcie maksimum zysku, hamulcem zaś przy podejmowaniu operacji lukratywnych, a zarazem ryzykownych — jest „widno bankructwa”, które — niewątpliwie mówiąc — niezawsze jednak działa odstraszająco.

Instytucje ubezpieczeń społecznych, lokując swe kapitały, mają na celu wygospodarowanie niezbędnego, stosunkowo nawet minimalnego, dochodu. Natomiast naczelną zasadą polityki lokacyjnej tych instytucji staje się niewątpliwie zasada bezpieczeństwa lokaty.

Analizując rodzaje lokat pod kątem widzenia bezpieczeństwa musimy w pierwszym rzędzie postawić lokaty we własnych nieruchomościach. Wszakże lokaty te odznaczają się wyjątkowo niską rentownością, w wielu wypadkach niższą od stopy technicznej instytucji ubezpieczeniowej. Dlatego też lokaty w nieruchomościach nie mogą przekraczać pewnego procentowego stosunku do ogółu lokat, w przeciwnym bowiem razie powstaje możliwość niedostatecznego dochodu z majątku instytucji ubezpieczeniowej.

Taki stan rzeczy zmusza, oczywiście, instytucję ubezpieczeniową do szukania lokat bardziej rentownych.

Pozostałe rodzaje lokat pod względem bezpieczeństwa dadzą się uszeregować w sposób następujący:

Na pierwszym miejscu postawić należy lokaty w papierach procentowych państwowych, wzgl. posiadających gwarancję Skarbu Państwa. Trzeba zaznaczyć, że we wszystkich krajach prawo nakłada na instytucje ubezpieczeń społecznych obowiązek zakupu państwowych papierów procentowych. Prawodawca w ten sposób dąży do częściowego przynajmniej ograniczenia ryzyka, połączonego z lokatą funduszy rezerwowych instytucji ubezpieczeń społecznych. Odpowiedzialność Skarbu Państwa za część funduszu, ułożoną w tych papierach, zepala wreszcie silniejszymi węzłami interesy ogólnopaństwowe z instytucją ubezpieczeń społecznych, z drugiej zaś strony obowiązek zakupu przez zakł. ubezpieczeniowy państwowych papierów procentowych respektuje interes Państwa, które w ostatecznym wypadku jest zawsze gwarantem ubezpieczenia społecznego.

Na drugim miejscu pod względem bezpieczeństwa należy postawić lokaty w postaci pożyczek hipotecznych. Wszakże jeśli chodzi o lokaty tego rodzaju, to wskazane jest, aby pożyczki hipoteczne nie były pożyczkami indywidualnymi, lecz żeby zawsze były wyposażone w dodatkowe zabezpieczenie w postaci gwarancji instytucji publicznych, np. związków komunalnych. W niektórych krajach przepisy lokacyjne wyraźnie wymagają w takim wypadku poręki ciał zbiorowych. Służność takich zarządzeń jest oczywista, gdyż zarówno udzielanie indywidualnych pożyczek, jak i administracja nimi wymaga szczególnej ostrożności. Brak tej ostrożności stworzyć może pole do szeregu nadużyć. Nasze przepisy prawne nie zawierają coprawda żadnych ograniczeń w tym względzie. Z tytułu jednak nadzoru nad instytucjami ubezpieczeń społecznych Ministerstwo Opieki

Społecznej jeszcze w 1928 r. wydało polecenie, aby pożyczek osobom prywatnym instytucje te nie udzielały.

Na trzecim wreszcie miejscu należy postawić lokaty gotówkowe w instytucjach finansowych. I w tym wypadku nie tylko przepisy prawne, ale i sama praktyka wskazuje, że najodpowiedniejsze pod względem bezpieczeństwa lokaty są banki państwowe, P. K. O., wreszcie k. k. o., za wkłady w tych instytucjach bowiem odpowiada bądź Skarb Państwa, bądź gwarantują całym swym majątkiem związki komunalne.

Reasumując powyższe, należy podkreślić, że stopień bezpieczeństwa lokaty jest, oczywiście, w stosunku odwrotnie proporcjonalnym do stopnia rentowności. Układ ten jednak nie jest stały. Zmiany konjunktury, jakie przechodzi gospodarstwo narodowe, posiadają swój głęboki refleks w układzie stosunków kredytowych. Potwierdzają one tem niemniej, że najważniejszą zasadą, jaką powinna się kierować polityka lokacyjna zakładów ubezpieczeń społecznych, jest zasada — maksimum bezpieczeństwa lokaty.

Że polityka lokacyjna naszych zakładów ubezpieczeń społecznych kieruje się powyższymi założeniami, świadczą o tem następujące dane. Tak np. w stanie lokat zakładów ubezpieczeń pracowników umysłowych zaszyły następujące zmiany:

1. — Pod względem bezpieczeństwa rodzajów lokat (w %-ach ogólnej sumy lokat):

	31/XII 1930	31/XII 1931
Nieruchomości	19'0	21'2
Papiery procentowe	37'8	48'0
Pożyczki hipoteczne	20'3	17'3
Lokaty w instytucjach finansowych	22'9	13'5

2. — Pod względem rentowności rodzajów lokat (rentowność w %-ach):

	1930	1931
Nieruchomości	5'0	4'2
Papiery procentowe	8'6	8'7
Pożyczki hipoteczne	7'9	8'0
Lokaty w instytucjach finansowych	8'0	8'1

Analogicznie mniej więcej kształtowały się lokaty w pozostałych zakładach ubezpieczeń społecznych. Z tablicy pierwszej widzimy wyraźne przesunięcie od lokat, dających mniejsze bezpieczeństwo, ku lokatom, dającym większe bezpieczeństwo. Lokaty w nieruchomościach i w papierach procentowych (niemal wyłącznie w postaci papierów banków państwowych) wzrosły w ciągu roku z 56'8% do 69'2% w stosunku do ogółu lokat. Jednocześnie, wobec spadku rentowności lokat w nieruchomościach widzimy wysiłek w kierunku podniesienia rentowności pozostałych rodzajów lokat. Aczkolwiek w chwili obecnej nie rozporządzamy jeszcze dostatecznym materiałem, charakteryzującym politykę lokacyjną naszych zakładów ubezpieczeń społecznych w 1932 r., wszakże, operując fragmentarycznymi danymi, możemy podkreślić dwa zasadnicze momenty: 1) dalsze pogłębienie się kryzysu gospodarczego spowodowało obniżenie się rentowności wszystkich niemal rodzajów lokat (z wyjątkiem papierów procentowych); 2) spadek rentowności lokat w nieruchomościach zadecydował o zahamowaniu własnej akcji budowlano-mieszaniowej tych zakładów, zainicjowanej w 1930 r. (Odgrywał tu także rolę spadek nadwyżek budżetowych zakładów ubezpieczeń społecznych, przeznaczonych na lokatę długoterminową).

Wobec uchwalonej z końcem 1932 r. t. zw. ustawy konwersyjnej, obniżającej bardzo wydatnie rentowność papierów procentowych, oraz dalszych zamierzeń w kierunku potężnienia zarówno kredytu krótkoterminowego, jak i długoterminowego, należy oczekiwać w 1933 r. dość znacznego obniżenia się dochodowości lokat zakładów ubezpieczeń społecznych. Wszakże podyktowana koniecznościami ogólnogospodarczymi interwencja Rządu w dziedzinie stosunków kredytowych nie powinna —

zdaniem naszym — odbić się ujemnie na procesie kapitalizacyjnym w ubezpieczeniach społecznych.

Należy bowiem wziąć pod uwagę, że nawet ewentualne czasowe straty na dochodowości istniejących lokat tych ubezpieczeń będą mogły być w całości pokryte z odpowiednio wyższej rentowności przyszłych lokat. A nie trzeba zapominać, że w ubezpieczeniach społecznych długoterminowych (opierających się na t. zw. rejestrze kartelowym) przyrost rezerw kapitałowych trwa normalnie w ciągu pierwszych 50÷70 lat.

J. K.

REJESTR KARTELOWY. — Większość wydanych lub projektowanych w krajach europejskich ustaw kartelowych przewiduje obowiązek zgłaszania zawartych umów i uchwał kartelowych do t. zw. rejestru kartelowego. Obowiązek ten nakładają na kartele ustawy: bułgarska z dn. 16 XII 1931 r., węgierska z dn. 15 X 1931 r. i norweska z dn. 6 VIII 1926 r. oraz projekty ustaw: czeskosłowacki i polski. Nie przewidują natomiast rejestrowania umów kartelowych ustawy: niemiecka z dn. 2/XI 1923 r. i duńska z dn. 28/IV 1931 r. (weszła w życie z dniem 1 stycznia 1932 r. i obowiązuje do dnia 31/XII 1936 r.).

W Bułgarii rejestr kartelowy istnieje przy Ministerstwie Handlu, Gospodarstwa i Pracy. W myśl bułgarskiej ustawy kartelowej, umowy i uchwały powinny być zgłaszane do rejestru w terminie 7-dniowym, licząc od dnia zawarcia umowy lub powzięcia uchwały. Przy zgłoszeniu należy przedstawić: a) umowy i uchwały; b) nazwiska i adresy osób lub firm, które jako strony występują w umowach lub uchwałach; c) nazwę organu, kierującego kartelem, oraz nazwiska i adresy kierowników, tudzież osób, reprezentujących ten organ.

Samo wciągnięcie do rejestru następuje dopiero po uznaniu, przez komisję kartelową, że umowa lub uchwała nie jest sprzeczna z postanowieniami ustawy kartelowej. W przeciwnym razie komisja kartelowa powinna zażądać zmiany umowy lub uchwały w przeciągu 7 dni lub też odmówić zarejestrowania. Decyzja komisji kartelowej, sprzeciwiająca się zarejestrowaniu, może być zaskarżona do sądu kartelowego.

Prawo komisji kartelowej do niewyrażania zgody na zarejestrowanie umowy lub uchwały posiada tu doniosłe znaczenie, wobec tego, że — w myśl ustawy — umowy, niewciągnięte do rejestru kartelowego, są nieważne.

Rejestr kartelowy nie jest jawny i może być przeglądany jedynie na podstawie wydanego polecenia przez sąd.

Wobec tego, że ustawa nie wskazuje, jaki to ma być sąd, domyślać się należy, że chodzi tu zapewne o sąd kartelowy.

Wreszcie ustawa zobowiązuje osoby, mające styczność z rejestrem, do zachowania tajemnicy o danych, znajdujących się w rejestrze kartelowym.

Na Węgrzech rejestr kartelowy istnieje przy Ministrze Gospodarstwa Krajowego. Zgłoszeniu do rejestru, w terminie 15-dniowym, podlegają umowy i uchwały, w których bierze udział najmniej 1 spółka handlowa lub przedsiębiorstwo, zatrudniające najmniej 20 pracowników. Stworzona jednak została podstawa prawna, dająca możność rejestrowania i innych porozumień. Obowiązek zgłoszenia umowy lub uchwały do rejestru ciąży na osobach, wyznaczonych przez kartel do jego reprezentowania.

Do rejestru kartelowego, w myśl wydanych przepisów wykonawczych, mają być wciągane następujące dane: a) przedmiot umowy (towar skartelizowany), b) nazwa członków kartelu, c) nazwiska i miejsce zamieszkania zastępców kartelu.

Rejestr nie jest jawny, jednakże każdy może otrzymać wyciąg z rejestru, o ile udowodni, że ma ku temu uzasadniony powód.

Obowiązkowi rejestrowania podlegają również kartele zagraniczne w wypadku, gdy przynajmniej jeden członek tego kar-

telu posiada na Węgrzech przedsiębiorstwo lub sam tam zamieszkuje. Za niezgłoszenie do rejestru przewidziane są kary pieniężne.

Podobnie jak w ustawie bułgarskiej, istnieje i w ustawie węgierskiej obowiązek zachowania tajemnicy o danych z rejestru kartelowego.

Norweska ustawa kartelowa różni się zasadniczo od ustaw lub projektów ustaw kartelowych innych krajów. Jednakże przewiduje ona również obowiązek rejestrowania umów o charakterze kartelowym. Rejestr nie jest jawny, jednakże organa nadzorcze, Biuro Kontrolerów w porozumieniu z Radą Kontrolerów, mogą zezwolić na zaznajomienie się z treścią umów, o ile widzieć będą w tem korzyść dla dobra publicznego.

Projekt czeskosłowackiej ustawy kartelowej przewiduje utworzenie rejestru kartelowego przy Państwowej Komisji Gospodarczej, która — według projektu ustawy — sprawować ma nadzór nad kartelami.

Do rejestru, w myśl projektu ustawy, należy zgłosić: a) nazwę i siedzibę kartelu tudzież jego filje, b) datę powstania, c) przedmiot i zakres działania, d) formę prawną, jaką posiada kartel, e) nazwiska i miejsce zamieszkania osób, powołanych do kierowania kartelem i zastępowania kartelu, f) siedzibę i przedmiot wytwórczości poszczególnych należących do kartelu przedsiębiorstw.

Jednocześnie powinien być przedłożony Państwowej Komisji Gospodarczej oryginał, względnie uwierzytelniony odpis, umowy lub statutu.

Wszelkie zmiany, zachodzące w danych, zgłoszonych do rejestru, jak i likwidacja lub rozwiązanie kartelu, powinny być, w terminie 8-dniowym zgłoszone do rejestru kartelowego. Podobnie zmiany w umowie lub statucie kartelu powinny być niezwłocznie komunikowane Państwowej Komisji Gospodarczej. Za niezgłoszenie wymienionych danych, Państwowa Komisja Gospodarcza ma prawo wymierzania kary porządkowej do wysokości Kcz. 20 tys. Komisja ta może również nakazać ogłoszenie danych, wciągniętych do rejestru, w wyznaczonych do tego pismach.

Rejestr kartelowy jest dostępny dla wszystkich. Projekt przewiduje wydanie przepisów wykonawczych do rejestru kartelowego.

W podanym już do wiadomości projekcie polskiej ustawy kartelowej, rejestr kartelowy ma być utworzony przy Ministrze Przemysłu i Handlu. Umowy kartelowe, w odpisie uwierzytelnionym, powinny być zgłaszane do rejestru w przeciągu 14 dni, licząc od dnia ich zawarcia. Takiemu zgłoszeniu i w tym samym terminie podlega także wszelka zmiana oraz rozwiązanie umowy. Natomiast uchwały i postanowienia mają być zgłaszane w wypadkach, przewidzianych osobnym rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu.

Za niezgłoszenie umowy, uchwały lub postanowienia do rejestru przewiduje projekt ustawy kary pieniężne, wyznaczane przez Ministra Przemysłu i Handlu. Od wyznaczanych kar przysługuje prawo odwołania się do Sądu Kartelowego. O ile natomiast po dwukrotnym prawomocnym ukaraniu nie nastąpi zgłoszenie do rejestru kartelowego, to wówczas Minister Przemysłu i Handlu może wystąpić do Sądu Kartelowego z wnioskiem o rozwiązanie umowy, względnie uchylenie uchwały lub postanowienia.

Umowy, uchwały i postanowienia, już istniejące, powinny być zgłoszone, w odpisie uwierzytelnionym, Ministrowi Przemysłu i Handlu w przeciągu 30 dni od dnia wejścia w życie rozporządzenia, ustalającego w jakich przypadkach i w jakim terminie zgłaszane mają być uchwały i postanowienia.

Obowiązek zgłoszenia ciąży na wszystkich uczestnikach umowy, o ile umowa nie wskazuje osoby do tego obowiązanej, zamieszkującej w kraju.

Zgłoszenia do rejestracji są wolne od opłat stemplowych.

Rejestr jest dostępny dla każdego. Nie podlegają jednakże przeglądaniu akta i dokumenty, na których podstawie wpis został dokonany.

Jednocześnie przewiduje projekt ustawy, że przedmiot i rodzaj wpisów do rejestru kartelowego oraz sposób prowadzenia rejestru określi Minister Przemysłu i Handlu w drodze rozporządzenia.

Tak przedstawia się, w obszernym streszczeniu, kwestja rejestracji umów, uchwał i postanowień w wydanych, lub projektowanych ustawach kartelowych w Europie.

Nasuwać się przytem pewne uwagi natury ogólnej.

Rejestr kartelowy przewidywaliśmy ma za zadanie ustalenie ilości istniejących w kraju porozumień gospodarczych o charakterze kartelowym. Tam, gdzie rejestru tego niema, trudno stwierdzić, jaka ilość karteli rzeczywiście istnieje w kraju. W Niemczech, gdzie brak jest rejestru kartelowego, panuje dezorientacja co do ilości istniejących w Rzeszy karteli. Tak na przykład Robert Liefmann oblicza w „Kartelle, Konzerne und Trusts” ilość istniejących w Niemczech karteli w 1925 r. na 3 000 (2 500 przemysłowych, 400 handlu hurtowego i 150 handlu detalicznego). Max Metzner w „Kartelle und Kartellpoli-

tik” podaje iż w 1923 r. istniało w Niemczech 1 500 karteli. Przyznaje jednak, iż brak jest danych do ustalenia dokładnej liczby istniejących karteli w Niemczech.

Natomiast na Węgrzech, w przewidzianym ustawą terminie ujawniono, według „Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch, 1932” 256 karteli, co może stanowić do pewnego stopnia niespodziankę z uwagi na rolniczy charakter tego kraju oraz z uwagi na to, że w 1914 r. cała Austria liczyła, jak podaje „Kartell-Rundschau” z 1926 r., około 150 karteli.

Następnie rejestr kartelowy może stać się jednocześnie obiektywnym źródłem, dającym naprawdę możność orjentowania się w zamierzeniach poszczególnych karteli. I dlatego nie wydaje się, aby rejestr mógł być w przeciwności z dobrze poświadczanym interesem karteli.

Przypomnieć tu można, że Międzynarodowa Konferencja Ekonomiczna w Genewie, omawiając sprawę kartelizacji, zalecała daleko posuniętą jawność działalności karteli, wychodząc z założenia, iż przez to mogłyby kartele prawdopodobnie uniknąć wielu stawianych mu przez opinię publiczną zarzutów.

M. Słowikowski

SPRAWY GOSPODARCZE W IZBACH USTAWODAWCZYCH

PROJEKTY USTAW GOSPODARCZYCH W SEJMIE. —

Rząd wniósł projekt ustawy o odstąpieniu gminie m. Gdyni na własność gruntów państwowych. Dotyczy to następujących terenów: terenów państwowych z majątku Redłowo w powiecie morskim o pow. 195 ha oraz terenów państwowych z majątku Witomino, położonego w powiecie morskim o pow. 104 ha. Projekt tej ustawy podyktowany jest troską o rozwój Gdyni, jako miasta portowego. Miasto posiada bardzo niewielkie tereny, co sprawia, że grunty pod szkoły, budynki administracyjne, łaźnie, hale i t. d. nabywa od posiadaczy prywatnych. Szczególnie palącą potrzebą Gdyni jest kwestja budownictwa mieszkaniowego, bowiem na 32 000 mieszkańców Gdynia posiada 4 000 izb. Poza tem przekazanie gminie m. Gdyni tych terenów podyktowane jest koniecznością posiadania przez miasto zabezpieczenia hipotecznego przy uzyskiwaniu kredytów. Przekazane majątki będą częściowo rozsprzedane, a środki użyte jako kapitał obrotowy miejskiego funduszu budowlanego. Posiadanie przez miasto terenów budowlanych będzie w jego ręku instrumentem polityki budowlanej oraz pozwoli zwalczyć spekulację terenową, która się rozwinęła i przeszkadza rozbudowie miasta.

Wnieiony został projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 7 VI 1927 r. o prawie przemysłowem. Wejście w życie tej ustawy na Śląsku uzależnione jest od zgody Sejmu Śląskiego. Zgoda ta jednak jest uzależniona od nowelizacji rozporządzenia Prezydenta Rzplitej o prawie przemysłowem w sensie stworzenia w niem instytucji cechów przymusowych, istniejącej na Śląsku. Utrzymanie tej instytucji domagają się zarówno śląskie koła gospodarcze, jak i Sejm Śląski. Postanowienia polskiej ustawy przemysłowej o cechach wolnych na Śląsku miałyby zastosowanie i do cechów przymusowych. Instytucja cechów przymusowych zostaje wprowadzona przez zmianę art. 166 polskiej ustawy przemysłowej, ściślej — dodanie nowych paragrafów. Pierwszy z nich — art. 166a — mówi o stworzeniu przez wojewódzką władzę przemysłową cechu przymusowego zamiast wolnego — na wniosek Izby Rzemieślniczej lub zainteresowanego cechu wolnego, przyczem członkowie cechu wolnego zostają członkami przymusowego. Zaznaczyć należy, że dotychczas na terenie tego województwa obowiązują 2 ustawy przemysłowe: niemiecka na górnośląskiej części woj. śląskiego i austriacka na obszarze Śląska Cieszyńskiego.

Rząd wniósł projekt ustawy w sprawie zmian i uzupełnień rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 15/VII 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych. Zmiany te polegają przewidywaniem na zmianie art. 2, w którym daje się Ministrowi Przemysłu i Handlu prawo decydowania, którzy radcowie przechodzą do izb o okręgach powiększonych, przyczem znajduje się w tym artykule postanowienie, że okres pełnienia czynności przez tych radców kończy się z upływem kadencji izby, do której zostali przydzieleni. Daje się ponadto Ministrowi prawo rozwiązania izb, których okrąg został zmieniony przed upływem kadencji. Dalej został m. in. zmieniony w projekcie ustawy art. 28 w sensie ujednoczenia przepisów odnośnie statutu służbowego dla pracowników biur izb przemysłowo-handlowych, przyczem statut ten podlega zatwierdzeniu przez Ministra Przemysłu i Handlu oraz Ministra Opieki Społecznej. Jednocześnie ujednostajnione zostały sprawy zaopatrzenia emerytalnego tych pracowników przez postanowienie o statucie emerytalnym. Statut ten nie może według projektu ustawy odbiegać od obowiązujących przepisów o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych co do zasad, dotyczących długości okresu wyczekiwania, wysokości wymiaru zasadniczego, norm jego wzrostu oraz pełnego wymiaru zaopatrzenia emerytalnego. Projekt ustawy — wobec ciężkich warunków w jakich znajdują się izby przemysłowo-handlowe, nierzadko nad swe możliwości finansowe świadczące na rzecz zaopatrzeń emerytalnych — przewiduje obniżkę tych zaopatrzeń już nabytych. Jako precedensy ustawowe, gdy chodzi o uszczuplenie praw nabytych, uzasadnienie do projektu wskazuje nowelę do ustawy emerytalnej oraz rozporządzenie Prezydenta Rzplitej o ograniczeniu nadmiernych wynagrodzeń w przedsiębiorstwach.

Rząd wniósł projekt ustawy o oddaniu niektórych gruntów, przejętych na własność Państwa. Chodzi tutaj o grunty, które zostały przejęte na własność Państwa na zasadzie ustawy z dn. 17/XII 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi w niektórych powiatach Rzplitej, oraz na podstawie dekretów ówczesnych władz tymczasowych na ziemiach wschodnich. Ziemia ta miała być przez Państwo użyta na potrzeby reformy rolnej i osadnictwa wojskowego za wynagrodzeniem. Okazało się, że liczne przejęte przez Państwo tereny nie nadają się na te cele, zatem będzie dla Państwa korzystniej, gdy je zwróci właścicielom. Projekt ustawy przewiduje segregację hipotecznych poży-

czek, w razie gdy mają być zwrócone grunty z nieruchomości, obciążonej pożyczką instytucji kredytu długoterminowego. Decyzja o oddaniu gruntów stanowi tytuł własności.

Wniesiony został również projekt ustawy o uproszczeniach, stosowanych przy regulacji hipotek rozparcelowanych gruntów państwowych. Jeśli chodzi o parcelację, przeprowadzoną na gruntach państwowych, to objęła ona dotychczas 673 000 ha, które rozparcelowano między 128 000 nabywców. Z tej liczby przeszło 100 000 nie posiada hipotecznie uregulowanego tytułu własności. Formalnie Skarb Państwa figuruje w dalszym ciągu jako właściciel tych gruntów, co utrudnia egzekwowanie należności od nabywców gruntów. Sprawia to w następstwie, że te sumy nie wpływają do Funduszu Obrótowego Reformy Rolnej, co uniemożliwia wypłatę należności za grunty, przymusowo wykupione na rzecz Skarbu Państwa, a przeznaczone do parcelacji lub na rzecz osadnictwa wojskowego. Art. 1 projektu ustawy dotyczy tych gruntów, które zostały rozparcelowane przez Skarb Państwa przed uzyskaniem hipotecznego tytułu własności przez Skarb Państwa, i postanawia, że wystarczającym dla hipoteki dowodem dla pierwiastkowej regulacji hipotek tych gruntów będzie deklaracja prezesa okręgowego urzędu ziemskiego, stwierdzająca, że grunty rozparcelowane znajdowały się przed parcelacją w zarządzie państwowym, jako stanowiące własność Państwa. Art. 2 projektu umożliwia likwidację obciążeń hipotecznych na gruntach państwowych, oddanych w posiadanie nabywcom z parcelacji lub osadnikom wojskowym. Art. 3 ujmuje sprawę zabezpieczenia praw osób trzecich, któreby miały być pokrzywdzone postanowieniami art. 2, w ten sposób, że zabezpieczenie hipoteczne zastąpione zostaje odpowiedzialnością Skarbu Państwa. Jeśli chodzi o wierzytelności, ciężące na nieruchomościach, przejętych na rzecz Skarbu Państwa na podstawie ustawy z dn. 17/XII 1920 r. — to dopuszcza się skreślenie obciążeń na tych nieruchomościach przed złożeniem do depozytu wynagrodzenia za przejętą nieruchomość, przyjmując zasadę, że wierzytelności, ciężące na tych nieruchomościach, obciążają wynagrodzenie. Dotychczas prawo zgłaszania wniosków, dotyczących regulacji hipotek działek, nabytych z parcelacji lub nadanych osadnikom wojskowym, służyło bądź okręgowemu urzędowi ziemskiemu, bądź nabywcom, a w odniesieniu do osad wojskowych — wyłącznie osadnikom. To sprawiało, że załatwianie tych kwestyj szło powoli, co działo się wbrew interesom Skarbu Państwa. Art. 4 projektu ustawy pozwala okręgowym urzędem ziemskim działać z urzędu w tych sprawach.

Rząd wniósł projekt ustawy w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22/III 1928 r. o zagospodarowaniu lasów państwowych. Art. 13 tego rozporządzenia dopuszcza przekazywanie pod zarząd władz wojskowych państwowych terenów leśnych tylko o obszarze do 500 ha. Tymczasem władzom wojskowym zostały oddane do korzystania w celu urzędzenia wojskowych poligonów doświadczalnych tereny lasów państwowych w okolicach Torunia, Biedruska, Rembertowa i Brzeźcia nad Bugiem, które w każdym poszczególnym wypadku przekraczają 500 ha. Chodzi zatem w projekcie ustawy o ustawowe unormowanie tej sprawy. Przy tej sposobności dla odciążenia Rady Ministrów wprowadza się ustęp, dający możliwość Ministrowi Rolnictwa i Ref. Roln. zezwalania na korzystanie przez inne działy administracji z terenów leśnych o obszarach, nie przekraczających 10 ha, bądź przekazywanie pod zarząd innych ministrów takich terenów leśnych.

Wniesiony został do Sejmu projekt ustawy o wynagrodzeniu za nieruchomości ziemskie, wypłacanem na podstawie ustawy z dn. 28/XII 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej, który to projekt omówiony został szczegółowo w zeszycie 6, str. 181.

Wniesiony został projekt ustawy o wynagrodzeniu za nieruchomości ziemskie, przejęte na własność Państwa z mocy ustawy z dn. 27/XII 1920 r. o przejęciu na własność Państwa ziemi

w niektórych powiatach Rzplitej. Projekt ustawy przewiduje całkowite odszkodowanie za przejęte grunty w 3% obligacjach państwowej renty ziemskiej, względnie w obligacjach 5%, przy czym postanawia, że należności do zł 10 000 będą uiszczane w gotówce. Należności mogą być uiszczane w 3 miesiące od daty doręczenia b. właścicielom orzeczenia okręgowego urzędu ziemskiego o ustaleniu wynagrodzenia, o ile to orzeczenie nie będzie zaskarżone do N. T. A. Przyjęcie projektu ustawy pozwoli w przeciągu jednego roku ostatecznie załatwić kwestję rozrachunku ze wszystkimi b. właścicielami, których jest 623. Należy wspomnieć o pewnych niezbędnych wyrównaniach, które będą stosowane przy ostatecznym rozrachunku wobec b. właścicieli w stosunku do ceny wykupu.

Wniesiony został do Sejmu projekt ustawy o rzeźniach z prawem wyłączności. Projekt ustawy ma na względzie umożliwienie gminom, które wybudują publiczne rzeźnie lub je posiadają — prawa wyłączności celem zapewnienia opłacalności eksploatacji tych rzeźni. Poważnym względem jest troska o utrzymanie rzeźni w stanie, odpowiadającym wszelkim wymogom zdrowotności i higieny. Dotychczas tylko na obszarze woj. poznańskiego i pomorskiego oraz na terenie górnośląskiej części województwa śląskiego istnieją szczegółowe przepisy o rzeźniach z prawem wyłączności. Art. 4 projektu ustawy przewiduje wynagrodzenie przez gminy rzeczywistych szkód, jakie poniesie właściciel rzeźni na obszarze gminy po wprowadzeniu wyłączności. Przewidziane jest, że gmina do założenia i prowadzenia rzeźni z prawem wyłączności upoważnić może inną osobę.

Jednocześnie wniesiony został projekt ustawy, nowelizujący rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 28/III 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa. Art. 8 tego rozporządzenia dopuszcza t. zw. oglądaczy do badania zwierząt rzeźnych i mięsa w osiedlach z ludnością mniejszą niż 10 000 mieszkańców. W Polsce jest tylko 150 miast, na ogólną liczbę 638, z ludnością powyżej 10 000 mieszkańców, zatem aż w 485 wypadkach dopuszczeni są oglądacze, co jest rzeczą nienormalną i w chwili uchwalania ustawy z dn. 28/III 1928 r. podyktowane było względami na brak fachowców — lekarzy weterynarzy. Projekt ustawy pozostawia badanie oglądaczom w miastach poniżej 50 000 mieszkańców.

Rząd wniósł projekt ustawy, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dn. 3/VI 1924 r. o poczcie, telegrafii i telefonii. W zmianach, zaprojektowanych w ustawie, zostało przede wszystkim rozszerzone pojęcie telegrafu i telefonu dla uniknięcia wszelkich wątpliwości natury prawnej. Przewidziane jest przewożenie czasopism przez prywatne przedsiębiorstwa, trudniące się przewozem osób zapomocą środków mechanicznych. Poza tem projekt przewiduje możliwość rozszerzenia na Ministra Poczty i Telegrafów działalności poczty w dziedzinie, która nie jest związana z monopolistycznymi czynnościami poczty. Określone w projekcie zostało prawo Państwa odnośnie urzędzeń telegraficznych, telefonicznych i radiokomunikacyjnych nie tylko na zakładanie, posiadanie, eksploatację i używanie tych urządzeń, ale i na przyjmowanie do wysyłki i doręczanie całej korespondencji i wszelkich wiadomości, które albo są przeznaczone do wysyłania ich tą drogą, albo też przy pomocy tych urządzeń zostały odebrane. Prawo to przytem odnosi się również do wszelkich wiadomości w obrocie zagranicznym. Zmieniono w projekcie ustawy przepis w sprawie budowy i eksploatacji radiostacji dla potrzeb żeglugi powietrznej, gdyż to zagadnienie należy do działania Ministerstwa Komunikacji. W wykonaniu postanowień międzynarodowej konwencji radiotechnicznej z 1927 r. — wprowadzono zakaz wywoływania w radiokomunikacji zakłóceń natury elektrycznej, dla wykonania zaś tych postanowień skoncentrowano w rękach Ministra Poczty i Telegrafów przydział fal elektromagnetycznych wszystkim radiostacjom niezależnie, czy są one eksploatowane przez władze publiczne czy przez koncesjonariuszy. W projekcie za-

warte są postanowienia, wymagające od sprzedawców sprzętu radiotechnicznego sprawdzania u kupującego odpowiedniego upoważnienia.

SPRAWY GOSPODARCZE NA PLENUM SEJMU. —

Na posiedzeniu Sejmu w dn. 16/II r. b. odbyła się rozprawa nad sprawozdaniem Komisji Ochrony Pracy o rządowym projekcie ustawy o ubezpieczeniu społecznym. Do rządowego projektu wprowadziła Komisja szereg zmian, a przede wszystkim rozszerzono zasadę powszechności ubezpieczenia przez rozciągnięcie obowiązku ubezpieczenia na robotników rolnych; poza ustawą znalazły się drobne warsztaty rzemieślnicze, które mają zawsze możliwość ubezpieczenia się dobrowolnego. Omawiając sytuację kas chorych, referent Pos. Gosiewski stwierdził, że jest ona trudna, bowiem obserwujemy od dłuższego czasu spadek liczby ubezpieczonych i spadek dochodów przy mniejszym spadku wydatków na świadczenia. Kasy nie posiadają dostatecznych rezerw, zaległości, w większości nierealne, wynoszą ok. zł 100 miljn. W gospodarce kas chorych było wiele błędów, reorganizacja kas zmniejszyła je b. znacznie, akcja nadzorcza doprowadziła do bardziej sprężystej gospodarki, wprowadzony został obowiązek opracowywania miesięcznych planów finansowych. Mimo że budżety kas zamknęły się na rok 1933 deficytem ok. zł 15 miljn. — sytuacja ich jest utrzymana. Zasada samowystarczalności musiała doprowadzić do zmniejszenia świadczeń. Zasiłki zostały obniżone z 60% na 50%. Zostały wprowadzone opłaty za porady lekarskie i lekarstwa, co zostało wprowadzone nie tylko ze względów oszczędnościowych, ale i naskutek nadużywania praw przez ubezpieczonych. Cofnięty został 50% dodatek ze Skarbu na zasiłek położniczy. Opłaty szpitalne zostały podwyższone z 50% na 85%, co stało się koniecznym wobec złego stanu finansowego samorządów. Podnieść należy, że dla inwalidów pracy, którzy nie mogli mieć żadnego zabezpieczenia, ustanowiono specjalne zabezpieczenie w wys. zł 15 ÷ 20 miesięcznie. Referent podnosi, że świadczenia emerytalne, ustanowione w ustawie, w porównaniu z zagranicą są naogół nie gorsze. W odniesieniu do ubezpieczenia emerytalnego pracowników rolnych ustalenie zasady ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa i starości przy jednoczesnym obciążeniu pracodawców obowiązkiem udzielania pomocy lekarskiej — należy uznać za pomyślne rozwiązanie sprawy. Referent podnosi, że ustawa jest dużą zdobyczą dla świata pracy. W dyskusji zabrał głos również Pan Minister Hubicki, szczegółowo motywując ustawę oraz uzasadniając jej konieczność w obecnym stanie ubezpieczeń w Polsce.

Dn. 17/II r. b. na posiedzeniu Sejmu po dalszej dyskusji nad projektem ustawy o ubezpieczeniu społecznym przyjęto ustawę w II i III czytaniu. Przez I czytanie przeszły na tem posiedzeniu następujące projekty ustaw gospodarczych: o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 27/VI 1924 r. o P. K. O., w sprawie sprzedaży, zamiany i bezpłatnego odstąpienia niektórych nieruchomości państwowych, o opiece nad muzeami publicznymi, dalej projekt ustawy o zmianie ustawy z dn. 20/VI 1924 r. w sprawie uwłaszczenia b. czynszowników, b. p lnych ludzi i długoletnich dzierżawców w woj. wschodnich, 2 projekty ustaw w sprawie zniesienia służebności w woj. centralnych i wschodnich, następnie 2 projekty ustaw o uregulowaniu prawa własności gruntów, oddanych w drodze parcelacji w posiadanie nabywców na obszarze woj.: krakowskiego, lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego, w końcu projekt ustawy o biurach pisania podań oraz o zakresie udzielania porad prawnych i prowadzenia cudzych spraw.

Dn. 18/II r. b. na posiedzeniu Sejmu przyjęto w III czytaniu ustawę o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego oraz w II i III czytaniu projekt ustawy o Funduszu Pracy, zawarty we wniosku posłów z Klubu B. B. W końcu przez I czytanie przeszły projekty ustaw: o podatku majątkowym, o do-

datkowych kredytach na rok 1930/31 i 1932/33 o odstąpieniu gminie m. Gdyni na własność gruntów państwowych, o oddaniu niektórych gruntów, przejętych na własność Państwa, o rzeźniach z prawem wyłączności, w sprawie zmiany rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22/III 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa, o kartelach, o zmianie ustawy z dn. 3/II 1931 r. o Państwowym Funduszu Drogowym, o uproszczeniach, stosowanych przy regulacji hipotek rozparcelowanych gruntów państwowych, w końcu o przejściu przez władze skarbowe wymiaru i poboru niektórych podatków.

SPRAWY GOSPODARCZE NA PLENUM SENATU. —

Dn. 22/II r. b. na posiedzeniu Senatu złożone zostało sprawozdanie Komisji Skarbowo-Budżetowej o preliminarzu budżetowym na 1933/34 r. Referował P. Sen. Szarski. Komisja Skarbowo-Budżetowa w odniesieniu do preliminarza na rok 1933/34, uchwalonego przez Sejm, poczyniła następujące zmiany:

W części 8 — Ministerstwo Skarbu, dział 5 — ogólny zarząd skarbowy — wydatki nadzwyczajne, które były prelimitowane w wys. zł 17 289 000, zostały podwyższone do 22 289 000, z tych względów, że P. K. O., będąc właścicielką znacznego portfela państwowych papierów procentowych, w związku z obniżeniem oprocentowania tych papierów, dokonaniem na zasadzie ustawy z dn. 20/XII 1932 r., ponosi straty; celem pokrycia tych strat Komisja w budżecie wydatków nadzwyczajnych w dziale 5 utworzyła § 31 p. t. „Dopłata na rzecz Pocztowej Kasy Oszczędności w związku z kosztami konwersji pożyczek długoterminowych”, wstawiając na ten cel zł 5 miljn.

Następnie w grupie przedsiębiorstw w części 12 — Ministerstwo Rolnictwa i Reform Roln. — Lasy Państwowe — rozchody zwyczajne, dz. 7, § 3 — Inwentarz ruchomy i nieruchomości, prelimitowany w wys. zł 6 981 000, został zmniejszony o zł 200 000, wobec czego wpłata Lasów Państwowych do Skarbu Państwa zwiększyła się do zł 27 960 075.

W części 13 — Ministerstwo W. R. i Oświecenia Publ. — w wydatkach zwyczajnych, w dziale 6, rozdział 2, § 13 — zasiłki dla uczonych i instytucji naukowych — zwiększono o zł 16 500 do zł 1 203 500. Jednocześnie o tę samą kwotę został zmniejszony § 15 — zjazdy i kongresy — rozdział 2, dział 6 — wydatki zwyczajne. Wobec tego ogólna suma budżetu tego resortu nie zmienia się.

Zatem globalna suma wydatków została ustalona przez Komisję Skarbowo-Budżetową w wys. zł 2 456 980 694, podczas gdy dochody zostały globalnie określone na zł 2 057 931 881. Ten stan rzeczy zwiększa przewidywany w preliminarzu deficyt do kwoty zł 399 048 813.

Komisja uchwaliła następujące rezolucje do preliminarza budżetowego na 1933/34 r.:

I. — „Senat wzywa Rząd, aby w każdym resorcie administracji do tych stanowisk, które są specjalnie odpowiedzialne i wymagające wyjątkowego nakładu pracy, a które dzisiaj wynagradza się przez udzielanie bądź to remuneracji, bądź zapomogi, przywiązany był w przyszłości stały, w budżecie przewidziany i określony, dodatek funkcyjny”.

II. — „Zważywszy, że: 1) znaczna część pracowników z powodu bezrobocia narażona jest nie tylko na głód i nędzę, ale i na zniszczenie i swych wartości moralno-społecznych i zawodowych, 2) że praktykowany obecnie system zapomóg dla bezrobotnych nie usuwa tego niebezpieczeństwa, 3) że zapewnienie produkcyjnej pracy jest nie tylko jedynym skutecznym środkiem podniesienia moralnego i fizycznego znacznej części społeczeństwa, żyjącej z pracy najemnej, lecz i doniosłym czynnikiem w walce z kryzysem gospodarczym — Senat wzywa Rząd:

- 1) do opracowania na szeroką skalę zakrojonego finansowego technicznego planu zatrudnienia większej ilości b. zrobotnych,
- 2) do bezzwłocznego przystąpienia do realizacji tego planu”.

GÓRNICTWO I PRZEMYSŁ

GÓRNICTWO WĘGLOWE

WYWÓZ WĘGLA KAMIENNEGO W I POŁOWIE LUTEGO 1932 R. — Eksport węgla w I połowie lutego r. b. przy mniejszej o $\frac{1}{2}$ ilości dni roboczych (12 wobec 12 $\frac{1}{2}$) w porównaniu z przeciętną za połowę stycznia r. b. spadł o 6 tys. t i wyniósł 405 tys. t.

Spadek wywozu dotyczył tylko rej. śląskiego, skąd wywieziono 327 tys. t, wobec 333 tys. t przeciętnie za połowę stycz-

nia, t. j. o 6 tys. t mniej; wywóz z rej. dąbrowskiego utrzymał się na poziomie poprzedniego miesiąca i wyniósł 78 tys. t.

Na rynku środkowo-europejskie wywieziono ogółem 66 tys. t wobec 68 tys. t przeciętnie za połowę poprzedniego miesiąca, t. j. o 2 tys. t mniej. Stosunkowo największy spadek eksportu dotyczył rynków skandynawskich, a mianowicie 20 tys. t. Strata ta została skompensowana wzrostem wysyłek na rynki południowo-europejskie, t. j. do Włoch i Grecji. Eksport na rynki bałtyckie uległ raptownemu spadkowi w końcu roku po-

przedniego i obecnie ustabilizował się na bardzo niskim poziomie. W okresie sprawozdawczym z tej grupy rynków dokonano jedynie wysyłek na Łotwę. Pewną poprawę wykazują wszystkie kraje zachodnio-europejskie prócz Holandji, do której wysyłki znacznie zmalały. Na rynki pozaeuropejskie w okresie sprawozdawczym nie eksportowano.

Wysyłki węgla okrętowego i wywóz do W. M. Gdańska spadły dość poważnie, głównie wskutek ograniczenia ruchu statków.

Przeciętna dzienna wysyłka węgla kamiennego w okresie 1—15/II przy 12 dniach roboczych wynosiła ok. 34 tys. t, t. j. utrzymała się mniej więcej na poziomie poprzedniego miesiąca. Wysyłka z rej. śląskiego wynosiła ok. 275 tys. t, a z rej. dąbrowskiego ok. 65 tys. t.

Przeładunek w portach wzrósł o 1 tys. t, przyczem przeładunek w Gdańsku spadł o 11 tys. t i wynosił 141 tys. t. Natomiast w Gdyni przeładunek wzrósł o 12 tys. t i wynosił 182 tys. t.

PRZEMYSŁ NAFTOWY

SYTUACJA PRZEMYSŁU NAFTOWEGO W STYCZNIU 1933 R. — Wydobyte ropy w styczniu r. b. wynosiło 4829 cyst. brutto (w grudniu r. ub. 4863 cyst.), a mianowicie: w okręgu jasielskim 819 cyst., drohobyckim 3703 cyst., i stanisławowskim 307 cyst. Z tych ilości na ropę marki podstawowej przypadało 2895 cyst. i na marki specjalne 1934 cyst.

Cena ropy marki podstawowej, zakupywanej przez Państwowe Zakłady Naftowe, utrzymała się w wysokości niezmięniającej 1541 za cysternę 10-tonnową loco zbiorniki.

Produkcja gazowa wynosiła około 900 m³ na minutę. Za 1 m³ gazu w Borystawiu płacono 4,92 za 1 m³ (w grudniu r. ub. 4,88 za 1 m³).

Rafinerje przerobiły w miesiącu sprawozdawczym 4599 cyst. ropy (w grudniu r. ub. 4840 cyst.). Otrzymano produktów naftowych 4230 cyst. (w grudniu r. ub. 4436 cyst.), w tem (cystern): benzyn 759, nafty 1326, olejów gazow. i opał. 989, olejów smarowych 670, parafiny 238, innych produktów 249.

Wysłano z rafinerji na zapotrzebowanie wewnętrzne 2833 cyst. (w grudniu r. ub. 3077 cyst.), w tem (cystern): benzyn 422, nafty 1498, oleju gazow. i opał. 461, olejów smar. 279, parafiny 54, innych prod. 119.

Wysłano z rafinerji z przeznaczeniem na eksport 1596 cyst. różnych produktów naftowych (w grudniu r. ub. 1908 cyst.), w tem (cystern): benzyn 203, nafty 480, olejów gazow. i opałowego 329, olejów smar. 28¹, parafiny 179, innych produktów 125.

Zapasy w dn. 31/I r. b. wynosiły 17697 cyst. (w dn. 31/XII 1932 r. 17965 cyst.), w tem (cystern): benzyn 1919, nafty 1444, olejów gazow. i opałowego 1334, olejów smarowych 4546, parafiny 474 i innych produktów 8280.

Gazolinę wyprodukowano 358 cyst. (w grudniu r. ub. 358 cyst.).

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY

PRZEMYSŁ WŁÓKIENNICZY W STYCZNIU 1933 R. — Według danych Związku Przemysłu Włókienniczego w Państwie Polskim, w wielkim przemyśle bawełnianym Łódź pracowało w styczniu przez 6 dni w tygodniu 6 fabryk, 5 dni — 5, 4 dni — 10, 3 dni — 8. Nieczynna była jedna fabryka. Ogółem w 30 fabrykach pracowało 28900 robotników. Styczeń nie przyniósł żadnych oznak, świadczących o odprężeniu sytuacji i ożywieniu, związanem z zakupami na sezon wiosenno-letni. Zdawało się, że mrozy skurczą zapasy tkanin zimowych, z którymi przemysł pozostaje do przyszłego sezonu. Nadzieje te jednak zawiodły, i ożywienie nie nastąpiło. O trudnej sytuacji produkcyjnej przemysłu świadczą liczby uruchomienia. Spadło ono do poziomu, nienotowanego w okresie powojennym, gdyż np. w porównaniu ze styczniem 1929 r. uruchomienie wielkiego przemysłu bawełnianego wynosi zaledwie 33%.

Analogicznie, jak na rynku tkanin, kształtowała się sytuacja na rynku przędzy bawełnianej. Ceny kształtowały się w dalszym ciągu niżkowo mimo stabilizacji cen surowca i redukcji uruchomienia w przedsiębiorstwach bawełnianych, które w styczniu wynosiło 28 godzin. Przeciętna cena przędzy bawełnianej Nr. 24/1 wynosiła pod koniec stycznia 34,5 cent., Nr. 32/1 — 43 cent. Zapasy przędzy bawełnianej, stale wzrastając w okresie całego miesiąca, przekroczyły w pierwszych dniach lutego 1900 tys. kg.

W wielkim przemyśle wełnianym przez 6 dni w tygodniu pracowało 8 fabryk, 5 dni — 4, 4 dni — 3, 3 dni — 4. Nieczynne były 2 fabryki. Ogółem w 21 fabrykach zatrudnionych było 11900 robotników. Na rynku towarów wełnianych sytuacja kształtowała się nieco lepiej, gdyż silne mrozy wywo-

ły pewien wzrost zapotrzebowania na towary męskie i damskie. Pomimo to jednak ceny kształtowały się poniżej poziomu ustalonych przez fabryki oficjalnych cenników. Nieco pomysłniejsza sytuacja produkcyjna przemysłu wełnianego wyraża się m. in. tem, że w porównaniu ze styczniem 1929 r. uruchomienie w przemyśle wełnianym wynosi obecnie 43%, t. j. o 10% więcej niż w bawełnie. Jednakże i tutaj liczba przepracowanych robotniko-dni jest niższa w styczniu r. b. w porównaniu ze styczniem 1932 r. Warunki pokrycia i terminy wekslowe nie uległy wydatniejszym zmianom.

Na rynku przędzy czesankowej sytuacja kształtowała się również stosunkowo pomysłniej aniżeli na rynku przędzy bawełnianej. Podkreślić należy, że rynek przędzy czesankowej wykazuje dużo większą odporność aniżeli rynek przędzy bawełnianej. Ujemnym czynnikiem jest poważny spadek eksportu przędzy czesankowej, który doprowadził do zwiększenia się zapasów przędzy. Zapasy te, które dn. 1/I wynosiły 1573743 kg, wzrosły na dz. 31/I do 1726903 kg. Ceny przędzy czesankowej kształtowały się — we fr. szw. następująco: Nr. 42A — 6'63, Nr. 56/2A I — 7'67, Nr. 20/1 DE ang. — 3'21, Nr. 22/2 tryk. CD — 4'41.

Styczeń jest więc w 2 podstawowych branżach włókiennictwa łódzkiego jednym z najcięższych okresów dotychczas przeżywanym. W wielkim przemyśle ogółem pracowało 42 tys. robotników, podczas gdy w styczniu 1929 r. 85 tys. Nadmienić należy, że przed 3 lata 80% zatrudnionych w wielkim przemyśle robotników pracowało przez pełne 6 dni w tygodniu — podczas gdy obecnie pracuje 6 dni w tygodniu zaledwie 16% ogółu robotników w wielkim przemyśle bawełnianym i 23% w przemyśle wełnianym. Sądzić jednak należy, że najniższy poziom zatrudnienia w przemyśle włókienniczym został już osiągnięty, i że najbliższe miesiące, które muszą przynieść zapoczątkowanie tranzakcji sezonowych, doprowadzą jednak liczbę zatrudnionych do wyższej normy.

W średnim przemyśle, według danych Krajowego Związku Przemysłu Włókienniczego, pracowało ogółem 6 dni w tygodniu 54 fabryki, 5 dni — 13, 4 dni — 10, 3 dni — 11. Ogółem czynnych było 88 fabryk, zatrudniających ogółem 7065 robotników. Sytuacja uległa ostatnio poważnemu pogorszeniu, gdyż około 20% fabryk tego przemysłu zostało całkowicie uruchomionych.

Farbiarnie i wykończalnie zatrudniały ogółem 3098 robotników, pracujących w 16 firmach. Z tej liczby 6 dni w tygodniu pracowały 3 firmy, 5 dni — 2, 4 dni — 7, 3 dni — 3, 2 dni — 1.

W przemyśle sztucznego jedwabiu produkcja w okresie stycznia uległa częściowemu zwiększeniu. Zbyt kształtował się w rozmiarach naogół zadowalających. Ceny wobec walki konkurencyjnej wykazywały w dalszym ciągu tendencję niżkową.

W przemyśle dzianym sytuacja nie uległa wydatniejszym zmianom. W dalszym ciągu panują w przemyśle tym tendencje i nastroje okresu przejściowego, gdyż sezon letni winien się rozpocząć normalnie dopiero pod koniec lutego lub w początkach marca. Czy jednak wobec ogólnie niepomyślnej sytuacji sezon rozpocznie się normalnie bez żadnego opóźnienia — wątpić należy. Zapotrzebowanie w okresie przejściowym jest niewielkie. Zwroty towarów są na porządku dziennym, co deprymująco wpływa na sytuację finansową producentów. Warunki pokrycia traktowane są zupełnie indywidualnie.

W przemyśle konfekcyjnym podjęta została już produkcja na sezon letni, jednak przy silnie ograniczonym ruchu ze względu na małą stosunkowo ilość zamówień i słabnącą pojemność rynku wewnętrznego. Zbyt artykułów konfekcyjnych wykazuje tendencję słabą, przyczem na podkreślenie zasługuje fakt, iż zapotrzebowanie to obejmuje wyłącznie artykuły niższych gatunków.

Całokształt sytuacji produkcyjnej włókiennictwa łódzkiego znamionuje wielokrotnie podkreślane przez nas zanikanie granic sezonu. Nierównomierność i skoki produkcji występują coraz bardziej jaskrawo, co ma swe źródło w silnych fluktuacjach koniunktury zbytu. W tych warunkach rozwój przedsiębiorstw zarobkowych jest najbardziej charakterystyczną cechą obecnego okresu, gdyż przedsiębiorstwa te reprezentują najbardziej elastyczny typ produkcji bez żadnych kosztów stałych, bez troski o równomierność zatrudnienia.

Przemysł bielski wkroczył w okres intensywniejszej produkcji tkanin letnich. Wskutek tego przedsiębiorstwa tego okręgu zatrudnione były stosunkowo dobrze przy zadowalającym napływie zamówień. Tem też tłumaczy się fakt, iż ceny przędzy wełnianej nie wykazywały w okresie całego stycznia wydatniejszych zmian, utrzymując się na ustabilizowanym poziomie. W fabrykach sukna i wyrobów wełnianych, a zwłaszcza w tkal-

niach, nastąpiła pewna poprawa. Pomiędzy rozpoczęciem produkcji towarów letnich zamówienia napływały w ograniczonych rozmiarach, gdyż odbiorcy bezpośrednio przed rozpoczęciem sprzedaży realizują większe zamówienia. Większa więc część produkcji letniej wytwarzana jest na ryzyko przemysłowca. Sprzedaż tkanin zimowych w styczniu obejmowały niewielkie partje. Sytuacja w eksporcie przedstawia się w dalszym ciągu niepomyślnie. Silna konkurencja angielska w krajach bałtyckich uniemożliwia wprost realizowanie większych transakcji, a kraje Europy Środkowej i Bliskiego Wschodu redukują import przez restrykcje dewizowe i reglamentację przywozu.

W przemyśle białostockim w styczniu pracowano przy pełnym wyzyskaniu możliwości produkcyjnych około 25% maszyn przedziałniczych. Przygotowania do produkcji czynione były w niewielkich rozmiarach, i sądzić należy, że dopiero luty przyniesie w przemyśle białostockim poprawę. Transakcje na rynku wewnętrznym były niewielkie. Ujemnie wpływają na całokształt sytuacji masowe zwroty poprzednio sprzedanych towarów oraz wysokie nieuzasadnione potrącenia z faktur, dokonywane ostatnio przez odbiorców. Sytuacja eksportowa kształtuje się niejednolicie. Na rynku chińskim istnieje zapotrzebowanie dla towarów białostockich, i sądzić należy, iż wywóz na ten rynek będzie mógł ulec zwiększeniu. Mandżuria natomiast jest obecnie terenem walki konkurencyjnej, w której naczelnym miejscem przypadnie niewątpliwie Japonii. Nieustalone są również możliwości eksportu do Afryki Południowej, gdzie ostatnio podniesione zostały cła importowe, skierowane bezpośrednio przeciwko konfekcji polskiej. Na rynku indyjskim przy zapotrzebowaniu na wyroby białostockie zbyt niskie ceny hamują wywóz. Sytuacja eksportowa Białegostoku wyjaśni się niewątpliwie w lutym lub marcu.

M. K.

EKSPORT WŁÓKIENICTWA ŁÓDZKIEGO W STYCZNIU 1933 R. — Według danych Związku Eksportowego Polskiego Przemysłu Włókienniczego eksport z Łodzi towarów włókienniczych w styczniu r. b. przedstawiał się następująco: wywieziono towarów bawełnianych białych 209 kg wartości zł 1 657, towarów bawełnianych barwionych 35 698 kg za zł 178 827, towarów wełnianych barwionych 8 443 kg za zł 53 895, towarów półwełnianych barwionych 196 kg za zł 881, towarów

dzianych bawełnianych barwionych 4 866 kg za zł 33 090, towarów dzianych wełnianych barwionych 98 kg za zł 2 867, towarów dzianych z jedwabiu sztucznego barwionego 55 kg za zł 1 709, towarów półjedwabnych barwionych 25 kg za zł 855, koszul bawełnianych i miękkich 24 589 kg za zł 194 030, odzież 87 961 kg za zł 386 985, towarów filcowych wełnianych metrowych barwionych 318 kg za zł 5 200, firanek bawełnianych, wykonanych mechanicznie, 8 222 kg za zł 69 801, przędzy bawełnianej barwionej 765 kg za zł 3 562, przędzy wiganowej barwionej 1 839 kg za zł 6 180, przędzy wełnianej barwionej 27 648 kg za zł 373 212, przędzy czesankowej niebarwionej 63 869 kg za zł 659 804. Ogółem więc wywieziono w styczniu 264 800 kg za zł 1 972 375. W porównaniu z miesiącem poprzednim oznacza to spadek o blisko 50%. Gwałtowny ten spadek eksportu włókienniczego Łodzi pozostaje w związku z poważnym zmniejszeniem się eksportu przędzy wełnianej wobec trudności na całym szeregu rynków odbiorczych, a w pierwszym rzędzie Rumunii. Z drugiej strony podkreślić należy, że jeszcze w grudniu poważne ilości konfekcji eksportowano do Francji, która obecnie zamknęła zupełnie swe granice dla importu odzieży zagranicznej. W tych warunkach eksporterzy łódzcy poniosą niewątpliwie poważne straty, gdyż w oczekiwanym na rozluźnienie przepisów kontyngentowych we Francji wysłali oni znacznie większe partje odzieży, które zalegają obecnie we francuskich składach wolnocłowych. Również i eksport do Holandji uległ poważniejszemu skurczeniu. Dodatnim objawem było zapoczątkowanie eksportu wyrobów dzianych bawełnianych. Ostatnio jednak i ta pozycja wywozu włókienniczego Łodzi uległa zmniejszeniu wobec trudności, powstałych wskutek zarządzeń władz celnych w Szwajcarii. Nadmienić należy, że w porównaniu ze styczniem 1932 r. eksport w styczniu r. b. uległ zwiększeniu pod względem ilościowym o przeszło 114 000 kg, a pod względem wartości o zł 700 tys.

Eksport styczniowy według krajów przeznaczenia przedstawiał się następująco (w tys. zł): Austria 2, Rumunia 23, Holandia 330, Brazylja 36, Węgry 40, Niemcy 161, Chiny 16, Jugosławia 2, Indie 2, Estonia 6, Anglja 279, Z. S. R. R. 4, Palestyna 16, Norwegja 7, Szwajcarya 4, Afryka 63, Malta 1, Egipt 4, Persja 69, Australja 2, Ameryka 2, Danja 6, Marokko 4, Belgja 8, Francja 3.

ROLNICTWO

POD REDAKCJĄ MINISTERSTWA ROLNICTWA I REFORM ROLNYCH

NOWE POSUNIĘCIA W AKCJI WZMOŻENIA OBROTU ZIEMIĄ. — Dwa ostatnie posiedzenia Komitetu Ekonomicznego Ministrów poświęcone były, między innymi, zagadnieniu wzmoczenia obrotu ziemią. Zagadnienie to, absorbujące żywo w ostatnich kilkunastu miesiącach politykę ekonomiczną, stało się jednym z najważniejszych jej zadań; polega ono, jak wiadomo, na wytworzeniu warunków, w których mógłby rozszerzyć się ruch parcelacyjny, umożliwiający warsztatom rolnym zdobycie środków, niezbędnych do usunięcia ich trudności płatniczych. Chodzi tu o t. zw. „parcelację o dłużeńiową”, w której drodze warsztaty rolne mogłyby zwolnić się w całości, lub części z zobowiązań (przez odstąpienie części ziemi, dla zachowania lepszej sytuacji majątku pozostałego). Tego rodzaju parcelacja posiada dla finansowego uzdrowienia rolnictwa nie mniejsze znaczenie aniżeli liczne ulgi w zakresie spłaty krótko- i długoterminowych pożyczek oraz podatków.

Parcelacja oddłużeńiowa zapoczątkowana została w Polsce ustawą z dn. 12/III 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne („Dz. Ust. R. P.” Nr. 25, poz. 221), w której następstwie wydane zostało organicznie związane z nią rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 23/VIII 1932 r. w sprawie segregacji wierzytelności na nieruchomościach ziemskich, parcelowanych w celu spłaty uciążliwych zobowiązań („Dz. Ust. R. P.” Nr. 72, poz. 654).

Ustawa z dn. 12/III 1932 r. nie wydała spodziewanych rezultatów, wobec pozostawienia przy parcelacji oddłużeńiowej tych wszystkich ograniczeń w obrocie ziemią, które wprowadzone zostały ustawą z dn. 28/XII 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej.

Dopiero rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 27/X 1932 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 94, poz. 816), uzupełniające ustawę z dn. 12/III 1932 r., zniósło te ograniczenia, wprowadzając ponadto szereg dalszych ułatwień w parcelacyjnej rozsprzedaży gruntów.

Wszystkie te posunięcia — jak wykazało jednak doświadczenie — nie były jeszcze wystarczające, to też Komitet Ekonomiczny Ministrów postanowił zastosować szereg dalszych ułatwień przy parcelacji, unormowanej zasadniczo ustawą z dn. 12/III 1932 r.

Tak więc uchwałą Komitetu z dn. 23/I r. b. zadecydowano zniesienie przepisów o t. zw. „konwokacji”, od której rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 23/VIII 1932 r. uzależnia możliwość przeprowadzenia przymusowej segregacji gruntów. Konwokacja ma charakter ograniczonej licytacji przeznaczonego do parcelacji obszaru, przez dopuszczenie do kupna tego obszaru wyłącznie wierzycieli hipotecznych. Przepisy te miały na celu ochronę interesów wierzycieli, którzy dzięki nim mogli (według swego wyboru) albo dopuścić do przymusowej segregacji swych wierzytelności, albo nabywać parcelowany obszar, zaliczając na poczet ceny kupna część swojej wierzytelności, przypadającej proporcjonalnie na nabywaną część ziemi.

Przepisy powyższe, aczkolwiek słuszne w założeniu, komplikowały i przedłużały znacznie postępowanie parcelacyjne oraz segregację wierzytelności. Dlatego też Komitet Ekonomiczny Ministrów na wniosek Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. postanowił uchylić je, przy jednoczesnym wprowadzeniu takich zmian w ustawie o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, które mogłyby dać wierzycielom szerszą jeszcze możliwość zawierania

umów, zmierzających do spłaty wierzytelności hipotecznych przez odsprzedaż części gruntu.

Temu postulatowi zadośćczyni nowela do ustawy z dn. 12/III 1932 r. oraz do rozporządzenia z dn. 23/VIII 1932 r., uchwalona na ostatnim posiedzeniu Rady Ministrów w następstwie uchwały Komitetu Ekonomicznego. Postanawia ona: 1) że właściciel nieruchomości ziemskiej, parcelowanej w celu oddłużeniowym, może sprzedać grunty każdemu wierzycielowi, posiadającym wierzytelności, zabezpieczone na parcelowanej nieruchomości przed dniem 1/I 1933 r., bez względu na to, czy wierzyciel ten posiada kwalifikacje, przewidziane art. 52 ustawy z dn. 28/XII 1925 r. o wykonaniu reformy rolnej; 2) że obszar gruntu, nabywanego przez wierzyciela, może przekraczać normy wynikające z podstawowych norm władania, ustalonych w art. 4 wyżej wymienionej ustawy (60 względnie 180 ha); 3) że grunty mogą być nabywane przez kilku wierzycieli na wspólną własność.

Nabywanie gruntów przez wierzyciela — w myśl projektowanej noweli — nie zwalnia jednak tego gruntu od obowiązku parcelacyjnego; wyłączenie od tego obowiązku służyć będzie — w myśl zasad ogólnych — jedynie tym wierzycielom, którzy posiadają kwalifikacje rolnicze.

Aby zapobiec obchodzeniu przepisów o obrocie nieruchomościami ziemskimi przez fikcyjne obciążenie nieruchomości, projektowane ulgi przy nabywaniu nieruchomości przez wierzycieli mają być stosowane tylko do tych wierzycieli, których wierzytelności zabezpieczone zostały na parcelowanej nieruchomości przed dn. 1/I 1933 r.

W związku z temi zmianami, które powinny w dużym stopniu rozszerzyć możliwość zastosowania parcelacji oddłużeniowej, w oparciu o ustawę z dn. 12/III r. ub., pozostaje również szereg zmian w organicznie związanym z tą ustawą rozporządzeniu o segregacji wierzytelności.

Wśród tych ostatnich wymienić należy przede wszystkim — według projektowanej noweli — nowy przepis art. 20, pozwalający okręgowemu urzędowi ziemskiemu przyjąć za podstawę segregacji nie rzeczywistą cenę sprzedażną działek, lecz cenę niższą, zgodną z szacunkiem parcelowanej części nieruchomości (chodzi o możliwość redukcowania [nierealnej] ceny sprzedażnej ustalonej kosztem innych wierzycieli wskutek wygórowanych wierzytelności) — oraz przeniesienie na okręgowy urząd ziemski kompetencji okręgowej komisji ziemskiej w zakresie zatwierdzenia projektu segregacji (co powinno usprawnić postępowanie w tych sprawach).

Nader ważny wreszcie jest nowy przepis projektowanej noweli, przedłużający 3-letni termin odroczenia płatności długów, przypadających w wyniku segregacji na rozparcelowane grunty — do lat 5. Termin 3-letni okazał się bowiem zbyt krótkim, aby mógł poważnie zaważyć w kalkulacjach reflektantów na nabywcę ziemi.

Powyżej scharakteryzowane zmiany nie wyczerpują jednak tych posunięć, jakie projektowane są w zakresie wzmocnienia obrotu ziemią. Na posiedzeniu Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dn. 15/II r. b. rozważane były dalsze wnioski w tej dziedzinie.

Jednym z najistotniejszych czynników, który może wzmocnić ruch parcelacyjny w dobie obecnego kryzysu parcelacyjnego i ogólnego braku gotówki, jest długoterminowy kredyt amortyzacyjny na kupno gruntów w postaci 4½% listów zastawnych Państwowego Banku Rolnego. Wykorzystanie jednak tego kredytu dla umożliwienia parcelacji, która ma dać środki gotówkowe na spłatę obciążeń, jest możliwe tylko o tyle, o ile znaleziona zostanie lokata dla tych listów P. B. R.

Uznano więc za rzecz pilną, aby listy te mogły być przyjmowane na spłatę bezpośrednich podatków państwowych, podatku spadkowego i jednorazowej daniny podatku majątkowego, według wartości nominalnej. Wzorem zadecydowanego już dopuszczenia do spłaty tych podatków nowymi 3% obligacjami państwowej

renty ziemskiej (projekt odpowiedniej ustawy znajduje się w Sejmie)¹⁾ projektuje się, aby 4½%-owe listy zastawne P. B. R. były przyjmowane od ich posiadacza na poczet wyżej wymienionych podatków, płatnych przed dniem 1/X 1931 r. — w całości, płatnych zaś od dn. 1/X 1931 r. do dn. 31/XII 1932 r. — z tem, że 50% należności podatkowych będzie można uiszczać gotówką, a 50% listami zastawnymi P. B. R.

Przewiduje się również spowodowanie przyjmowania tych listów przez banki państwowe według kursu, ustalonego przez Ministra Skarbu na spłatę krótkoterminowych zobowiązań tych właścicieli parcelowanych majątków, którzy otrzymali 4½%-owe listy zastawne P. B. R. w wyniku prowadzonej parcelacji.

Wreszcie, pośród innych zamierzeń, rozważana jest sprawa znalezienia funduszy na rozszerzenie akcji scalania gruntów, która to akcja, wzmagając popyt na ziemię, uzależnia tem samem od siebie ruch parcelacyjny.

Wszystkie te prace, w połączeniu z uchwalonemi na ostatnim posiedzeniu Rady Ministrów projektami ustaw z zakresu druzgiego działu akcji finansowo-rolnej — mianowicie w dziale ulg w spłacie zobowiązań rolniczych na drodze konwersji tych zobowiązań i obniżenia ich oprocentowania — wskazują, że polityka gospodarza Państwa wkroczyła na odcinku rolniczym w fazę wzmoczonej aktywności.

ZMIANA STATUTU ZWIĄZKU ORGANIZACJI ROLNICZYCH. — W dn. 24/I r. b. Rada Związku Organizacji Rolniczych R. P., zebrana w Warszawie, uchwaliła zmianę swego dotychczasowego statutu, nadając przytem tej instytucji nową nazwę „Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P.”

Dotychczasowy Związek O. R. R. P. zrzeszał w charakterze członków 36 instytucji, dzieląc je na członków zwyczajnych, rzeczywistych, nadzwyczajnych i korespondentów.

W tym składzie zastało Związek rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 27/X 1932 r., nowelizujące w sposób zasadniczy rozp. z dn. 22/III 1928 r. o izbach rolniczych i dające podstawy do tworzenia tych izb na szerszym niż dotąd terenie.

Dążąc do wykorzystania tych podstaw, Min. Rolnictwa i Ref. Roln. rozpoczęło od jesieni r. ub. intensywne prace przygotowawcze do wprowadzenia znowelizowanego rozporządzenia o izbach rolniczych w życie, tembardziej że wobec przewidywanego znacznego zmniejszenia zasiłków na prace dobrowolnych organizacji rolniczych należało jak najprędzej utworzyć instytucje, obdarzone prawem do czerpania środków ze źródeł podatkowych, by nie dopuścić do przerwy w pracach nad podniesieniem rolnictwa, dotąd przez inne czynniki prowadzonych, drogą przejścia tych zadań przez i by rolnicze.

Związek O. R. R. P. liczył się zatem musiał z okolicznością, że rozporządzenie Rady Ministrów powoła do życia szereg izb rolniczych na całym niemal obszarze Państwa, czemu wprowadzi na widownię czynnik nowy a poważny, do którego Związek zmuszony będzie w sposób konkretny ustosunkować się.

Należało przewidywać, że izby rolnicze, istniejące w znacznie większej niż dotąd ilości i obejmujące swą działalnością tak znaczny obszar, znajdując szereg spraw wspólnych i odczuwając konieczność zrzeszenia się, porozumiewania się i wspólnego w wielu wypadkach występowania.

Powstał zatem problem: czy izby rolnicze mają wyłonić osobną swoją centralę, czy też winny przystąpić do dotychczasowego Związku O. R. R. P.

W tym ostatnim wypadku należało jednak liczyć się z tem, że izby rolnicze, mimo posiadania w dużej mierze charakteru społecznego, mają być w istocie swej instytucjami publiczno-prawnymi i jako takie nie zawsze i nie wszędzie mogą być traktowane identycznie z instytucjami o charakterze wyłącznie prywatno-prawnym.

Aby zatem izby rolnicze mogły, nie tworząc własnej instytucji centralnej, wejść do Związku O. R. R. P. i współpracować ściśle z organizacjami rolniczymi, tym zrzeszonymi — konieczne było przystosowanie do tego celu podstaw prawnych organizacji Związku, co też znalazło swój wyraz we wspomnianej na wstępie zmianie statutu.

Zasadniczą zmianą, poza wprowadzeniem nowej nazwy Związku, podkreślającej jego obecny charakter, jest wprowadzenie w art. 29 statutu ustępu w brzmieniu następującem: „Członkowie rzeczywisci Związku tworzą sekcję izb rolniczych, która

¹⁾ P. tyg. „Polska Gospodarcza”, zes. 6/1933, str. 181.

działa autonomicznie w zakresie spraw i zagadnień, dotyczących organizacji i funkcjonowania samorządu rolniczego". Poza tem podobną sekcję przewiduje tenże artykuł dla organizacji rolniczych.

Tenże artykuł ogranicza prawo tych sekcji do występowania nazewnątrz — wyłącznie do spraw i zagadnień, dotyczących organizacji i funkcjonowania samorządu rolniczego, względnie zrzeszeń ogólnorołniczych, wyklucza natomiast prowadzenie samodzielnej polityki ekonomicznej, rezerwując to zagadnienie dla zakresu działania komitetu. Nadto występowanie sekcji nazewnątrz nawet w sprawach, należących do ich właściwego zakresu działania, podlega akceptacji prezesa Związku, a w razie jego sprzeciwu — arbitrażowi Prezydium Związku.

Ścisłejszy zakres działalności obydwóch sekcji i formy ich współdziałania ma określić regulamin, zatwierdzony przez Prezydium Związku. O tworzeniu natomiast innych sekcji ma decydować Komitet Związku.

Co się tyczy przedstawicieli izb rolniczych we władzach Związku, to w myśl art. 13 statutu każda izba delegować może do Rady 2 ÷ 4 przedstawicieli, podczas gdy członkowie zwyczajni (organizacje rolnicze) — 1 ÷ 4.

Wyłaniany przez Radę Związku komitet winien — w myśl art. 17 statutu — składać się w większości z członków rzeczywistych i zwyczajnych, a więc i tu udział przedstawicieli izb rolniczych może i powinien być wydatny. Do Prezydium Związku mają z reguły wchodzić przewodniczący sekcji: izb rolniczych i organizacji rolniczych w charakterze wiceprezesów. Są to zatem

przepisy, gwarantujące izbom rolniczym dostateczną samodzielność w ramach Związku oraz wpływ na całokształt jego działalności.

Zmiany wprowadzono również w określeniu celów Związku (art. 2) oraz środków, jakimi cele te mają być osiągnięte, wprowadzając w pierwszym wypadku zadanie ustalenia i realizacji jednolitego programu polityki gospodarczej rolnictwa, w drugim zaś wypadku wysuwając zadanie podejmowania prac i koordynowania działalności ponad sprawę reprezentowania rolnictwa, uwydatnioną w pierwotnym brzmieniu statutu.

Do istotnych zmian należy jeszcze obniżenie rocznej składki członkowskiej od każdego przedstawiciela dla członków zwyczajnych z zł 600 do zł 300, podczas gdy składka taka dla członków rzeczywistych (izb rolniczych) pozostała w dotychczasowej wysokości zł 600. Trzeba nadmienić, że same składki członkowskie nie rozstrzygają jeszcze zagadnienia finansów Związku, gdyż prócz środków na wydatki administracyjne Związek zmuszony będzie posiadać pewien fundusz na prowadzenie konkretnych prac, przede wszystkim w dziedzinie wydawnictw. Potrzeba ta nałożona, oczywiście, pewne ciężary na członków Związku poza składkami. Co do izb rolniczych — to będą one prawdopodobnie zmuszone udzielać Związkowi dotacji proporcjonalnie do swych dochodów, w wysokości około 5% swych całkowitych wpływów podatkowych.

Inne zmiany mają charakter raczej formalny i redakcyjny.

Z. Sz.

H A N D E L

HANDEL WEWNĘTRZNY

KONFERENCJA KOMISJI HANDLOWEJ. — W dn. 18/II odbyła się w Min. Przemysłu i Handlu pod przewodnictwem Pana Ministra Dr. F. Zarzyckiego następna z kolei konferencja Komisji Handlowej, poświęcona sprawie zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zagadnieniu określenia kategorii pracowników umysłowych w handlu.

Na konferencji tej — przy udziale PP.: Dyr. Lgockiego, Dyr. Klotta oraz Nacz. Dągny — została stwierdzona potrzeba rewizji zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne z uwagi na konieczność dostosowania przedsiębiorstw do zdolności płatniczych. Zdaniem Komisji Handlowej, zaległości z tytułu ubezpieczeń długoterminowych, opartych na ścisłej kalkulacji składek ciągłych i na długoterminowych zobowiązaniach, winny być rozłożone na raty z uwzględnieniem przyjętego do kalkulacji oprocentowania, lecz bez kar za zwłokę, z wyjątkiem wypadków stwierdzenia złej woli.

Według projektu Komisji Handlowej zaległości z tytułu składek na ubezpieczenia krótkoterminowe winny być zafatwione w sposób następujący:

1) zaległości z tytułu składek za okres do dn. 31/XII 1928 r. winny być całkowicie odpisane, o ile uprzednio poddane były próbie egzekucji;

2) przy zakładach ubezpieczeń krótkoterminowych powołane być winny mieszane komisje, złożone z przedstawicieli tych zakładów i czynnika obywatelskiego. Komisje te ustaliłyby na indywidualne wnioski płatników, bądź z urzędu, które z zaległości za okres od 1/I 1929 r. do 1/I 1932 r. należy uznać za nieściągalne, gdyż próba przymusowego ich poboru naruszyłaby egzystencję gospodarczą przedsiębiorstwa dłużnego;

3) z zaległości, powstałych w okresie 1/I 1929 r. ÷ 1/I 1932 r., a nie uznanych przez komisję za nieściągalne, zakłady ubezpieczeń krótkoterminowych, ustala sumy, należne im od każdego z płatników przy skreśleniu wszelkich odsetek kar za zwłokę oraz kosztów, powiadamiając przedsiębiorstwo dłużne o wysokości ostatecznej sumy zaległości;

4) zaległości, ustalone w p. 3, będą spłacane w ciągu lat 10, bądź wpłatami rocznymi, wynoszącymi 10% zaległości, bądź wpłatami kwartalnymi, wynoszącymi 2½% tych zaległości;

5) płatnikom, którzy w ciągu każdego roku dobrowolnie uiszczą nadpłatę, przekraczającą kwotę rocznej zaległości, przyznawane będą bonifikaty. Bonifikaty te będą wynosić w pierwszym roku 100% nadpłaty, w każdym zaś następnym roku będą obniżane o 10%;

6) z prawa spłacenia w trybie ratałnym skonsolidowanych zaległości korzystać mogą tylko ci płatnicy, którzy dopełnią warunku terminowego uiszczania bieżących należności z tytułu składek ubezpieczeniowych;

7) wymienione wyżej ulgi generalnie nie powinny stać na przeszkodzie do korzystniejszych indywidualnych układów, dotyczących spłaty zaległości;

8) do chwili skonsolidowania zaległych składek zaliczenie wpłaty na zaległości lub na bieżące składki powinno być uzależniane od wniosku płatnika.

Następnie Komisja Handlowa zastanawiała się nad określeniem kategorii pracowników umysłowych w handlu. Analiza norm prawnych, regulujących kwestię charakteru ekspedjentów sprzedawców sklepowych, doprowadza do wniosku, że normy te nie są dostatecznie jasno określone, oraz przewidują zbyt łagodne warunki, pozwalające na zaliczenie niemal wszystkich sprzedawców i ekspedjentów sklepowych i księgarskich do kategorii pracowników umysłowych. Sprawa ta ma doniosłe znaczenie z uwagi na konsekwencje, wynikające z innych ustawowych uprawnień pracowników umysłowych w zakresie warunków umowy o pracę, terminów urlopów wypoczynkowych oraz ubezpieczenia. Z tego tytułu powstaje zjawisko wzrastających stale ciężarów dla pracodawców, którzy wskutek stosowania przez instytucje ubezpieczeniowe interpretacji rozszerzającej muszą ubezpieczać nawet tych pracowników jako umysłowych, których praca nie posiada pierwiastków intelektualnych.

Wobec powyższego Komisja Handlowa za kryterjum zaliczenia sprzedawców i ekspedjentów sklepowych do kategorii pracowników umysłowych uważa łączne posiadanie:

1) kwalifikacji teoretycznych, ogólnych, oraz

2) kwalifikacji praktycznych, zawodowych (praktyki), przy czym za minimalne wykształcenie ogólne należy przyjąć ukończenie 4-letniego gimnazjum ogólnokształcącego, względnie szkoły zawodowej handlowej stopnia gimnazjalnego, a za mini-

mum przygotowania praktycznego — 3-letnią naukę zawodową lub 6-letnią samodzielną pracą w charakterze kupca.

W związku z powyższem zachodziłaby potrzeba znowelizowania przepisów: a) rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 16/III 1928 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 35, poz. 323), o umowie o pracę pracowników umysłowych (art. 3 p. 6 i 9), b) rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 24/XI 1929 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (art. 5 p. 3 i 9, art. 158), c) rozp. Ministra Pracy i Op. Społ. z dn. 14/VIII 1930 r. i z dn. 1/IV 1931 r., określających warunki praktyki w zakresie ubezpieczenia i w zakresie umowy o pracę.

W wyniku dyskusji nad poruszonemi zagadnieniami została powołana podkomisja do spraw ubezpieczeniowych, która zajęła się realizacją wniosków Komisji Handlowej w zakresie załączności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i określenia kategorii pracowników umysłowych w handlu. Podkomisja ta pod przewodnictwem P. Dyr. Lgockiego została powołana z ewentualną kooptacją rzeczoznawców.

Zamykając posiedzenie Komisji Handlowej, P. Minister Dr. F. Zarzycki wyznaczył następną konferencję na dz. 25 b. m. Tematem obrad będą sprawy kredytów dla kupiectwa.

M. Sz.

TARGI I WYSTAWY

JARMARK WEŁNY W POZNANIU. — W dn. 21/II odbył się trzeci z kolei jarmark wełny w Poznaniu. Hodowcy owiec dostarczyli na jarmark wełnę z różnych okręgów, w szczególności zaś z województw: pomorskiego, poznańskiego, łódzkiego, kieleckiego, warszawskiego i lubelskiego. Dostarczona na jarmark wełna pochodziła z większych własności ziemskich i cieszyła się dużym pow. dniem. Z wyjątkiem 2 partij wełny, które zostały chwilowo wstrzymane do porozumienia się odnośnie ceny z danym właścicielem, wszystkie inne partje zostały sprzedane, i osiągnięto bardzo korzystne ceny.

Tak np. niektóre gatunki wełny zostały sprzedane po zł 3'40 za 1 kg, t. j. po cenie, przekraczającej parytet ceny światowej za wełnę o ok. 50%. Należy podkreślić, że cena ta w kalkulacji rolnika ma stanowić o opłacalności dla niego hodowli owiec. Cena za inne gatunki w większości wypadków przekroczyła parytet ceny, jaką żądał hodowca. Rozpiętość cen za wełnę wahała się w granicach od zł 1'85 do zł 3'40 za 1 kg. Przeważnie ceny oscylowały między zł 2'50 a zł 3'00 za 1 kg.

Zasługuje na szczególną uwagę fakt oświadczenia podczas aukcji wełnianej przedstawicieli przemysłu wełnianego, że przemysł jest w stanie zakupić znacznie większe ilości wełny od dotychczas dostarczanych na jarmark. Oświadczenie to winno być wykorzystane przez hodowców owiec, którzy we własnym interesie winni dostarczać możliwie wszystkie ilości wełny na aukcję poznańską.

Dotychczas odbyły się 3 jarmarki wełny, a mianowicie w czerwcu i grudniu r. ub. oraz w lutym r. b.

Targi Poznańskie, które organizują te jarmarki, posiadają prawo wydawania zaświadczeń, stwierdzających krajowe pochodzenie wełny. Zaświadczenia te mają szczególne znaczenie dla przemysłu wełnianego, zwłaszcza przy dostawach rządowych, uwarunkowanych domieszką wełny krajowej, oraz przy bezcłowym imporcie lądowym wełny.

Należy się spodziewać, że jeżeli jarmark wełniany skoncentruje również u siebie wełnę, pochodzącą z drobnej własności ziemskiej—to rola jarmarków tych będzie całkowicie spełniona.

M. Sz.

KRAJOWE RYNKI TOWAROWE¹⁾

ZBOŻA I PRZETWORY

RUCH CEN ZBÓŻ w okresie od 9 do 22 lutego r. b. kształtował się następująco (ceny za 100 kg):

	9 ÷ 15/II		16 ÷ 22/II		Wzrost %
	zł	zł	zł	zł	
	Pszonica				
Warszawa	31'08	3'49	33'88	3'80½	+ 9'0
Poznań	29'08	3'27	31'29	3'51½	+ 7'5
Lwów	29'73	3'34	32'50	3'65	+ 9'3
Przeciętna	29'96	3'36	32'55	3'65½	+ 8'6

¹⁾ Na podstawie danych Min. Przemysłu i Handlu oraz Min. Rolnictwa i Ref. Roln., sprawozdań organizacyj gospodarczych, własnych korespondentów, depesz P. A. T. i t. d.

Zyto					
Warszawa	17'98	2'02	19'14	2'15	+ 6'4
Poznań	16'04	1'80½	17'13	1'92½	+ 6'7
Lwów	15'92	1'79	18'02	2'02	+ 13'1
Przeciętna	16'64	1'87	18'09½	2'03	+ 8'7

Owies					
Warszawa	15'50	1'74	16'57	1'86	+ 6'9
Poznań	13'32	1'49½	14'29	1'60	+ 7'2
Lwów	14'12	1'58½	14'46	1'62	+ 2'4
Przeciętna	14'31	1'60½	15'10½	1'69½	+ 5'5

Jęczmień browarowy					
Warszawa	17'00	1'91	17'04	1'91	+ 0'2
Poznań	16'25	1'82½	16'25	1'82½	—
Lwów	—	—	18'75	2'10½	—
Przeciętna	—	—	17'34½	1'94½	—

Jęczmień zwykły					
Warszawa	15'75	1'77	15'79	1'77½	+ 0'2
Poznań	13'75	1'54½	13'75	1'54½	—
Lwów	12'25	1'37½	12'25	1'37½	—
Przeciętna	13'91½	1'56	13'93	1'56½	+ 0'1

— Na rynkach zbóż chlebowych utrzymała się w okresie sprawozdawczym (od 13 do 18 lutego) nadal tendencja mocna, dając w rezultacie tygodniowym zwyżkę cen większości zbóż i przetworów, w poszczególnych wypadkach dość znaczną. Z notowań giełdy warszawskiej poważniejsze zwyżki w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedni go wykazują: pszenica i mąka pszena po zł 2'00 na 100 kg, żyto zł 1'25, owies zbierany oraz mąka żytnia po zł 1'00; pozostałe ceny, z wyjątkiem niezmięnionej jęczmienia browarowego, poprawiły się w mniejszym stopniu. Niemal identycznie kształtowała się sytuacja na giełdzie poznańskiej: z wyjątkiem utrzymanych cen jęczmienia, wszystkie notowania poszły w górę, najsłniej mąki pszennej i żytniej (o zł 2'00 i zł 1'75) oraz pszenicy i żyta (o zł 1'00 i zł 1'10). Na giełdzie gdańskiej zwyżki są znacznie mniejsze, niemniej jednak liczne. Na pozostałych giełdach prowincjonalnych sytuacja nie uległa naogół większym zmianom.

Warszawa. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet wagon Warszawa (w nawiasach podane są notowania końcowe z okresu, poprzedzającego sprawozdawczy): pszenica czerwona, jara, szklista 775 g/l 34'00 ÷ 35'00 (32'00 ÷ 33'00), — jednolita 742 g/l 33'00 ÷ 34'00 (31'00 ÷ 32'00), — zbierana 731 g/l 32'00 ÷ 33'00 (30'50 ÷ 31'00), żyto standard I 700 g/l 19'00 ÷ 19'25 (17'75 ÷ 18'00), — standard II 687 g/l 18'75 ÷ 19'00 (17'50 ÷ 17'75), jęczmień browarowy 689 g/l 16'50 ÷ 17'50 (16'50 ÷ 17'50), — przemiałowy 15'50 ÷ 16'00 (15'25 ÷ 15'75), owies jednolity 468 g/l 16'50 ÷ 17'50 (16'00 ÷ 17'00), — zbierany 438 g/l 15'00 ÷ 16'00 (14'50 ÷ 15'00), mąka pszena luksusowa wym. 50 ÷ 40% 52'00 ÷ 57'00 (50'00 ÷ 55'00), — pszena 4/0 wym. 60 ÷ 50% 47'00 ÷ 52'00 (45'00 ÷ 50'00), — żytnia pyłkowa I gat. 65 ÷ 55% 31'00 ÷ 33'00 (30'00 ÷ 32'00), — sitkowa II gat. po 55% 24'00 ÷ 25'00 (23'00 ÷ 25'00), — razowa 95% 24'00 ÷ 25'00 (23'00 ÷ 25'00), otręby pszenne szale 11'00 ÷ 11'50 (10'50 ÷ 11'00), — pszenne średnie 10'50 ÷ 11'00 (10'00 ÷ 10'50), — żytnie 9'00 ÷ 10'00 (9'00 ÷ 9'50).

Poznań. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg parytet Poznań (jak wyżej): pszenica 30'00 ÷ 31'00 (29'00 ÷ 30'00), żyto 16'85 ÷ 17'10 (15'75 ÷ 16'00), jęczmień browarowy 15'50 ÷ 17'00 (15'50 ÷ 17'00), — przemiałowy 64 ÷ 66 kg 13'25 ÷ 13'75 (13'25 ÷ 13'75), — 68 ÷ 69 kg 13'50 ÷ 13'75 (13'75 ÷ 14'50), owies 13'75 ÷ 14'00 (13'25 ÷ 13'50), mąka pszena 65% owa wraz z workiem 45'50 ÷ 47'50 (43'50 ÷ 45'50), — żytnia 65% owa wraz z workiem 26'00 ÷ 27'00 (24'25 ÷ 25'25), otręby pszenne grube 9'75 ÷ 10'75 (9'25 ÷ 10'25), — pszenne średnie 8'50 ÷ 9'50 (8'00 ÷ 9'00), — żytnie 9'75 ÷ 10'00 (9'25 ÷ 9'50).

Gdańsk. — Notowano — w guld. gd. za 100 kg (jak wyżej): pszenica biała o wadze 128 hfl. nowa 17'50 (16'50 ÷ 17'00), — czerwona kolorowa o wadze 125 hfl. 16'75 (16'00 ÷ 16'50), żyto eksportowe o wadze 120 hfl. 9'85 ÷ 10'2 (10'00), jęczmień nowy wyborowy 9'85 ÷ 10'30 (9'85 ÷ 10'00), — średni 9'50 ÷ 9'80 (9'4), — mierny o wadze 108 hfl. 9'25 ÷ 9'40 (9'10 ÷ 9'65), owies na eksport 8'00 ÷ 9'00 (7'85 ÷ 8'75), otręby pszenne grube 6'50 ÷ 6'60 (6'60), — pszenne średnie 6'50 (6'50), — żytnie 6'50 (6'25).

TŁUSZCZE I OLEJE

— Zapotrzebowanie na tłuszcze i oleje jest nadal niewielkie; ceny kształtują się naogół zniżkowo.

Białystok. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg: olej słonecznikowy 128 00, — słonecznikowy rafinowany marki „Lux” 140 00, makuchy słonecznikowe 14 00.

Wilno. — Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg loco fabryka: olej lniany 120 00, — słonecznikowy 122 00, — jadalny rafinowany 140 00, pokost 130 00, makuchy lniane w płytach 19 50, — słonecznikowe 15 00.

Lublin. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg loco skład: (w nawiasach podane są ostatnie notowania): olej lniany 100 00 ÷ 115 00 (110 00 ÷ 115 00), olej rzepakowy 88 00 ÷ 95 00 (90 00 ÷ 95 00), makuchy lniane 27 00 ÷ 30 00 (28 00 ÷ 30 00), makuchy rzepakowe 16 00 ÷ 18 50 (17 00 ÷ 19 00), siemię rzepakowe 46 00 ÷ 50 00 (45 00 ÷ 50 00).

Katowice. — Ceny orientacyjne — w zł za 100 kg loco skład Katowice: pokost czysty 152 00, olej lniany 142 00, olej rzepakowy rafinowany do palenia 192 00, olej rycynowy medyczny 310 00, olej orzechowy 275 00, olej jadalny Soya 205 00, oliwa włoska 390 00, terpentyna biała 118 00. — II gat. 112 00.

METALE I WYROBY METALOWE

Warszawa. — Notowania Syndykatu Polskich Hut Żelaznych — w zł za 1 tonnę franco wagon stacja Chebzie: żelazo handlowe — cena zasadnicza 315 + 2%.

— Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg franco stacja Warszawa: blacha żelazna ocynkowana najwyższego gatunku 711 × 1 422 × 0 45 mm 0 95, — 711 × 1 422 × 0 50 mm 0 90, — 1 000 × 2 000 × 0 50 mm 0 97; blachy II gatunku o 6% tańsze.

— Ceny orientacyjne — w zł za 1 kg: cyna Banka w blokach 5 30, ołów hutniczy 0 65, cynk hutniczy 0 80, antymon 1 05, aluminium hutnicze 3 80, blacha miedziana 2 75 ÷ 3 40, blacha mosiężna 2 50 ÷ 3 50, blacha cynkowa do krwca dachów 1 02 ÷ 1 05, — do celów przemysłu ołowianego 1 07 ÷ 1 10, nikiel w kostkach 9 50.

Katowice. — Notowania Biura Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach — w zł za 1 000 kg parytet stacja Chebzie na G. Śląsku: blacha cynkowa przy odbiorze ponad 30 t 954 50, — przy odbiorze od 5 do 30 t 976 00, — przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych nie w drodze komisowej — odsprzedawcom 1 019 50, — przy sprzedaży przez hurtowników i kupców uprzywilejowanych ze składu konsumentom 1 063 00.

RYNEK AKCYJNY

za okres od 13 do 18 lutego 1933 r.

— Zainteresowanie akcjami na giełdzie warszawskiej w okresie sprawozdawczym dość znacznie wzrosło; gros obrotów przypada co prawda nadal na akcje Banku Polskiego.

go, tem niemniej transakcje innymi akcjami były dość liczne. Przy tendencji mocnej — wszystkie notowane akcje osiągnęły wyższość.

Dla akcji Banku Polskiego panowała tendencja bardzo mocna — w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego kurs ich podniósł się o zł 4 75. Rządziej ostatnio notowane akcje Warsz. T-wa Fabryk Cukru cenione były o zł 0 50 wyżej. Poza tem obracano wyłącznie akcjami przedsiębiorstw metalurgicznych: kurs Li'popy podniósł się o dalsze zł 0 25, Starachowic o zł 0 65, najsilniej zaś zwzżkował kurs o dłuższego czasu nienotowanych akcji Modrzejowa, zyskując zł 1 40, t. j. ponad 50% w porównaniu z ostatnimi notowaniami z połowy stycznia r. b.

Na giełdach prowincjonalnych cechuje okres sprawozdawczy również pewne ożywienie obrotów. Kursy na ogół nie wykazują poważniejszych zmian.

GIEŁDA WARSZAWSKA

	Wartość nominalna	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 18 II
Bank Polski	zł 100	78 00	73 25	77 50 ÷ 78 00
Warsz. Two Fabryk Cukru	zł 100	16 50	16 50	—
Lilpop	zł 25	11 00	11 00	—
Modrzejów	zł 50	4 00	4 00	4 00
Starachowice	zł 50	9 75	8 75	9 50 ÷ 9 75

GIEŁDA KRAKOWSKA

Akcje (maksimum i minimum — w zł): Bank Polski — 73 00 ÷ 72 00, Chodorów — 65 50, Elektrownia — 12 00. Gazy Zachodnie — 26 00.

GIEŁDA LWOWSKA

Akcje (jak wyżej — w nawiasach podane są notowania z okresu poprzedzającego sprawozdawczy): Chodorów ÷ 69 00 (69 00). Gazy Ziemi — 28 00.

GIEŁDA POZNAŃSKA

Akcje (jak wyżej): Bank Polski bez kuponu 73 00 ÷ 71 00 (82 00 ÷ 79 00).

KOMUNIKACJA I TRANSPORT

POD REDAKCJA MINISTERSTWA KOMUNIKACJI

UREGULOWANIE ZAGADNIENIA KOMUNIKACJI SAMOCHODOWEJ.

— Samorzutnie rozwijający się po wojnie ruch samochodowy, którego początkiem było zużytkowanie dla celów komunikacyjno-handlowych wielkiej ilości samochodów ze stocków demobilizacyjnych, widziany był w całej Europie z zadowoleniem, jako czyniący zadość nowym wymaganiom komunikacji przyspieszonej i indywidualizowanej. Wkrótce jednakże niespodziewanie szybki rozwój ruchu samochodowego wykazał i strony ujemne: drogi, przystosowane do dawnego ruchu konnego, poczęły szybko ulegać zepsuciu, koleje znalazły się w obliczu groźnego konkurenta, zwolnionego od wszystkich ciężarów, które ponosiły koleje, wreszcie publiczność, korzystająca z usług samochodów, poczęła narzekać na brak gwarancji bezpieczeństwa i odpowiedzialności za wypadki z ludźmi i towarami.

To też we wszystkich krajach podjęta została rychło praca nad ustawowym uregulowaniem tej nowej komunikacji. U nas przystąpiono do niej najpóźniej, bo dopiero w 1930 r., co się tłumaczy mniejszym stosunkowo rozwojem ruchu samochodowego, hamowanym zarówno przez niedostateczną sprawność naszych dróg bitych, jak i przez małą zasobność finansową społeczeństwa. Jednakowoż od tego czasu uczyniono w kierunku ujęcia komunikacji samochodowej w ramy celowej regla-

mentacji bardzo dużo, i oczekiwać należy, iż w r. b. ustawowe uregulowanie tego ruchu będzie zakończone, stwarzając warunki, umożliwiające normalny rozwój komunikacji samochodowej, jako niezbędnego etapu w ewolucji środków przewozowych, ale zapobiegające równocześnie ujemnym jej skutkom, o których wspominałem wyżej.

Pierwszym aktem w tej dziedzinie była mająca być obecnie znowelizowana ustawa o Państwowym Funduszu Drogowym z dn. 3/II 1931 r. wprowadzająca opłaty od ruchu samochodowego na rzecz utrzymania i przebudowy dróg bitych stosownie do wymagań tego swoistego ruchu. Ustawa ta, jak może żadna inna, wywołała sprzeciwy i zastrzeżenia nietyle natury zasadniczej — bo trudno było zaprzeczać słuszności pociągnięcia do udziału w kosztach utrzymania dróg samochodów, specjalnie je niszczących — ile kwestionujące podstawy i wymiar obciążenia. Obok zrozumiałej niechęci podatników do ponoszenia obciążeń, od których dotąd byli zwolnieni, wytłumaczenie skarg na ustawę o Funduszu Drogowym znajduje pewne uzasadnienie w tem, iż przyszła ona na wiosnę 1931 r., a więc w okresie, kiedy depresja gospodarcza szczególnie się pogłębiła. To też, w uwzględnieniu częściowo uzasadnionych motywów, Ministerstwo Robót Publicznych zmniejszyło jeszcze w tymże 1931 r. przewidziane w ustawie normy opłat od wagi samochodów

i opłat od biletów, a z dn. 1/XII 1932 r. Ministerstwo Komunikacji (jako następca agend drogowych po Ministerstwie Robót Publicznych) wprowadziło różniczkowanie opłat ryczałtowych od każdego miejsca w autobusach w zależności od długości dziennego przebiegu autobusu od zł 100 przy 30 km do zł 250 przy przebiegach ponad 150 km. Nie ograniczając się do tych zmian doraźnych Ministerstwo Komunikacji opracowało projekt zasadniczy nowelizacji poprzedniej ustawy i, po wysłuchaniu opinii organizacji transportu samochodowego oraz izb przemysłowo-handlowych, przesało go do uzgodnienia innym ministerstwom. Podstawy nowego projektu ustawy były na tem miejscu już omawiane¹⁾.

Drugim aktem z zakresu ustawowego uregulowania ruchu samochodowego była ustawa o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi z dn. 14/III 1932 r., wprowadzająca przymus otrzymania koncesji na prowadzenie zarobkowego przewozu osób i towarów. Wprowadzenie tej ustawy spotkało się z uznaniem nie tylko ogółu użytkowników ruchu samochodowego, ale i właścicieli przedsiębiorstw samochodowych, jako gwarancja zabezpieczenia prawidłowych warunków pracy, dziś uniemożliwianych przez dziką konkurencję przygodnych właścicieli pojedynczych maszyn, przerzucających się z linii na linię w pogoni za chwilowym zarobkiem, obniżających cenę przewozu kosztem elementarnych warunków wygody i bezpieczeństwa klientów, niszczących drogi wskutek użycia pojazdów o konstrukcji wadliwej.

Konsekwentnem uzupełnieniem powyższej ustawy było ogłoszone w październiku r. ub. rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 6/VII 1932 r. w sprawie wykonania ustawy o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznymi, zawierające postanowienia, precyzujące warunki praktycznego stosowania ustawy w zakresie udzielania koncesyj. Streszczenie tych postanowień wykonawczych podaliśmy również w jednym z poprzednich zeszytów „Polski Gospodarczej”²⁾.

Jako dalszy etap tej pracy reglamentacyjnej ukazało się w listopadzie r. ub. nowe rozporządzenie Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 13/VIII 1932 r., wprowadzające regulamin przewozu osób i ich bagaży autobusami i dorozkami samochodowymi oraz regulamin przewozu towarów pojazdami mechanicznymi. Zadaniem obu regulaminów jest unormowanie stosunku wzajemnego przedsiębiorstwa samochodowego i publiczności, z usług samochodów korzystającej, oraz określenie praw i obowiązków stron obu przy wykonywaniu umowy

o przewóz osób i towarów. Regulaminy określają formę i treść biletów, kwitów bagażowych oraz kwitarjuszy przewozowych i wprowadzają obowiązek przedsiębiorcy przewozu osób i towaru, jeżeli podróżny, względnie nadawca, zastosuje się do przepisów regulaminu, jeżeli przewóz może być dokonany technicznie danym pojazdem mechanicznym i jeżeli takiemu przewozowi nie stoją na przeszkodzie okoliczności, których przewoźcy nie mógł uniknąć lub którym nie mógł zaradzić. Widzimy tu wprowadzenie w życie tych samych zasad, które dotąd obowiązywały tylko kolej. Brak w regulaminach określenia odpowiedzialności za straty na zdrowiu lub mieniu osób, przewożonych samochodami, tłumaczy się tem, że sprawę tę reguluje ustawa o zarobkowym przewozie osób i towarów oraz postanowienia wykonawcze do niej, które przewidują bądź złożenie przez przedsiębiorcę kaucyj na zabezpieczenie roszczeń za szkody, powstałe wskutek wykonywania przewozów, bądź też zabezpieczenie się przedsiębiorcy od odpowiedzialności za takie szkody.

Równocześnie z temi nowymi aktami znówelizowano odpowiednio rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z dn. 1/IX 1929 r. o ruc'u autobusów na drogach publicznych przez wydanie z dn. 3/VIII 1932 r. nowego rozporządzenia Ministrów: Komunikacji i Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych o ruchu autobusów na drogach publicznych, określającego szczegółowo warunki techniczne, którym powinny odpowiadać autobusy celem zapewnienia bezpieczeństwa oraz wygody i higieny podróżnych, oraz wyposażenie autobusu w przyrządy licznikowe i rejestracyjne, w części zapasowe i narzędzia do naprawy, w urządzenia oświetleniowe, wentylacyjne i t. d.

Jeżeli się do tego wykazu dołączy jeszcze rozporządzenie Prezydenta Rzplitej z dn. 21/X 1932 r. o premjowaniu pojazdów mechanicznych, przynajmniej nabywcom maszyn produkcji krajowej, którzy wykażą się zaświadczeniem władzy wojskowej że te pojazdy odpowiadają specjalnym wymaganiom obrony Państwa, wypłatę premij z Państwowego Funduszu Drogowego oraz projekt statutu Państwowej Rady Drogowej, mającej powstać przy Ministrze Komunikacji jako organ doradczy i opiniodawczy w sprawach gospodarki drogowej — to otrzymamy obraz wyłączonej pracy ustawowej nad uregulowaniem całokształtu zagadnień, dotyczących komunikacji samochodowej.

J. G.

ŻEGLUGA I SPRAWY MORSKIE

RYNEK FRACHTOWY. — Wyjątkowa niechęć do zawierania kontraktów ze strony eksporterów zboża znowu ujemnie wpłynęła na rynki frachtowe, tak że ilość zafrachtowań w ub. tygodniu była bardzo ograniczona, stawki zaś w dalszym ciągu zmniejszały się wobec nagromadzenia tonnażu do natychmiastowego załadunku oraz wobec wyczekującego stanowiska armatorów, którzy powstrzymują się od frachtowania statków na późniejsze okresy.

Na rynku La Platy uwiązano cały szereg statków w nadziei, że sytuacja się poprawi. Na rynku tym zakontraktowano 16 statków o łącznym tonnażu 116 880 t, m. in. za 4 statki do Chin po stawce sh 17 ÷ 17/6 do Szanghaju, a sh 17/6 do Hankow na luty, marzec i kwiecień. Z Bahía Blanca do Antwerpii płacono za duże statki sh 12/9 na marzec, za średnie zaś po sh 14 na luty. Z portów zaś górnego biegu rzeki do portów Anglii i Kontynentu płacono sh 15/6 ÷ 16/6 na marzec kwiecień zależnie od typu statku.

Kurczenie się rynków Dalekiego Wschodu i australijskich jest

coraz bardziej widoczne. Zapotrzebowanie tonnażu pod płody strączkowe w portach Mandżurji było bardzo słabe po stawce zniżkującej sh 24 do Rotterdamu lub Hamburga; również znikome było zainteresowanie tonnażem pod ryż z Burmy, skąd zafrachtowano statek po sh 23/9 na marzec do portów Kontynentu.

Rynek północno-amerykański wykazywał na pierwszy rzut oka pewne ożywienie, jednakże zawarte kontrakty były niezmiernie niskie i dotyczyły drobnych tylko transportów. Jedynie eksport cukru z Kuby ożywił się ostatnio dzięki poprawie ceny na cukier i zapotrzebowaniu tegoż przez rynki europejskie. Za duży statek płacono z Kuby do portów europejskich sh 14/3 ÷ 14/6, za statki średnie i mniejsze z San Domingo sh 13/6 ÷ 13/9.

Słaby był ruch w portach czarnomorskich; notowano jedynie zainteresowanie tonnażem pod zboże z południowych portów Z. S. R. R. do porów Anglii i Kontynentu po sh 9/9. Zakontraktowano też duży statek pod rudę z Poti do Japonii po stawce sh 15/10¹⁾.

¹⁾ P. zesz. 38/1932, str. 1122, i zesz. 6/1933, str. 185.

²⁾ P. zesz. 41/1932, str. 1203.

KRONIKA BIEŻĄCA

PRZEGLĄD USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

USTAWY:

Zmiana mocy obowiązującej ustawy o nadzorze nad kotłami parowymi — ust. z dn. 25/I 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 9, poz. 53).

Zmiana rozp. Prezydenta Rzplitej z dn. 22/III 1928 r. o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych — ust. z dn. 25/I 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 10, poz. 63).

ROZPORZĄDZENIA MINISTRÓW:

Ruch pojazdów mechanicznych na drogach publicznych — rozp. Ministrów: Komunikacji oraz Spr. Wewn. w porozumieniu z Ministrem Spr. Wojsk. z dn. 15/I 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 9, poz. 55).

Znaczki stempłowe — rozp. Ministra Skarbu z dn. 8/II 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 9, poz. 56).

Zmiana ustawy (statutu) T-wa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie — rozp. Ministra Skarbu z dn. 3/IX 1932 r. wyd. w poroz. z Ministrem Sprawiedliwości („Dz. Ust. R. P.” Nr. 10, poz. 66).

Ostrzeżenia hipoteczne, przewidziane ustawą o wykonaniu reformy rolnej — rozp. Ministra Sprawiedliwości, wyd. w poroz. z Ministrami: Rolnictwa i Ref. Roln. oraz Skarbu, z dn. 15/XI 1932 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 10, poz. 67).

Sporządzanie i ustalanie budżetów związków komunalnych — rozp. Ministra Spr. Wewn. z dn. 6/XII 1932 r., wyd. w poroz. z Ministrem Skarbu („Dz. Ust. R. P.” Nr. 11, poz. 71).

Kasowość i rachunkowość związków komunalnych — rozp. Ministra Spr. Wewn. z dn. 6/XII 1932 r., wyd. w poroz. z Ministrem Skarbu („Dz. Ust. R. P.” Nr. 11, poz. 72).

Zmiana taryfy opłat za badanie zwierząt, przywożonych i przewożonych z zagranicy — rozp. Min. Rolnictwa i Ref. Roln. z dn. 17/XII 1932 r., wyd. w poroz. z Ministrami: Skarbu i Komun. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 11, poz. 73).

Przesunięcie na rok 1933 terminu do składania zeznań o dochodzie z art. 50 ust. o państw. podatku dochodowym — rozp. Ministra Skarbu z dn. 9/I 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 11, poz. 75).

OBWIESZCZENIE MINISTRA:

Ogłoszenie jednolitego tekstu ustawy o nadzorze państwowym nad buhajami — obw. Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. z dn. 14/I 1933 r. („Dz. Ust. R. P.” Nr. 10, poz. 69).

TERMINY OGÓLNYCH ZEBRAŃ W SPÓŁKACH AKCYJNYCH

6 marca:

— „Manufaktura Bawełniana Jakób Kestenberg”, S. A. — o g. 18 w lok. S-ki w Łodzi, Cegielniana 62.

8 marca:

— „Zakład Lecznicy „Nałęczów”, S. A. — o g. 18 w lok. S-ki w W-wie, Koszykowa 39, m. 3.

9 marca:

— „Browar Krotoszyński w Krotoszynie”, S. A. — o g. 10½ w lok. S-ki w Krotoszynie.

10 marca:

— „Radomska Rolna S. A.” — o g. 11 w lok. S-ki w Radomiu, Focha 2.

— „Bank Przenysłowców Polskich”, S. A. — o g. 17 w lok. B-ku w W-wie, Zgoda 7.

— „Fabryka Odlewów Żelaznych i Narzędzi Rolniczych oraz Warsztaty Mechaniczne „Ostrówek” w Ostrówku, S. A. — o g. 16½ w lok. S-ki w Ostrówku.

15 marca:

— „Zakłady Włókiennicze Karol Hoffrichter”, S. A. — o g. 17 w lok. S-ki w Łodzi, Piotrkowska 204.

— „Tomaszowska Fabryka Sztucznego Jedwabiu”, S. A. — o g. 13 w lok. S-ki w W-wie, Wilcza 9a.

16 marca:

— „T-wo Przemysłowo-Leśne”, S. A. — o g. 16 w lok. S-ki w W-wie, Królewska 35.

— „Warszawska Fabryka Biszkoptów „Stanisław Fuchs”, S. A. — o g. 17 w lok. S-ki w W-wie, Nowolipie 80.

17 marca:

— „Warszawskie T-wo „Motor”, S. A. Zakładów Chemiczno-Farmaceutycznych — o g. 19 w lok. S-ki w W-wie, Marszałkowska 23.

18 marca:

— „Warszawska Fabryka Masowych Wyrobów Błaznianych „Tłocznia”, S. A. — o g. 16 w lok. S-ki w W-wie, Przemysłowa 19.

20 marca:

— „Cukrownia „Trawniki”, S. A. — o g. 16 w W-wie, al. Ujazdowskie 45, m. 1.

25 marca:

— „Bank Towarzystw Spółdzielczych”, S. A. — o g. 17 w lok. B-ku w W-wie, Jasna 1.

3 kwietnia:

— S. A. Budowy i Eksploatacji Zakładów Kąpielowych w Polsce — o g. 19½ w lok. S-ki w W-wie, Krak. Przedm. 16/18.

SKARBOWOŚĆ I FINANSE

SPRAWY BUDŻETOWE

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETOWE W STYCZNIU 1933 R. — Według danych tymczasowych dochody i wydatki budżetowe w styczniu 1933 r. w zestawieniu z odpowiednimi danymi za styczeń 1932 r. przedstawiały się następująco (w tys. zł):

	Dochody		Wydatki	
	1933	1932	1933	1932
A. — ADMINISTRACJA:				
Prezydent Rzeczypospolitej	6	7	230	242
Sejm	1	2	515	512
Senat	—	—	134	142
Kontrola Państwowa	—	—	407	409
Prezydium Rady Ministrów	—	1	249	163
Min. Spraw Zagranicznych	1 453	970	3 666	2 706
„ „ Wojskowych	200	173	65 329	64 236
„ „ Wewnętrznych	628	970	16 592	18 203
„ Skarbu	93 706	104 187	9 793	9 288

Min. Sprawiedliwości	4 806	4 195	7 404	7 712
„ Przemysłu i Handlu	1 234	1 081	1 875	1 192
„ Komunikacji	18	45	245	279
„ Rolnictwa	140	480	1 329	1 020
„ Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	156	179	28 065	27 634
„ Robót Publicznych	1 055	1 122	2 191	2 911
„ Pracy i Opieki Społecznej	34	65	7 188	14 698
„ Reform Rolnych	3	63	565	1 242
„ Poczty i Telegrafów	1	—	107	134
Emerytury	3 071	1 737	12 668	11 627
Renty inwalidzkie i pensje	—	—	10 435	12 503
Długi państwowe	—	—	10 377	1 188

Razem: 106 512 115 277 179 364 178 041

B. — PRZEDSIĘBIORSTWA:

Prezydium Rady Ministrów:
a) Polska Agencja Telegraf.) — — — 50

1) Przedsiębiorstwa „P. A. T.” i „Wydawnictwa Państwowe” zostały zgodnie z ustawą z dn. 10/III 1932 r. połączone.

b) Drukarnie Państwowe	10	12	—	—
c) Wydawnictwa Państwowe ¹⁾	—	55	—	—
M-stwo Spraw Wojskowych:				
Państw. Wytwórnia Uzbrojenia	—	—	634	—
Państw. Wytw. Prochu i Mat. Kruszących	—	—	900	—
Państw. Zakłady Inżynierji	—	—	—	—
M-stwo Spraw Wewnętrznych:				
a) Zdrojowiska Państwowe	3	2	—	—
b) Pańs'w. Zakł. Przemysl.-Zbożowe	—	—	—	—
Ministerstwo Skarbu:				
Mennica Państwowa	—	—	—	—
M-stwo Przemysłu i Handlu:				
Przedsiębiorstwa przem.-handl. i gór.-hutn.	1	—	—	—
Ministerstwo Komunikacji:				
Polskie Koleje Państwowe	393	764	—	—
Ministerstwo Rolnictwa:				
Lasy Państwowe	584	619	—	—
M-stwo Poczty i Telegrafów:				
Polska Poczta, Telegraf i Telefon oraz przedsiębiorstwa pomocnicze	292	4 000	—	—
Razem:	1 283	5 452	1 564	50
C. — MONOPOLE:				
Monopol solny	2 000	4 000	—	—
" tytoniowy	27 975	27 000	—	—
" spirytusowy	17 593	22 070	—	—
" zapalczany	9	1	—	—
Loterja państwowa	900	1 500	—	—
Razem:	48 492	54 571	—	—
Ogółem:	156 277	175 300	180 898	178 091

Deficytowość budżetów państwowych jest zjawiskiem naturalnym i powszechnym w okresie depresji gospodarczej. W niektórych państwach, w których akcja równoważenia budżetu była lub jest przeprowadzana zbyt słabo i nie wchodzi zdecydowanie na drogę koniecznych oszczędności—deficyty sięgają bardzo poważnych sum, zagrażając podstawom ich gospodarki finansowej. W Polsce równoważenie budżetu było oddawna kategorycznie i w sposób celowy realizowane, a wynikające jeszcze z niemożności ścisłego dostosowania polityki oszczędnościowej do depresyjnego kurczenia się dochodów oraz z konieczności czynienia ulg i świadczeń życiu gospodarczemu—deficyty są niewielkie i znajdują pokrycie w upłynnianych rezerwach. Podkreślić należy, że w 1932/33 r. I półrocze (normalnie zresztą mniej dochodowe dla Państwa) dawało jeszcze stosunkowo nieco większe deficyty, nie przekraczające jednak, biorąc przeciętnie, 11% wydatków. W II półroczu, w którym zarządzenia oszczędnościowe oraz nowe źródła dochodów działały też silniej, deficyty kurczą się (w I półroczu przeciętnie — 201 miljn., październik i listopad — po 103 miljn., grudzień—91 miljn.) i dopiero w styczniu, z reguły—po bardzo dochodowym grudniu — gorszym miesiącu, osiąga przejściowo poważniejszą sumę 246 miljn.

Wzrost deficytu w styczniu powstał naskutek tego, że dochody spadły znacznie silniej (z 179,2 miljn. do 156,3 miljn.), niż skurczyły się wydatki (z 188,4 miljn. do 180,9 miljn.).

Spadek dochodów w styczniu w stosunku do grudnia dotyczy wszystkich 3 grup budżetu: 1) administracji (z 120,6 miljn. do 106,5 miljn.), gdzie obniżyły się przedewszystkiem dochody Min. Skarbu (z 104,3 miljn. do 93,7 miljn.), stanowiące lwia część dochodów tej grupy, 2) przedsiębiorstw (z 15 miljn. do 1,3 miljn.), gdzie zmniejszyły się nieco wpłaty Polskich Kolei Państwowych oraz Lasów Państwowych, 3) monopolów (z 57,1 miljn. do 48,5 miljn.).

Nizka wydatków nastąpiła w styczniu w zakresie administracji (z 188,1 miljn. do 179,4 miljn.), natomiast w zakresie przedsiębiorstw dopłaty podniosły się (z 0,2 miljn. do 1,5 miljn.) — dzięki skutecznym dopłatom do wytwórni wojskowych.

W okresie 10 miesięcy roku budżetowego 1932/33 dochody budżetowe wyniosły 1 685,7 miljn., a więc dość znacznie mniej niż w tym samym okresie 1931/32 r. (1 918,2 miljn.). Spadek wykazują wszystkie 3 grupy dochodów, ale szczególnie duży—wpłaty przedsiębiorstw, bo z 128,1 miljn. do 38,4 miljn., mianowicie wobec znacznej re ukcji wpłat P.K.P. (z 66,4 miljn. do 4,9 miljn.) i Lasów Państwowych (z 30,5 miljn. do

10,2 miljn.), przy lekkiej tylko obniżce wpłaty Poczty i Telegrafu (z 29,6 miljn. do 22,7 miljn.). Najmniejszy spadek wykazują wpłaty monopolów (o ok. 7%), a niewiele co większy dochody administracji (z 1 223,3 miljn. do 1 120,5 miljn.). Podkreślić należy, że w dochodach administracji wzrosły dochody z opłat emerytalnych (z 28,9 miljn. do 44,4 miljn.)—wobec podwyżki tych opłat, oraz dochody Min. Sprawiedliwości (z 40,9 miljn. do 48,8 miljn.). Wydatki budżetowe wyniosły w okresie 10 miesięcy 1932/33 r. 1 860,9 miljn., gdy w tymże okresie 1931/32 r. — 2 048,0 miljn.

Spadek dochodów w okresie pierwszych 10 miesięcy roku budżetowego 1932/33 w stosunku do roku 1931/32 był w porównaniu ze spadkiem w tymże okresie 1931/32 r. w stosunku do roku 1930/31 w liczbie absolutnej mniejszy o 144,8 miljn. (1 232,6 miljn. wobec 1 377,4 miljn.), a w procentowej—mniejszy o 4,3 (12,1% wobec 16,4%); a więc tempo spadku dochodów w 1932/33 r. znacznie zmniejszyło się. Natomiast, jeśli chodzi o wydatki, to w sumie absolutnej w 1932/33 r. zmniejszyły się one w stosunku do 1931/32 r. w mniejszym stopniu niż w 1931/32 r. w stosunku do 1930/31 r. (1 872 miljn. wobec 1 251,9 miljn.), co jest zrozumiałe ze względu na przeprowadzenie ostrej akcji oszczędnościowej już w 1931/32 r., ale w liczbie procentowej zmniejszenie w bież. roku budżetowym było niewiele co mniejsze (9,1% wobec 10,9%), a więc siła akcji oszczędnościowej była jeszcze prawie taka sama.

Stosunek dochodów i wydatków, osiągniętych w okresie 10 miesięcy 1932/33 r., do sum ustalonych w budżecie na cały rok budżetowy, przedstawia się następująco: dochody administracji stanowiły 73,3% budżetu, wpłaty przedsiębiorstw—25,1%, wpłaty monopolów—75,7%; wydatki administracji—75,9% budżetu, dopłaty do przedsiębiorstw—83,4%. Jak widzimy, zarówno dochody jak i wydatki budżetowe nie osiągnęły procentu, teoretycznie przypadającego na 3 kwartały (83,3%).

Obroty kasowe w styczniu 1933 r. przedstawiały się następująco (w miljn. 2):

	Dochody	Wydatki
Pozostałość w dn. 31/XII	143,1	—
Obroty budżetowe	156,3	180,9
Autonom. obroty budżetowe Woj. Śląskiego	7,9	5,4
Pożyczki państw. — obroty gotówką:		
8% pożyczka konwersyjna	—	0,0
4% premjowa dolarowa	0,0	0,0
Sumy obrotowe	608,3	598,0
" obce	136,7	123,3
Pozostałość w dn. 31 I	—	144,6
Ogółem:	1 052,3	1 052,3

WPŁYWY Z DANIN I MONOPOŁÓW W STYCZNIU 1933 R. — Według danych tymczasowych wpływy z danin publicznych oraz monopolów państwowych w styczniu 1933 r. przedstawiały się następująco (w tys. 2):

	Prelimino-	Wpły-
	wano	nęto
1. — PODATKI BEZPOŚREDNIE		
Podatki gruntowe	4 500	4 222
" od nieruchomości miejskich i niektórych wiejskich	5 300	5 750
Podatek przemysłowy	18 000	15 981
" dochodowy	15 600	14 982
" wojskowy	10	13
" nadwyzcz. od niektórych zajęć zawodowych	200	63
" od kapitałów i rent	600	713
Zaległości podatków zniesionych	1	—
Odsutki zwłoki, kary i grzywny	3 000	1 750
Podatek od energii elektrycznej	1 500	582
R A Z E M:	48 711	44 056
2. — PODATEK MAJĄTKOWY	300	315
3. — PODATKI POŚREDNIE		
Podatek od wina	120	141
" " piwa	700	538
" " cukru	9 000	11 381
" " drożdży	800	1 014
" " olejów mineralnych	2 000	2 785
" " zapalniczek	—	—
" " kwasu octowego	25	22
Akcyzowe opłaty patentowe	400	404
Odsutki zwłoki, kary i grzywny	100	154
Podatki zniesione	—	—
R A Z E M:	13 145	16 439

¹⁾ Przedsiębiorstwa „P. A. T.” i „Wydawnictwa Państwowe” zostały zgodzie z ustawą z dn. 10/III 1932 r. połączone.

4. — CŁO		
Cło przywozowe	6 800	5 533
Wpływy uboczne od cła przywozowego	1 170	1 465
Cło wywozowe	29	1
Wpływy uboczne od cła wywozowego	1	1
R A Z E M:	8 000	7 000
5. — OPŁATY STEMPLOWE	9 000	8 474
6. — NADZWYCZ. DODATEK DO DANIN	6 404	5 781
7. — MONOPOLE		
Monopol solny	4 000	2 000
" tytoniowy	28 000	27 975
" spirytusowy	15 400	17 598
" zapalczany	—	9
Loterja państwowa	1 300	900
R A Z E M:	48 700	48 482
O G Ó Ł E M:	134 260	130 547

Aczkolwiek II półrocze w roku budżetowym jest normalnie bardziej wydajne pod względem dochodowym dla Skarbu państwa, to z reguły po silnym wzroście w grudniu następuje w styczniu i lutym przejściowe osłabienie wpływów skarbowych. Na miesiące bowiem końcowe roku kalendarzowego, a zwłaszcza grudzień, wyznaczane są terminy większych płatności podatkowych, a poza tem następuje przedzimowe ożywienie obrotów, zwłaszcza „święteczne” w grudniu. W styczniu nie przypadają terminy płatności podatkowych — poza comiesięcznymi, oraz następuje osłabienie obrotów. Te wahania wpływów skarbowych, związane z polityką podatkową i terminarzem podatkowym oraz sezonowymi zmianami w obrotach gospodarczych, ilustruje w ostatnich 3 latach budżetowych następujące zestawienie (w miljn. zł):

	1930/31	1931/32	1932/33
Maj	+ 9'2	+ 4'4	+ 14'9
Czerwiec	+ 25'3	+ 23'0	+ 22'7
Lipiec	+ 18'5	+ 6'2	+ 6'1
Sierpień	+ 19'9	+ 10'5	+ 9'4
Wrzesień	+ 9'0	+ 0'8	+ 3'4
Październik	+ 14'4	+ 31'9	+ 19'4
Listopad	+ 7'7	+ 1'0	+ 1'8
Grudzień	+ 27'7	+ 8'8	+ 7'6
Styczeń	+ 28'5	+ 12'5	+ 23'1

Jak widzimy, normalny spadek wpływów skarbowych w styczniu był w bież. roku budżetowym mniejszy niż w 1930/31 r., lecz zato większy niż w 1931/32 r. Wahania miesięcznych wpływów skarbowych w 1932/33 r. były dotychczas co do kierunku jednakowe z wahaniami lat poprzednich — z wyjątkiem września i listopada, w których to miesiącach w 1932/33 r. były zwykły wpływów, gdy w 1931/32 r. — niższy, a więc sytuacja w 1932/33 r. kształtowała się korzystniej. Poza tem zaznaczyć należy, że w 1932/33 r. przeważnie wahania in plus były większe, a wahania in minus mniejsze niż w 1931/32 r. Dzięki takiemu kursowi niejszemu w bież. roku budżetowym kształtowaniu się wpływów skarbowych rozpiętość między wpływami w 1932/33 r. i w 1931/32 r. powoli zmalała z zł 33'7 miljn. w kwietniu do zł 25'3 miljn. w styczniu, przyczem przejściowo — w listopadzie — różnica ta (t. j. niższa wpływów w 1932/33 r. w stosunku do 1931/32 r.) wynosiła tylko zł 13'4 miljn. t. j. ok. 8%, a dopiero w grudniu i styczniu nieco wzrosła.

W stosunku do preliminarza miesięcznego, ustalonego przez Min. Skarbu, wpływy, faktycznie osiągnięte w styczniu 1933 r., wykazują nieznaczną niżkę, która w bardzo niewielkim stopniu dotyczy monopolów, głównie zaś danin. W zakresie danin nadwyżkę ponad preliminarz — i to bardzo poważną — dały wpływy z podatków pośrednich, a przede wszystkim z podatku od cukru; wpływy z innych źródeł dały wyniki nieco gorsze od przewidywanych w preliminarzu. W zakresie monopolów w znacznie większym wymiarze uskuteczono wpłatę monopolu spirytusowego, inne wpłaty okazały się mniejszemi.

Spadek wpływów skarbowych w styczniu w stosunku do grudnia nastąpił dzięki niżce zarówno wpływów z danin — o ok. 15%, jak i wpłat monopolów — również o ok. 15%.

Podatki bezpośrednie przyniosły w styczniu znacznie, bo mniej więcej o 1/4, mniej niż w grudniu. Najbardziej spadły wpływy z podatku przemysłowego (z zł 260 miljn. do zł 160 miljn.), ponieważ w grudniu były wykupywane świadectwa przemysłowe na 1933 r., a poza tem przyspadał termin płatności podatku zryczałtowanego od drobnych przedsiębiorstw. Bardzo poważnie spadły również znacznie już obniżone w grudniu wpływy z podatków gruntowych (płatność I raty za 1932 r.

była w listopadzie), mianowicie z zł 6'2 miljn. do zł 4'2 miljn., stosunkowo mniejszej redukcji uległ dochód z podatku dochodowego (z zł 18'7 miljn. do zł 15'0 miljn.) oraz z podatku od nieruchomości (z zł 6'4 miljn. do zł 5'8 miljn.).

W stosunku do stycznia 1932 r. wpływy z podatków bezpośrednich w styczniu 1933 r. wykazały niżkę o zł 4'6 miljn., czyli o przeszło 9%. Silnie obniżyły się, mianowicie, w r. b. wpływy z podatku przemysłowego (o zł 6'8 miljn.), natomiast wpływy z podatku dochodowego były w r. b. prawie jednakowe zeszłorocznemi, a wpływy z podatków gruntowych i od nieruchomości były w r. b. stosunkowo znacznie wyższe, a to pierwsze o zł 0'8 miljn., drugie — o zł 1'6 miljn.

Dochód z podatku majątkowego, wahający się około zł 0'2 ÷ 0'4 miljn., w styczniu wykazał w stosunku do grudnia zwiększenie o 4 dziesiątki tysięcy, wznosząc się nieco ponad zł 0'3 miljn., która to suma ściśle stanowiła dochód z tego źródła w styczniu 1932 r.

Wpływy z podatków pośrednich, jak zazwyczaj w tym czasie, wykazują od listopada poważny wzrost, związany przede wszystkim z zwiększonymi w tym okresie wpływami z podatku od cukru. Ogólny dochód z podatków pośrednich wzrósł z zł 12'5 miljn. w grudniu do zł 16'4 miljn. w styczniu, przyczem dochód z podatku od cukru zwiększył się z zł 7'4 miljn. do zł 11'4 miljn. Poza tem silnie zwiększył również dochód z podatków od olejów mineralnych (z zł 1'9 miljn. do zł 2'8 miljn.), inne podatki dały wpływy nieco mniejsze (m. in. wpływ z podatku od drożdży po silnym wzroście w grudniu do zł 1'2 miljn. w styczniu spadł do zł 1'0 miljn.), a bardzo silny spadek — z zł 1'0 miljn. do zł 0'4 miljn. — wykazał normalnie wzrastający w grudniu dochód z akcyzowych opłat patentowych.

W porównaniu z wpływami w styczniu 1932 r. wpływy z podatków pośrednich w styczniu 1933 r. były niższe o zł 1'8 miljn., t. j. o ok. 10%. Niżkę niewielką wykazuje większość pozycji, poważniejszą — wpływ z podatku od cukru (o zł 1'9 miljn.). Natomiast wzrosły nieco w r. b. wpływy z podatku od drożdży (o zł 0'3 miljn.) oraz z podatku od olejów mineralnych (o zł 0'1 miljn.).

Dochody z ceł, wykazujące — acz z pewnemi wahaniami (zależnemi również od wpłat W. M. Gdańska) — stałą tendencję zniżkową, obniżyły się w styczniu (choć ogólna suma przywozu nieco wzrosła) poważnie — z zł 8'2 miljn. do zł 7'0 miljn., osiągając poziom najniższy w bież. roku budżetowym. W stosunku do stycznia r. ub. (zł 13'1 miljn.) wpływy tegoroczne z ceł były blisko o połowę mniejsze.

Opłaty stemplowe, do pewnego stopnia ilustrujące rozmiary obrotów gospodarczych, w ciągu okresu październik ÷ grudzień utrzymywały się na prawie stałym poziomie zł 8'8 miljn., w styczniu zaś lekko obniżyły się — do zł 8'5 miljn. Dochód z opłat stemplowych w styczniu r. b. był jednocześnie mniej więcej o 1/3, bo o zł 4'0 miljn., niższy niż w styczniu 1932 r.

Wobec niżki dochodów z większości danin obniżył się w styczniu również dochód z nadzwyczajnego dodatku do danin, mianowicie z zł 6'9 miljn. (w grudniu) do zł 5'8 miljn. Jeszcze większy spadek dochodu z tego źródła okazuje się w porównaniu ze styczniem 1932 r., kiedy wyniósł on zł 8'4 miljn.

Dochód z monopolów obniżył się w styczniu r. b. w stosunku do grudnia r. ub. o zł 8'7 miljn., a w stosunku do stycznia r. ub. o zł 6'1 miljn. W porównaniu z poprzednim miesiącem zmniejszyła się do 1/2 (z zł 6'1 miljn. do zł 2'0 miljn.) wpłata monopolu solnego, więcej niż o połowę (z zł 2'0 miljn. do zł 0'9 miljn.) wpłata loterii oraz o ± 1/5 wpłata monopolu spirytusowego (z zł 22'0 miljn. do zł 17'6 miljn.), która w grudniu osiągnęła rekordowo wysoki w bież. roku budżetowym poziom; wyższe (z zł 27'0 miljn. do zł 28'0 miljn.) uległa tylko wpłata monopolu tytoniowego. W porównaniu z odpowiednim miesiącem roku poprzedniego wpłaty monopolów w styczniu r. b. były analogicznie niższe w zakresie monopolów: solnego (o zł 2'0 miljn.), spirytusowego (o zł 4'5 miljn.) i loterii (o zł 0'6 miljn.), wyższe zaś w zakresie monopolu tytoniowego (o zł 1'0 miljn.).

Zestawienie wpływów z danin i monopolów w styczniu r. b. z przeciętną miesięczną wpływów, przewidzianych w budżecie na 1932/33 r., oraz z wpływami, osiągniętymi w styczniu 1932 r., przedstawia się następująco (w miljn. zł):

	1/12 budżetu na 1932/33	Styczeń 1933	Styczeń 1932
Podatki bezpośrednie	54'6	44'1	48'7
Podatek majątkowy	1'7	0'3	0'3
Podatki pośrednie	14'7	16'4	18'2
Cło	12'5	7'0	13'1
Opłaty stemplowe	13'4	8'5	12'5
Nadzwycz. dodatek do danin	6'0	5'8	8'4
Monopole	58'0	48'5	54'6

Jak widzimy, wpływ, osiągnięte w styczniu r. b., były wyższe od teoretycznie obliczonej miesięcznej normy budżetowej jedynie w zakresie podatków bezpośrednich, a prawie równiejseli chodzi o nadzwyczajny dodatek do danin.

Dochód z danin i monopolów w okresie 10 miesięcy 1932/33 r. wyniósł 1 356,2 miljn., a więc mniej zarówno od dochodu, uzyskanego w tym samym okresie 1931/32 r. (1 582,1 miljn.), jak i od kwoty, przewidzianej w budżecie (10/12 kwoty, preliminowanej na cały 1932/33 r. = 2 051,5 miljn.).

Zestawienie wpływów w okresie 10 miesięcy 1932/33 r. z wpływami, osiągniętymi w tym samym czasie w 1931/32 r., oraz z budżetem na 1932/33 r. przedstawia się następująco:

	Kwiecień — styczeń:		
	1931/32	1932/33	% budżetu
	miljn. zł		
Daniny	1015,3	829,4	67,1
Podatki bezpośrednie	511,0	457,6	69,8
w tem:			
podatki gruntowe	40,3	47,4	87,7
podatek od nieruchomości	41,3	49,1	74,4
" przemysłowy	212,2	171,8	74,7
" dochodowy	184,3	162,8	58,4
Podatek majątkowy	14,8	3,0	15,2
Podatki pośrednie	142,9	129,4	73,3
w tem:			
podatek od cukru	96,3	86,0	74,8
Cło	134,8	88,6	59,0
Opłaty stemplowe	126,4	91,8	57,0
Nadwycz. dodatek do danin	85,5	59,0	81,4
Monopole	566,8	526,8	75,7
w tem:			
monopol tytoniowy	292,1	285,0	83,8
" spirytusowy	218,3	168,4	62,4
Ogółem daniny i monopole:	1 582,1	1 356,2	70,2

M.

RYNEK DEWIZ I PAPIERÓW PROCENTOWYCH

GIĘŁDA WARSZAWSKA
za okres od 13 do 18 lutego 1933 r.

— Kursy walut ulegały w okresie sprawozdawczym naogół znacznie większym niż dotychczas wahaniom, co stoi w związku z sytuacją bankową w Ameryce. Zniżkowo kształtował się kurs dolara, lirów włoskich oraz koron szwedzkich, poprawiły się kursy funtów szterlingów, franków francuskich (o 1/26 na 100 frankach), franków szwajcarskich, belgów (o 1/80 na 100 belgach) oraz florenów holenderskich. Bez zmiany pozostały kursy koron czeskosłowackich i guldenów gdańskich.

Dla dolarów gotówkowych zainteresowanie było bardzo niewielkie — w obrotach prywatnych kurs ich spadł do 8,9075 za 1.

Wysokość dziennego zapotrzebowania walut nie wykazuje w okresie sprawozdawczym większych wahań.

	Kurs najwyższy	Kurs najniższy	Kurs w dn. 18/II
Dolary St. Zjedn.	\$ 1	8,923	8,918
" " " teleg.	\$ 1	8,927	8,905
Funty szterlingi	£ 1	30,75	30,65
Franki francuskie	100 fr.	35,12	34,86
Franki szwajcarskie	100 fr.	172,85	172,20
Belgi	100 belg.	125,00	124,20
Korony czeskosłowackie	100 kor.	26,43	26,43
Liry włoskie	100 lir.	45,68	45,62
Floreny holenderskie	100 fl.	359,20	358,30
Guldeny gdańskie	100 guld.	173,30	173,25
Korony szwedzkie	100 kor.	163,75	163,75

W dziale papierów lokacyjnych państwowych panowała w okresie sprawozdawczym tendencja nieco mocniejsza, nie przynosząc jednak naogół poważniejszych różnic kursowych w porównaniu z notowaniami końcowymi okresu poprzedniego. Wyżej cenione były: 3% Pożyczka Budowlana — o 0,25%, 4% Pożyczka Dolarowa — o 0,35%, 4% Pożyczka In-

westycyjna sztuki — o 1,00%, 5% Pożyczka Konwersyjna Kolejowa — o 1,25%, 6% Pożyczka Dolarowa — o 0,5%, 7% Pożyczka Stabilizacyjna — o 0,25% oraz 10% Pożyczka Kolejowa — o 1%. Zniżkowała 4% Pożyczka Inwestycyjna serie — o 0,75 oraz 5% Pożyczka Konwersyjna — o 0,5%, bez zmiany zaś pozostały kursy listów zastawnych i obligacji banków państwowych.

Zainteresowanie listami zastawnymi w okresie sprawozdawczym nieco wzrosło. Przy tendencji spokojnej — listy ziemskie i miejskie, któremi najwięcej obracano, wykazują minimalne odchylenia kursów. Dotyczy to również większości listów prowincjonalnych, z wyjątkiem rzadziej ostatnio notowanych listów, które silniej zniżkowały, a mianowicie: 8% L. Z. T-wa Kredytowego m. Częstochowy o 2,75%, 10% L. Z. T-wa Kredytowego m. Lublina o 3,5%, także listy m. Siedlec o 1%. Z listów zastawnych w walucie obcej notowano nadal tylko 7% L. Z. T-wa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie — kurs ich zniżkował o 0,25%.

Obligacja mi interesowano się nadal bardzo niewiele — zanotowano jedynie VIII i IX 6% Obligacje Pożyczki Konwersyjnej m. Warszawy 1926 po kursie niezmiennym.

	Wartość nominalna (waluta)	Kurs naj- wyższy	Kurs naj- niższy	Kurs w dn. 18/II
3% Pożyczka Budowlana	zł w zł. 50	44,00	43,25	44,00
4% " Dolarowa	\$ 5	58,85	58,25	58,75
				-58,85
4% " Inwestycyjna	zł w zł. 100	107,00	104,50	105,50
4% " " serie	zł w zł. 100	112,25	111,50	—
				w % nominalu
5% " Konwersyjna	zł	44,25	43,25	43,75
5% " Konwers. Kol.	zł	39,00	38,50	39,00
6% " Dolarowa	\$	60,00 ²⁾	58,50	59,50
				-60,00 ²⁾
7% " Stabilizacyjna ¹⁾	\$	62,25 ²⁾	56,50	57,50
				-57,75
				-57,63
				-58,13 ³⁾

10% " Kolejowa	fr. w zł.	102,50	102,00	—
7% L. Z. Państ. Banku Roln.	zł w zł. 1927	83,25	83,25	83,25
8% " " " " " " " " " " " "	zł w zł. 1927	94,00	94,00	94,00
7% " Banku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83,25	83,25	83,25
8% " " " " " " " " " " " "	zł w zł. 1924	94,00	94,00	94,00
7% Obl. Kom. B-ku Gosp. Kraj.	zł w zł. 1927	83,25	83,25	83,25
8% " " " " " " " " " " " "	zł w zł. 1924	94,00	94,00	94,00
8% " Bud. " " " " " " " " " " " "	zł w zł. 1927	93,00	93,00	—
4% L. Z. T-wa Kred. Ziems.	zł	37,00	36,50 ¹⁾	36,75
7% L. Z. T-wa Kred. Ziemskiego w Warszawie 1928 r.	\$ w zł.	40,50 ³⁾	39,50	39,50
				-39,75
4% L. Z. T-wa Kred. m. Warszawy	zł	45,50	45,50	—
5% " " " " " " " " " " " "	zł	49,75	49,25	49,25
8% " " " " " " " " " " " "	zł	44,00	43,25	43,75
8% " " " " " " " " " " " "	zł	40,25	40,25	—
10% " " " " " " " " " " " "	zł	36,50	36,50	—
8% " " " " " " " " " " " "	zł	42,25	42,00	—
8% " " " " " " " " " " " "	zł	40,50	40,50	—
10% " " " " " " " " " " " "	zł	37,50	36,50	—
10% " " " " " " " " " " " "	zł	34,50	34,00	34,00
VIII i IX 6% Obl. Pożyczki Konwers. m. Warszawy 1926 r.	zł	34,50	34,50	—

ZŁOTY ZAGRANICĄ

	1933	Gdańsk ¹⁾	Berlin ²⁾	Wiedeń ³⁾	Paryż ³⁾	Zurych ³⁾
13/II	57,68 ÷ 57,80	47,10 ÷ 47,30	79,31 ÷ 79,79	287,00	58,00	—
14/II	57,70 ÷ 57,81	" "	" "	—	58,10	—
15/II	" "	" "	" "	286,50	" "	—
16/II	57,59 ÷ 57,70	" "	" "	" "	58,00	—
17/II	57,46 ÷ 57,58	" "	" "	" "	285,50	57,90
18/II	57,43 ÷ 57,54	" "	" "	" "	" "	" "
	1933	Londyn ⁴⁾	Praga ⁵⁾	New York ³⁾	Amsterdam ³⁾	
13/II	30,62	377,50 ÷ 379,50	—	—	—	—
14/II	" "	377,625 ÷ 379,625	—	—	—	—
15/II	" "	" "	—	—	—	—
16/II	" "	377,50 ÷ 379,50	—	—	—	—
17/II	" "	376,75 ÷ 378,75	—	—	—	—
18/II	" "	376,625 ÷ 378,625	—	—	—	—

¹⁾ Z wyłączeniem transzy francuskiej.

²⁾ Dotyczy drobnych odcinków.

³⁾ Za 100.

⁴⁾ Za 1.

**POŻYCZKI POLSKIE
NA GIEŁDACH ZAGRANICZNYCH¹⁾**

	30/I÷4/II	6÷11/II	13÷18/II
	(maksimum—minimum—ultimo; w nawiasach obroty)		
New-York 6% dolarowa 1920	57—55—56 $\frac{3}{4}$ (20 000)	59—55 $\frac{1}{2}$ —58 $\frac{1}{2}$ (11 000)	57 $\frac{1}{2}$ —57—57 $\frac{1}{2}$ (17 000)
8% Dillon. 1925	66—64 $\frac{5}{8}$ —64 $\frac{1}{8}$ (87 000)	68—62 $\frac{3}{4}$ —68 (21 000)	68—66—67 $\frac{1}{2}$ (20 000)
7% stabilizac. 1927	56—53 $\frac{7}{8}$ —54 (199 000)	57 $\frac{1}{2}$ —54 $\frac{1}{2}$ —57 (80 000)	56 $\frac{3}{4}$ —56—56 $\frac{1}{2}$ (56 000)
7% Warszawy 1928	40—39 $\frac{1}{2}$ —39 $\frac{1}{2}$ (20 000)	40 $\frac{1}{8}$ —39 $\frac{3}{4}$ —39 $\frac{3}{4}$ (23 000)	40—40—40 (19 000)
7% śląska 1928	43 $\frac{1}{2}$ —42 $\frac{1}{4}$ —42 $\frac{1}{4}$ (16 000)	43 $\frac{7}{8}$ —43 $\frac{1}{2}$ —43 $\frac{7}{8}$ (144 000)	43 $\frac{7}{8}$ —43 $\frac{7}{8}$ —43 $\frac{7}{8}$ (10 000)
Londyn 7% stabilizac. 1927	83 59—80 09 —81 09	83 41—81 41 —82 41	85 13—82 13 —83 63
Zurych 7% stabilizac. 1927	57 00—54 00 —54 00	56 50—54 00 —54 00	57 00—56 00 —56 00
Paryż 7% stabilizac. 1927	—	—	—
Medjolan 7% włoska 1924	97 60—97 00 —97 50 (200)	97 20—97 20 —97 20 (25)	97 10—96 40 —96 70 (200)

Z BANKU POLSKIEGO

STAN RACHUNKÓW BANKU POLSKIEGO W DN. 10 LUTEGO 1933 R. — Pierwsza dekada lutego po dodatniej dekadzie ultimowej stycznia była — podobnie jak I dekada stycznia — deficytowa pod względem obrotów walutowych; przy utrzymanej bowiem sprzedaży walut obniżył się w dekadzie sprawozdawczej w porównaniu z poprzednią poziom ich skupu o blisko 30%, mniej więcej właśnie do poziomu z I dekady stycznia. Jednocześnie skup złota w kraju wyniósł 2 01 miljn., a więc był taki sam, jak w I dekadzie stycznia.

W związku z powyższem kształtowaniem się obrotów złotem i walutami rezerwy złota Banku zwiększyły się z 512 1 miljn. do 515 2 miljn., a rezerwy walutowe zmniejszyły się z 103 1 miljn. do 102 2 miljn. Z rezerw złota zwykłą wykazał, oczywiście, tylko zapas złota w skarbcu (o 2 01 miljn. do 2 90 5 miljn.), podczas gdy zapas złota, znajdujący się zagranicą, pozostał w dalszym ciągu niezmiennym w wys. 221 7 miljn. Z rezerw walutowych wzrosły nieco — o 0 4 miljn. do 27 0 miljn. — rezerwy, zaliczone do pokrycia złoto-walutowego obiegu biletów i natychmiast płatnych zobowiązań Banku, natomiast rezerwy, niezaliczone do tego pokrycia (a wchodzące — zresztą niecałkowicie — w skład bankowego pokrycia obiegu) wykazały spadek o 1 2 miljn. do 75 2 miljn.

Zmiany w stanie rezerw złoto-walutowych, stanowiących pokrycie obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań, w I dekadzie lutego i w okresie miesięcznym od końca I dekady stycznia poczynając — ilustruje następujące zestawienie (w tys. 2):

	10/I 1933	31/I 1933	10/II 1933
Złoto	502 306	512 067	512 166
Waluty i dewizy netto . . .	40 870	26 697	27 048
Razem:	543 176	538 763	539 214

W stosunku do sumy obiegu banknotów i natychmiast płatnych zobowiązań powyższe pokrycie złoto-walutowe stanowiło w dn. 10 II 46 81%, gdy w dn. 31 I 46 30% i w dn. 10 I 46 02% (pokrycie, przewidziane w statucie — 40%). Pokrycie samem złotem wyniosło: w dn. 10 II 44 46%, w dn. 31 I 44 01%, w dn. 10 I 42 56% (pokrycie statutowe — 30%).

Wzrost procentu pokrycia w I dekadzie lutego stosunkowo większy niż wzrost sumy pokrycia (t. j. rezerw) tłumaczy się jednocześnie zmniejszeniem się sumy obiegu biletów bankowych i natychmiast płatnych zobowiązań z 1 163 6 miljn. do 1 151 9 miljn. Tym razem, mimo początku miesiąca, obieg biletów bankowych zmniejszył się minimalnie, bo z 979 0 miljn. do 978 5 miljn., natomiast jednocześnie zmniejszały się i natychmiast płatne zobowiązania — z 184 6 miljn. do 173 4 miljn.

Spadek zobowiązań nastąpił jedynie dzięki odpływowi lokat żyrowych, których suma spadła z 166 4 miljn. do 148 8 miljn., podczas gdy pozycja „różne rachunki” wykazała wzrost salda z 18 2 miljn. do 24 5 miljn.

Z lokat żyrowych spadek, i to silny, bo z 26 1 miljn. do 8 0 miljn., wykazały lokaty kas państwowych, natomiast pozostałości na rachunkach prywatnych pozostały prawie niezmiennione, a ściślej — wykazały wzrost o 0 5 miljn.

Zauważając jeszcze co się tyczy pasywów, że „inne pasywa” spadły o 10 4 miljn., podkreślić należy, że pewne zmiany w rachunkach Banku w dekadzie sprawozdawczej wywołane zostały odbytem Walnem Zebraniem i księgowaniami, dotyczącymi zysków i dywidendy.

Co się tyczy obiegu biletów Banku — to jego bardzo drobny spadek (o 0 5 miljn.), mimo bardzo silnego skurczenia się kredytów i odpływu walut, tłumaczyć należy przede wszystkim jednocześnie poważnym skurczeniem się lokat żyrowych. Obieg na dz. 10/II okazał się o 12 3 miljn. wyższym niż przed miesiącem (t. j. dn. 10 I r. b.), a o 133 0 miljn. niższym niż przed rokiem (t. j. dn. 10 II r. ub.).

Wspomniane skurczenie się działalności kredytowej Banku w I dekadzie lutego dotyczy przede wszystkim portfeli weksli krajowych, który (t. j. suma kredytów dyskontowych wykorzystanych) skurczył się o 26 0 miljn., osiągając poziom o 26 5 miljn. niższy niż przed miesiącem i aż o 119 1 miljn., t. j. o blisko 1/5, niższy niż przed rokiem. Suma pożyczek zastawowych (terminowych i w rachunku otwartym) wykazała zniżkę stosunkowo niewielką, bo o 1 0 miljn., schodząc do poziomu tylko o 1 9 miljn. niższego niż przed miesiącem, ale zato o 19 7 miljn., t. j. o blisko 1/6, niższego niż przed rokiem. Portfel weksli zagranicznych (głównie z tytułu eksportu) zmniejszył się w dekadzie sprawozdawczej o 4 9 miljn., wykazując w okresie rocznym zniżkę aż o 62 7 miljn., t. j. o przeszło 3/5.

Co do innych — poza kredytami — pozycji bankowego pokrycia obiegu, to zapas monet srebrnych i bilonu, przejętych przez Bank na własność, wzrósł w I dekadzie lutego o 3 3 miljn., zapas papierów procentowych własnych — zaledwie o 0 1 miljn., a dług Skarbu Państwa pozostał w dalszym ciągu niezmiennym, stanowiąc wykorzystany w 9/10 statutem przewidziany kredyt bezprocentowy.

Całe bankowe pokrycie obiegu przedstawiało się następująco (w tys. 2):

	10/I 1933	31/I 1933	10/II 1933
Weksle	549 260	548 773	522 766
Weksle zagraniczne	48 358	44 491	39 577
Polskie monety srebrne i bilon	41 328	45 396	48 737
Pożyczki, zabezpieczone zastawami	102 649	101 755	100 755
Papiery proc. własne	13 187	12 365	12 432
Dług Skarbu Państwa	90 000	90 000	90 000
Razem:	844 782	842 780	814 267

Obieg bilonowy wykazał w I dekadzie lutego zniżkę stosunkowo znacznie większą niż obieg biletów Banku Polskiego, mianowicie z 309 3 miljn. do 306 0 miljn. Na sumę tę składa się: 1) obieg monet srebrnych (10- 5-, 2- i 1-złotowych) w wys. 211 3 miljn. (w dn. 31 I 213 2 miljn.), w tem 10-złotówek za 85 5 miljn. i 5-złotówek za 88 1 miljn., 2) obieg bilonu srebrnego i niklowego w wys. 94 7 miljn. (w dn. 31 I 96 1 miljn.). W ciągu okresu 10 I ÷ 10 II obieg bilonu zmniejszył się o 1 1 miljn., ale w okresie rocznym od dn. 10 II 1932 r. wzrósł o 70 6 miljn.

¹⁾ Kursy — w %-ach nominalu; obroty — w jednostkach walutowych danego kraju (we Włoszech — w tysiącach).

PRZEGLĄD ZAGRANICZNY

PROBLEM ANGLO-SKANDYNAWSKI

ROKOWANIA, jakie rozpoczęły się przed kilku miesiącami pomiędzy Wielką Brytanią z jednej strony, a 3 krajami skandynawskimi z drugiej, toczą się nadal, jakkolwiek dotychczas bez konkretnych wyników. Niemniej jednak rokowania te postawiły problem stosunków handlowych anglo-skandynawskich w zupełnie nowym świetle i wysunęły go na czoło wiekich polityczno-handlowych zagadnień naszego kontynentu w dobie obecnej. Podczas gdy stosunki traktatowo-handlowe na kontynencie europejskim, poderwane przez kryzys i związane z nim zarządzenia ochronne poszczególnych państw, znajdują się dotychczas w stanie pełnej płynności, to akcja, podjęta przez Anglię w stosunku do krajów skandynawskich, oparta została na fundamencie nowej polityki handlowej, zainicjowanej na podstawie wprowadzonej w r. ub. w Anglii taryfy celnej, i wykazuje naskutek tego znamiona zarówno pełnej konsekwencji, jak i wybieganie naprzód na dalszą przyszłość. Z tych też względów szczególnie ważna jest ocena tego wszystkiego, co z punktu widzenia polityczno-handlowego dzieje się na północy Europy, gdyż w wypadku pozytywnego rozwiązania wspomnianych problemów liczyćby się należało z utrwaleniem powstałych w ten sposób stosunków na dłuższy okres czasu.

Punktem wyjścia rokowań handlowych anglo-skandynawskich jest, jak to było powiedziane już powyżej, wprowadzenie przez Anglię w r. ub. protekcjonizmu celnego. Jeśli pierwszymi skutkami w dziedzinie polityczno-handlowej na terenie Europy są wspomniane powyżej rokowania z państwami skandynawskimi, to istnieją potemu 2 zasadnicze przyczyny:

a) z jednej strony Anglia bierze pod uwagę oparcie swych stosunków z tą grupą krajów na odmiennych zasadach niż z innymi krajami Europy, opierając się zarówno na silnie rozbudowanych stosunkach handlowych z temi krajami, jak i na zależności krajów tych od W. Brytanii pod względem kapitałowym,

b) z drugiej — wszystkie wspomniane kraje są tak silnie zainteresowane w wywozie na rynek angielski, iż wobec protekcjonistycznego nastawienia obecnej brytyjskiej polityki handlowej pierwszą ich troską musi być zabezpieczenie, o ile się tylko da, ich interesów wywozowych na tym niesłychanie pojemnym rynku.

Stąd — wzajemne zainteresowanie się Anglii i krajów skandynawskich, które w rezultacie musiało się wyrazić w formie pierwszych rokowań Anglii na podstawie jej nowej taryfy celnej na terenie europejskim.

W brytyjskim Import Duties Act z dn. 28/II 1932 r. punkt 7 mówi, iż możliwe jest udzielenie na wniosek Board of Trade pewnym określonym towarom z pewnych krajów ustępstw od powszechnego cła ad valorem albo od ceł dodatkowych (wzgl. od jednych i drugich razem), a to albo do wysokości pełnej wolności celnej albo do jakiegoś poziomu niższego od ceł, po-

wszechnie obowiązujących. Jest to, jak wiadomo preferencja celna, jakiej Anglia zamierzałaby ewentualnie udzielić innym państwom poza przewidzianymi również w Import Duties Act preferencjami dla dominjów brytyjskich, Indyj, Południowej Rodezji oraz kolonij koronnych. Na tej podstawie Anglia pragnie, o ile sądzić można, uzyskać dla swego wywozu tego rodzaju korzyści, jakich nie może jej dać dotychczas stosowany przez nią system KNU. Innymi słowy, Anglia liczy, iż udzielając ewentualnie krajom skandynawskim specjalnych przywilejów na swym rynku, zdoła skłonić je do udzielenia jej również specjalnych przywilejów na terenie tych krajów. Chodziłoby zatem o coś w rodzaju dwustronnie preferencyjnych umów handlowych.

Zaangażowanie się obu stron w tego rodzaju ściślejsze rokowania może być motywowane z łatwością, jak to powiedziano powyżej, ścisłymi więzami handlowymi, jakie zawiązały się pomiędzy Anglią z jednej strony a Szwecją, Norwegią i Danią z drugiej. Według statystyki międzynarodowej handlu zagranicznego, wydanej przez Ligę Narodów za 1930 r., ogólny obrót towarowy wspomnianych 3 krajów w tym roku miał wartość w przywozie 4456 miljn. kor., w wywozie zaś 3748 miljn. kor. Z powyższych sum 485 miljn. w przywozie i 362 miljn. kor. w wywozie przypada na wzajemny obrót tych krajów pomiędzy sobą. Jeśli chodzi natomiast o główne rynki zbytu w wywozie i główne kraje pochodzenia przywozu do państw skandynawskich, to w 1930 r. przedstawiały się one, jak następuje (w miljn. kor.):

	Anglia	Niemcy	Stany Zjednocz.	Inne kraje	Razem
Przywóz	787	1354	526	1304	3971
Wywóz	1517	568	226	1075	3386

Z powyższych liczb wynika, iż kraje skandynawskie posiadały normalnie wyraźnie ujemny bilans handlowy z całym światem, a przede wszystkim z Niemcami, z wyjątkiem jednego kraju, a mianowicie Anglii, gdzie wywóz ich przewyższał dwukrotnie przywóz. Jeśli chodzi właśnie o ów przywóz, to stwierdzić trzeba przede wszystkim, iż znaczna część przywozu krajów skandynawskich składa się z surowców wzgl. z produktów kolonialnych, które jako produkty eksportowe wogóle dla Anglii w grę nie wchodzi. Niemniej jednak w dziedzinie innych produktów na pierwszym miejscu w przywozie do krajów skandynawskich stoją Niemcy. W przywozie wyrobów włókienniczych np. udział Niemcy z reguły sięga 50%, podczas gdy eksport angielski wchodzi tam najwyżej z 20 do 25%. W dziedzinie węgla Anglia zajmuje nadal pierwsze miejsce, ale konkurencja niemiecka i polska stale jej zagraża.

Jeśli chodzi o wywóz krajów skandynawskich, to analiza jego, biorąc za podstawę również rok 1930, wykazuje, iż Danja zależy w wywozie swym niemal całkowicie od rynku angielskiego, gdzie lokuje ok. 65% wartości całego wywozu. Cały eksport bekonów duńskich, wynoszący trzecią część wartości wywozu Danji,

ulożony jest na rynku angielskim i stanowił w 1930 r. 67% brytyjskiego przywozu bekonów. Niemal $\frac{1}{4}$ wywozu duńskiego masła idzie do Anglii, gdzie stanowił on w 1930 r. 37% wartości ogólnego przywozu masła do Anglii. Jeśli chodzi o Norwegię, to zależy ona od rynku brytyjskiego w dużo mniejszym stopniu, z wyjątkiem papieru, którego lokuje na rynku tym w ilości, odpowiadającej ok. 40% ogólnego swego wywozu tego produktu. Jeśli chodzi na koniec o Szwecję, to tutaj zależność od rynku brytyjskiego jest większa, jakkolwiek nie sięga zależności duńskiej. W każdym razie owe 25% wartości całego wywozu, jakie Szwecja lokuje na rynku angielskim, muszą odgrywać w szwedzkiej polityce eksportowej decydującą rolę.

Wydaje się zatem, jakgdyby nic nie stało na przeszkodzie silnemu zbliżeniu się wspomnianych 3 państw skandynawskich do Anglii na podstawach traktatów preferencyjnych. Zwłaszcza, że pozycja Anglii na rynkach tych krajów poczyniła od 1930 r. znaczne postępy. Przyczyną tego jest, oczywiście, sytuacja walutowa, a mianowicie oderwanie się walut skandynawskich od złota za przykładem funta szterlingów. Musiało to ułatwić penetrację na rynki skandynawskie eksportu brytyjskiego, premjowanego spadkiem kursu funta, na niekorzyść innych państw, eksportujących na te rynki. Tak np. londyński „*The Economist*” w artykule, zamieszczonym dn. 21/I r. b., a do którego jeszcze kilkakrotnie powrócimy, pisze:

„... w ciągu pierwszych 11 miesięcy 1932 r. duński przywóz z W. Brytanii wyniósł w wartości 227 miljn. kor. — liczbę, która zbliża się do 251 miljn. kor. za cały 1930 r.; ... w tymże samym okresie przywóz z Niemiec spadł do miesięcznej przeciętnej ok. 25 miljn. kor. w porównaniu z przeciętną blisko 50 miljn. kor. w roku poprzednim. Innymi słowy, sytuacja walutowa i rozpiętość pomiędzy kosztem towarów brytyjskich i niemieckich umożliwiły nam utrzymanie naszego zbytu w Danii w okresie szczytu depresji, podczas gdy zbył Niemiec zmniejszył się o połowę”.

Mimo tych wszystkich faktów, przemawiających za szybkim pozytywnym rezultatem rokowań, nie zostały one dotąd nietylko zakończone, ale, co więcej, bynajmniej nie wydają się dobiegać końca. Pogłoski, jakie kursują na ten temat w prasie zagranicznej, podają jako główną przyczynę tego powolnego tempa wyjątkowo wygórowane żądania strony angielskiej, która żąda dla siebie w pewnych dziedzinach (jak np. w węglu) niemal monopolistycznego stanowiska na rynkach skandynawskich. Niewiadomo, czy pogłoski te odpowiadają prawdzie, ale może być faktem, iż negocjatorzy brytyjscy, nieprzygotowani zupełnie do rokowań handlowych taryfowych (Anglia nigdy traktatów taryfowych nie zawierała), wzięli być może zbyt „ostry kurs” w stosunku do strony przeciwnej, utrudniając przez to rokowania. Tak czy inaczej — wynik pozostaje dotychczas zupełnie otwarty.

Dla Polski nie jest on bynajmniej obojętny. Wielkie przesunięcie, jakie nastąpiło, począwszy od 1929 r., w kierunkach naszego handlu zagranicznego, zwraca nas coraz to bardziej w kierunku „wachlarza” państw północy i północno-zachodu Europy. W 1929 r. lokowaliśmy na rynkach Anglii i 3 państw skandynawskich 18,9% naszego całego wywozu. W 1930 r. udział tych 4 rynków wynosił już 23%

całego wywozu. W 1931 r. udział ten przekroczył 27%, a w 1932 r. dochodził do 30%. Jeśli ponadto się zważy, iż rynki wszystkich tych 4 krajów nie posiadają nietylko ostrych ograniczeń dewizowych — tak krępujących naszą penetrację towarową w szeregu innych państw — ale, co więcej, nie prowadzą naogół (z pewnym wyjątkiem w wypadku Anglii) polityki wygórowanej protekcji celnej, znaczenie ich dla naszego wywozu wzrośnie jeszcze bardziej, zwłaszcza, iż nasz obrót z krajami, posiadającymi ograniczenia dewizowe, powoli i nieubłaganie grawituje ku wyrównaniu się przywozu i wywozu, a deficyt w obrocie ze Stanami Zjednoczonymi, Francją i Szwajcarią (sięgający w 1932 r. ok. zł 150 miljn.) fatalnie musi ciążyć na ogólnym kształtowaniu się naszego bilansu handlowego.

To też cała gospodarcza opinia polska ze słusznym zainteresowaniem śledzi rozwój wypadków, zachodzących w dziedzinie polityczno-handlowej pomiędzy Londynem z jednej a Kopenhagą, Oslo i Sztokholmem z drugiej strony. Niewątpliwie istnieje też i pewne zaniepokojenie — właśnie owymi pozorami łatwego porozumienia się państw skandynawskich i Anglii na fundamentach traktatów preferencyjnych, któreby nasz wywóz do Anglii (bekony) z jednej strony, a do krajów skandynawskich (węgiel) z drugiej postawiły pod znakiem zapytania. Wypada też odpowiedzieć teraz na pytanie, czy i o ile niebezpieczeństwo takie istnieje.

Zacznijmy przedewszystkiem od rynku brytyjskiego. Co może nam grozić w wypadku dojścia do skutku jakiejś preferencji celnej na rzecz krajów skandynawskich? Odpowiedź teoretyczna brzmi oczywiście tak: grozić nam może udzielenie przez Anglię któremuś z państw skandynawskich (przedewszystkiem Danii) preferencji celnej w dziedzinie jaja (w 1931 r. wartość naszego wywozu na rynek brytyjski — zł 26,2 miljn.), masła (zł 4,6 miljn.), a przedewszystkiem — preferencji kontyngentowej w dziedzinie bekonów (zł 125 miljn. w 1931 r.). Ponadto groźnie wyglądać może preferencja celna dla Szwecji i Norwegii na drewno, którego wywóz w 1931 r. na rynek angielski sięgał wartości zł 62,1 miljn. Innymi słowy, gdyby istotnie sprawdziły się te niepokoje, to pod znakiem zapytania znalazłoby się gros naszego wywozu na nasz główny rynek zbytu, jakim jest Anglia.

Zamiast polemizować z tym poglądem własnymi słowami, oddajmy głos samym Anglikom, a mianowicie wspomnianemu powyżej artykułowi w „*The Economist*” z dn. 21/I r. b., gdzie czytamy dosłownie:

„Istnieją jednak poważne ograniczenia w rozmiarach, do jakich dojść mogą postępy po linii dwustronnego układu pomiędzy W. Brytanią i tą (skandynawską) grupą państw. Przedewszystkiem umowy ottawskie i nacisk ze strony brytyjskich interesów rolniczych poważnie ograniczają rozmiar ustępstw, które Rząd brytyjski byłby w stanie ofiarować wzajemnie za wzajemne korzyści. Możliwe, że wyobrazić, abyśmy Norwegii i Szwecji ofiarowali obietnicę stałej bezcłowości dla masy drzewnej i papieru gazetowego. Ale nasza rękojmia, dana Kanadzie, stanowi przeszkodę do zniesienia ogólnego 10%-owego cła ad valorem na drewno skandynawskie. I, jakkolwiek istnieje przypuszczalnie miejsce dla „handlu” z Danją przez zrobienie nieuczciwego (vicious) systemu kwot importowych na bekony, to jednak brytyj-

ska linja postępowania w tym kierunku wydaje się raczej opancerzoną niż przekupną. W wypadku zarówno masła, jak i jaj, zmuszeni jesteśmy przez Ottawę do rzetelnie wysokich cel. Tak, że jedyna pozostająca możliwość dla brytyjskich ustępstw dotyczy, o ile się zdaje, niektórych ze specjalnych stali, które Szwecja normalnie wysyła na brytyjski rynek.

Z analizą „*The Economist*” zgodzić się musimy całkowicie. W istocie układy ottawskie zagwarantowały dominjom, iż bez ich zgody nie woino Anglii przez 5 lat schodzić wobec jakiegokolwiek innego państwa poniżej stawki 10% ad valorem na drzewo. Ponadto, jeśli chodzi o ustanowione również przez układy ottawskie cła na jaja (sh 10 od cwt) i masło (sh 15 od cwt), to w układach ottawskich zabrania się Anglii rewidować tych cel przed upływem okresu 3 lat. Do 1935 r. wzgl. do 1937 r. żadna preferencja na wspomniane powyżej produkty w Anglii dana być nie może.

Pozostają bekony. Ale i tutaj — zgodnie z przewidywaniem „*The Economist*” — polityka brytyjska dąży, o ile się zdaje, raczej do ustalenia jednolitej reguły dla wszystkich państw, importujących produkt ten na rynek brytyjski, aby od dn. 1/VII r. b., a więc od chwili, gdy wejść ma w życie system zaopatrywania ludności Anglii w ten produkt, w myśl zaleceń „pig commission”, mógł działać oparty na solidnych fundamentach system kombinacji importu zagranicznego z wzrastającą powoli krajową hodowlą. Przyjęcie za podstawę obliczenia kontyngentów dla poszczególnych państw zasady przeciętnego przywozu bekonów z państw tych za pewien określony okres czasu powinno dać gwarancję brytyjskiej „fair play” w tej dziedzinie.

Tak więc — rebus sic stantibus (albowiem w dzisiejszych czasach niewolno puszczać się na żadne prorocтва w dziedzinie polityki handlowej...) — niebezpieczeństwo układów preferencyjnych anglo-skandynawskich, jeśli chodzi o nasze interesy na rynku angielskim, nie powinno być zbyt wielkie. Jakże się sprawa przedstawia na rynkach skandynawskich?

Tutaj chodzi, oczywiście, o jeden podstawowy produkt — o węgiel. Znamy dobrze trudności, z jakimi walczyć musi nas eksport węgla na rynkach skandynawskich już obecnie — z uwagi na wzmogoną skutkiem premji „walutowej” konkurencję brytyjską. To jednak nie wchodzi w tej chwili w zakres naszych rozważań. Chodzi nam obecnie tylko o stwierdzenie, czy możliwe jest z punktu widzenia ewentualnego układu preferencyjnego pomiędzy Anglią a państwami skandynawskimi traktatowe wyeliminowanie lub silne ograniczenie na stałe naszego wywozu węglowego na rynki skandynawskie. Powiemy odradu, iż ewentualność taka wydaje się nam niemożliwą praktycznie do zrealizowania.

Przedewszystkiem — państwa skandynawskie nie posiadają taryfy celnej, od której mogłyby udzielić Anglii takich preferencyj, aby oddziały one niwecząco na wszelką inną konkurencję.

Węgiel wchodzi do państw skandynawskich bez cła. Stąd — niemożliwość jakiegokolwiek preferencji celnej na korzyść węgla angielskiego w stosunku do innego. Taryfa celna na węgiel jest nie do pomyślenia, gdyż niskie ceny węgla są szczególnie ważne dla konkurencyjności skandynawskiej produkcji masy drzewnej, a wszelkie cło mogłoby tylko je podwyższyć.

Pozostaje jeszcze kwestja ograniczeń kontyngentowych. O ograniczeniach dewizowych (jak np. obecnie w Danji) mówić niesposób jako o stałym systemie, gdyż właśnie w kraju takim, jak Danja, wynikają one z zupełnie specyficznej sytuacji pieniężnej i mają charakter istotnie przejściowy — i to na krótką metę. Nie wyobrażamy sobie jednak nawet i w tej chwili zobowiązania się Danji do przydzielenia dewiz wyłącznie na przywóz węgla angielskiego, gdyż tego rodzaju monopolistyczne stanowisko stworzone dla tego węgla musiałoby z konieczności spowodować natychmiast wzrost jego cen. Co do wprowadzenia zakazów przywozu na węgiel i kontyngentów w ich ramach, to, pomijając absurdalność tego rodzaju postępowania ze strony krajów, importujących podstawowy surowiec dla swej produkcji, zachodzi jeszcze jedna trudność, o której wspomina znowu „*The Economist*”. Gdyby, mianowicie, udało się przez narzucenie krajom skandynawskim systemu kontyngentów węglowych wyrzucić z rynków tych węgiel niemiecki i polski, to „jaką minę mieliby nasi przedstawiciele — zapytuje „*The Economist*” — na światowej konferencji ekonomicznej, jeśliby zaczęli się skarżyć, jak to powinni zrobić, że kontyngenty zagraniczne i t. d. podcięły brytyjski wywóz, a jednocześnie, jeśliby musieli przyznać, że nastawali na wprowadzenie przez kraje skandynawskie kontyngentów, dyskryminujących węgiel niemiecki i polski?”

Widać z tego, że i na rynkach skandynawskich nie grożą nam żadne specjalne katastrofy (ciągle — rebus sic stantibus...), jeśli chodzi o przyszłe układy handlowe anglo-skandynawskie. Zdaje się, iż „*The Economist*” ma rację, kiedy pisze, że rokowania obecne pomiędzy temi krajami nie doprowadzą do niczego ponad zwykły traktat handlowy, oparty o KNU, ewentualnie z kilkoma zniżkami celnymi po stronie każdego z kontrahentów. A taki traktat, z którego, rozumie się, korzystalibyśmy i my na podstawie KNU, zawartej w naszych umowach handlowych z krajami, w grę wchodzącymi, może być przez nas powitany tylko z najwyższem zadowoleniem.

Tyle — jeśli chodzi o najbliższą przyszłość. Ale nie znaczy to, że problem anglo-skandynawski nie istnieje i że rozplynie się na zawsze w zwykłych umowach handlowych. Na ewentualność innego rozwiązania sprawy w dalszej przyszłości zwraca uwagę zakończenie cytowanego artykułu w „*The Economist*”, gdzie czytamy, co następuje:

„...pozostaje tylko jedna droga, na której możnaby zabezpieczyć realnie interesy handlu brytyjskiego na rynkach skandynawskich. Byłoby to zawarcie pomiędzy W. Brytanią i krajami skandynawskimi umowy regionalnej (regional agreement), zawierającej ostateczną i jasno określoną podstawę nisko-taryfową dla handlu obu stron, umowę, która byłaby otwarta do przystąpienia dla każdego innego kraju, któryby zechciał się przyłączyć na tych samych warunkach. Taki blok byłby istotnie uprawniony do zmiany zasady największego uprzywilejowania do rozmiarów ograniczenia owego specjalnego régime'u do krajów, które przyjęły zobowiązanie zastosowania tych samych warunków do handlu ze wszystkimi członkami ugrupowania...”

Mamy tu więc do czynienia z nowym projektem umowy wielostronnej w rodzaju zawartej w lipcu r. ub. umowy belgijsko-holendersko-luksemburskiej w Ouchy.

Gdyby tego rodzaju umowa przyszła do skutku pod egidą W. Brytanji, losy jej — jak sądzić wolno — byłyby jednak bardziej pozytywne od losów układu w Ouchy. Ale na to potrzeba jeszcze wiele kroków wstępnych. Decydujący z nich musiałby być dokonany na światowej konferencji ekonomicznej w postaci zawarcia konwencji międzynarodowej o ograniczeniu działania KNU na korzyść umów wielostronnych, zawartych „w powszechnym interesie”, wprowadzających ułatwienia w międzynarodowe stosunki gospodarcze i otwartych do przystąpienia każdego państwa, przyczem państwo, które nawet nie przystępuje, ale autonomicznie udziela wszystkim

korzyści, o jakie chodzi w umowie wielostronnej, ma prawo żądać, aby członkowie umowy stosowali ją i do niego. O projekcie takiej konwencji pisze już raport ekspertów, którzy ustalali program konferencji światowej, ale też nie taki on, iż trudności zawarcia jej będą znaczne. Dopóki zaś nie stanie się ona rzeczywistością, niema widoków, aby śmiały plan umowy regionalnej na północy Europy, umowy, któraby — nawiasem mówiąc — miała istotnie olbrzymie znaczenie dla całokształtu stosunków polityczno-handlowych na naszym kontynencie, mógł praktycznie wejść w życie.

Dr. T. Łychowski

KRONIKA ZAGRANICZNA

M. IN. NA PODSTAWIE RAPORTÓW I DONIESIEN POLSKICH PLACÓWEK ZAGRANICZNYCH

OGÓLNE

STAN BEZROBOCIA. — Ogólna charakterystyka bezrobocia podług danych statystycznych poszczególnych krajów jest niezmiernie trudna, ponieważ dane te są zbierane różnymi metodami i nie zawsze dają zgodne rezultaty. Jeżeli jednak weźmiemy te liczby w rozległej skali, to szeregi ich będą w pewnej mierze wyrażały szacunek omawianego zjawiska i wskażą zasadnicze wytyczne do badań nad niem.

Statystyka bezrobotnych jest zwykle prowadzona przy obowiązkowych (l'assurance obligatoire) lub nieobowiązkowych (l'assurance volontaire) ubezpieczeniach na wypadek bezrobocia, a poza tem przez

związki zawodowe (statistiques syndicales), ich kasy zapomogowe (statistiques caisses syndicales) oraz biura pośrednictwa pracy (bureaux de placement). W niektórych krajach nie prowadzi się spisu bezrobotnych, a liczbę ich otrzymuje się w drodze oszacowania przy pomocy rozmaitych innych danych, wskazujących na stan bezrobocia (evaluations diverses) (Japonja, Stany Zjednoczone, Włochy, Bułgaria). Częstokroć państwo, mając rozbudowane instytucje społeczne, dane o bezrobociu otrzymuje z kilku źródeł. Naprzykład, w Niemczech obliczają je i biura pośrednictwa pracy, i ubezpieczenia od bezrobocia, i związki zawodowe. Najdokładniejsze z nich są pierwsze. Pozostałe statystyki niemieckie

nie obejmują całkowitej liczby bezrobotnych. Statystyka bezrobotnych w Polsce opiera się na danych, zebranych przez P. U. P. P. Oprócz Polski i Niemiec tej metody używają jeszcze następujące państwa: Kanada, Finlandja, Irlandja, Estonia, Łotwa, Rumunja, Czechosłowacja i Jugosławia. Austria i Anglja opierają swoją statystykę bezrobotnych na danych obowiązkowych, a Belgja i Szwajcaria — nieobowiązkowych ubezpieczeń na wypadek bezrobocia. Statystyka Danji w tej dziedzinie opiera się na danych związków zawodowych.

Stan bezrobocia w niektórych krajach europejskich w 1932 r.¹⁾ przedstawiał się następująco (w tysiącach):

	Polska	Niemcy	Austria	Belgia	Bułgaria	Dania	Estonja	Finlandja	Szwecja	Francja	Węgry	Irlandja	Anglja	Włochy	Norwegja	Łotwa	Holandja	Rumunja	Czechosłowacja	Jugosławia
1929 IX	81.8	1 323.6	104.9	20.1	—	24.2	0.9	2.7	22.3	9.6	—	18.1	1 203.4	244.7	15.5	1.5	12.5	5.2	34.3	6.7
" XII	125.1	2 850.8	226.6	45.1	—	62.6	6.0	8.5	54.0	11.2	—	22.9	1 344.4	430.1	22.1	8.1	48.6	6.9	52.8	5.6
1930 I I	289.5	3 040.8	239.1	42.5	—	43.8	3.6	10.1	42.3	13.6	43.3	25.2	1 691.0	413.4	22.5	6.5	35.0	13.1	88.0	9.7
" IX	170.5	3 004.3	163.9	84.2	—	26.1	1.4	7.2	34.9	11.9	40.6	20.6	2 188.4	417.4	17.1	1.5	35.5	39.0	104.5	6.0
" XII	299.8	4 383.8	294.9	181.1	—	73.4	6.5	9.3	82.7	22.9	—	25.6	2 490.0	663.9	27.2	10.0	81.2	36.2	239.6	9.8
1931 III	372.5	4 743.9	354.1	207.3	—	67.7	2.8	11.5	72.9	71.9	55.2	26.8	2 665.6	735.0	29.7	8.7	102.7	48.2	339.5	12.0
" IX	246.4	4 355.0	202.1	196.9	—	36.1	2.1	11.2	54.4	56.4	50.5	21.9	2 890.5	777.7	27.6	7.5	72.7	23.0	228.4	7.8
" XII	312.5	5 668.2	329.6	293.5	15.8	97.3	9.1	17.2	110.1	177.3	65.1	30.9	2 670.8	1 015.0	35.2	21.9	147.1	49.4	486.4	14.5
1932 I	338.4	6 041.9	358.1	333.5	26.7	103.3	9.3	20.9	93.3	278.7	66.4	30.9	2 854.7	1 084.5	35.0	26.3	185.5	51.6	583.1	19.7
" II	350.1	6 128.4	361.9	383.2	26.5	108.9	9.1	18.9	93.9	337.1	68.7	31.2	2 809.1	1 174.3	38.1	22.2	183.2	57.6	631.7	21.4
" III	360.0	6 034.1	352.4	349.7	35.5	109.0	8.2	17.7	98.7	347.4	71.2	31.5	2 660.4	1 084.6	39.0	22.9	164.6	55.3	633.9	23.3
" IV	339.8	5 739.1	303.9	340.5	30.7	87.2	6.0	16.9	79.8	311.1	68.5	31.4	2 726.4	1 032.7	37.7	14.6	142.7	47.2	555.8	18.5
" V	306.8	5 582.6	271.5	351.8	29.9	77.7	4.9	13.2	75.6	322.4	63.3	32.9	2 821.8	1 004.0	32.1	7.6	133.5	39.7	487.2	13.6
" VI	264.1	5 475.8	265.0	341.3	23.5	78.6	3.1	12.7	77.1	295.5	59.0	39.6	3 055.6	936.8	28.4	7.0	141.2	33.7	466.9	11.4
" VII	218.1	5 392.2	266.4	344.1	17.6	90.6	2.0	13.3	75.6	296.4	57.0	71.4	2 920.1	964.4	26.4	7.2	153.6	32.8	453.3	9.9
" VIII	190.5	5 223.8	269.2	337.2	13.8	92.5	3.3	17.0	81.0	298.5	60.9	78.8	2 946.8	979.6	27.5	9.6	159.0	—	460.9	11.9
" IX	150.4	5 102.8	275.8	331.1	12.8	93.9	6.0	18.6	84.4	296.4	65.4	75.5	2 925.0	986.4	31.4	8.8	154.8	29.7	486.9	11.0
" X	150.9	5 109.2	297.8	318.7	13.0	102.6	8.9	19.9	92.9	264.5	67.2	79.6	2 810.9	988.9	35.1	13.8	151.0	21.7	533.6	10.5
" XI	177.5	5 353.4	329.7	299.2	16.5	112.5	10.8	21.7	—	292.6	71.8	90.1	2 849.0	1 075.1	38.8	17.6	166.3	28.2	608.8	11.7
" XII	220.2	5 604.1	367.1	—	—	135.7	13.7	—	—	306.7	—	104.4	2 314.5	1 129.7	41.6	—	222.8	38.7	749.9	14.2
1933 I	—	5 966.2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	865.5	—

Dane te, tak w Polsce, jak i w innych krajach, dotyczą właściwie bezrobocia miejskiego, przemysłowego. Bezrobocia na wsi nie charakteryzują. Ścisłej przeto odzwierciedlają stan bezrobocia w krajach, gdzie ludność przemysłowa stanowi większość (Niemcy, Austria, Belgja, Francja, Anglja, Holandia, Czechosłowacja, Dania), niż w krajach o przeważającej ludności rolniczej (Polska, Bułgaria, Estonia, Finlandja, Łotwa, Rumunja, Jugosławia). W tych ostatnich krajach powyższe liczby nie dają odtworzenia braku pracy wśród większości ludności, zajmującej się pracą na roli.

Zmiany w liczbach bezrobotnych w ciągu roku w krajach europejskich najsilniej się

zaznaczają zimą i latem lub na jesieni. W pierwszym okresie czasu jest zwykle największe nasilenie bezrobocia, w drugim — najmniejsze. Jedynie w Anglii, która ma łagodną zimą, a w dziedzinie przemysłowej w znacznej części pracuje dla krajów pozaeuropejskich o odmiennych warunkach gospodarczych i klimatycznych, nasilenie bezrobocia układają się w odmienny sposób. Normalnie najstabilniej bezrobocie przejawia się jesienią, kiedy kraje europejskie obfitują i w surowce przemysłowe i w plony rolnicze. W krajach jednak, położonych więcej na północ, jak: Norwegja, Szwecja, Estonia, Łotwa, Finlandja, najmniejsze liczby bezrobotnych ujawniają

się w miesiącach: czerwcu, lipcu, sierpniu, t. j. w lecie. Zestawienie więc stanu bezrobocia okresami dłuższymi, jak kwartalne, może niekiedy doprowadzić do mylnych wniosków.

Sadząc z liczb bezrobotnych, największe nasilenie bezrobocia w ciągu ostatnich lat (1929 — 1932) było w pierwszych 4 miesiącach 1932 r. Liczba bezrobotnych przekraczała wówczas o wiele liczbę bezrobotnych w latach poprzednich. Od maja jednak 1932 r. w przeważnej ilości krajów europejskich zaczął się silny spadek bez-

¹⁾ P/g „Bulletin Mensuel de Statistique” Société des Nations, Genewa.

robocia. W grudniu 1932 r. bezrobocie jest prawie wszędzie słabsze niż w tym samym miesiącu roku poprzedniego. Jedynie w Austrii, Danii, Estonii, Francji, Finlandii, Szwecji, Irlandii, Norwegii i Czechosłowacji bezrobocie w końcu 1932 r. okazało się silniejsze, niż w końcu 1931 r. Przytem, wśród tych ostatnich krajów, Austria, Danja, Estonia, Irlandia, Norwegia i Czechosłowacja mają liczby bezrobotnych większe w grudniu niż na początku 1932 r. Ujawnia to jeszcze silniej wzrost liczby bezrobotnych w okresach największej produkcji w tych krajach, to jest na jesieni w Austrii i Czechosłowacji, a w lecie w Estonii, Danii, Irlandii i Norwegii. Są to kraje, ściśle związane z większymi ośrodkami przemysłowymi w Europie i zbywające im znacniejszą część swojej produkcji.

W Niemczech, Anglii, Belgii i Włoszech zaznaczają się już tendencje do osłabienia bezrobocia. Najbardziej przytem występują te tendencje w Niemczech, a najsłabiej w Anglii i Belgii. Kraje rolnicze, jak: Polska, Bułgaria, Węgry, Jugosławia i Łotwa, wykazują w drugiej połowie 1932 r. znaczne osłabienie bezrobocia przemysłowego. Kraje te, zredukowały swoją produkcję przemysłową do minimum, nie mogą utrzymywać dłużej kraju w tym stanie, chociażby ze względu na potrzeby własnego rynku wiejskiego, który w ciągu ostatnich lat niewiele zmniejszył swoją produkcję.

Pomimo ogólnego osłabienia się bezrobocia w Europie w końcu 1932 r. nie można jeszcze ustalić, czy nastąpiło to na tle cofania się przemysłowego kryzysu światowego, czy też na tle wypadkowych koniunktur.

W krajach pozaeuropejskich bezrobocie wcale nie przejawia tendencji do spadku. Przykładem tego mogą być takie kraje, jak: Kanada, Australia, Chile, Japonia, Nowa Zelandia i Stanv Zjednoczone Am. W krajach tych bezrobocie w II półroczu 1932 r. znacznie się podniosło w stosunku do lat poprzednich.

Stan bezrobocia w niektórych krajach pozaeuropejskich w 1932 r. przedstawiał się następująco (w tysiącach):

	Australia	Chile	Kanada	Japonia
1929/IX . . .	52.5	—	13.7	268.5
" XII . . .	56.8	—	19.7	315.3
1930 III . . .	63.1	—	25.8	351.6

1930/IX . . .	80.6	—	32.6	395.2
" XII . . .	105.0	—	54.8	362.1
1931/III . . .	113.6	30.7	55.4	396.8
" IX . . .	120.7	43.1	93.3	4.5.5
" XII . . .	118.7	55.7	78.7	470.7
1932/I . . .	—	56.2	82.5	485.9
" II . . .	—	63.9	79.3	485.3
" III . . .	120.4	75.0	77.2	473.6
" IV . . .	—	75.3	78.3	482.4
" V . . .	—	79.3	76.3	482.1
" VI . . .	124.1	90.6	73.6	481.
" VII . . .	—	96.8	70.1	510.9
" VIII . . .	—	101.6	66.2	—
" IX . . .	122.3	10.2	64.9	—
" X . . .	—	103.5	73.4	—
" XI . . .	—	—	85.1	—
" XII . . .	116.1	—	—	—

Stany Zjednoczone Am. nie prowadzą statystyki bezrobotnych, natomiast prowadzą statystykę robotników zatrudnionych. Przytaczamy niżej odpowiednie liczby w porównaniu z takimi samymi danymi o Polsce:

	Wskaźnik liczby zatrudn. w Polsce 1928=100	Wskaźnik liczby zatrudn. w Stanach Zjedn. 1926=100
1929/IX	110	99
" XII	97	92
1930/I I	90	9)
" VI	96	86
" IX	97	80
" XII	81	75
1931/III	78	76
" VI	83	73
" IX	82	71
" XII	67	67
1932/III	66	65
" VI	69	58
" IX	70	59
" XII	71	—

W Polsce najniższy stan zatrudnienia wypada na koniec 1931 r. i I półroczu 1932 r. Dane te schodzą się z danymi o bezrobociu w naszym kraju. W II półroczu 1932 r. bezrobocie w Polsce spada, a natomiast zatrudnienie wzrasta. W Stanach Zjednoczonych objaw ten nie daje się obserwować. Stan zatrudnienia pracowników przemysłowych spada tam przez cały 1932 r. Trzeba jednak przytem zaznaczyć, że proces ten w 1932 r. odbywa się o wiele powolniej niż w latach poprzednich. W ciągu 1932 r. liczba za-

trudnionych robotników przemysłowych w Stanach Zjednoczonych spadła zaledwie o 5 ÷ 6%, gdy w latach poprzednich spadła o 9 ÷ 10% rocznie.

St. K.

Z RYNKÓW ZAGRANICZNYCH ARTYKUŁY SPOŻYWCZE I KOLONJALNE

ZE ŚWIATOWYCH RYNKÓW ZBOŻOWYCH. — Ceny w okresie od 9 do 22 lutego r. b. kształtowały się następująco (w \$ za 100 kg):

	9+15/II	16+22/II	Wzrost(+) Spadek(-)
Pszzenica:			
Berlin . . .	4.49½	4.67	+ 4.0
Praga . . .	4.51	4.60	+ 1.8
Chicago . . .	1.76	1.74	— 1.1
Buenos Aires	2.13	2.10	— 1.4
Liverpool . .	1.96	1.94	— 1.0
Wiedeń . . .	5.02	5.02	—
Hamburg . . .	1.99	2.02	+ 2.6

Żyto:			
Berlin . . .	3.69	3.69	+ 0.1
Praga . . .	2.49½	2.50	+ 0.2
Chicago . . .	1.36	1.34	— 1.4
Wiedeń . . .	3.2½	3.32	+ 1.0
Hamburg . . .	1.34½	1.32	— 1.9

Owies:			
Berlin . . .	2.77	2.87	+ 3.8
Praga . . .	2.18	2.18	—
Chicago . . .	1.19	1.17	— 1.6
Buenos Aires	1.72	1.73	+ 0.5
Liverpool . .	2.08½	2.19	+ 5.0
Wiedeń . . .	2.61½	2.63½	+ 0.6
Hamburg . . .	1.38½	1.38	— 0.4

Jęczmień browarowy:			
Berlin . . .	4.05	4.05	+ 0.8
Praga . . .	2.50	2.50	—
Chicago . . .	1.38	1.38	—
Wiedeń . . .	3.69	3.69	—
Hamburg . . .	—	—	—

Jęczmień zwykły:			
Berlin . . .	3.83	3.86½	+ 0.9

PRZEDRUK DOZWOLONY, LECZ Z PODANIEM ŹRÓDŁA

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:

ELEKTORALNA 2 (parter)

Telefony: 412-66 (Red.), 412-73 i 335-35 (Adm.), 11-92-68 (Druk.).

Biura czynne od godziny 9 do 3 po południu.

KONTO CZEKOWE P. K. O. 701

PRENUMERATA W KRAJU: kwartalnie — \$ 15, półrocznie — \$ 30, rocznie — \$ 60; **ZAGRANICĄ:** kwartalnie — \$ 25, półrocznie — \$ 50, rocznie — \$ 100.

CENY OGŁOSZEŃ HANDLOWYCH (przed tekstem) w zeszytach zwykłych: IV str. okładki \$ 1.200; II i III str. okł. — \$ 900; ½ str. okł. — \$ 500; str. zwycz.: 1 str. — \$ 600, ½ str. — 350, ¼ str. — \$ 200, 1/8 str. — \$ 110. Przy ogłoszeniach kombinacyjnych, petitowych oraz tabelarycznych do cen powyższych dolicza się 30%.

CENY OBWIESZCZEŃ SPÓŁEK AKCYJNYCH (za tekstem): 1 str. — \$ 200, ½ str. — \$ 110, 1/3 str. — \$ 80, ¼ str. — \$ 70, 1/8 str. — \$ 55, 1/16 str. — \$ 40, 1/32 str. — \$ 20. Za ogłoszenia liczbowe, tabelaryczne, bilanse i t. p do cen powyższych dolicza się 50%.

Redaktor naczelny: **CZESŁAW PECHE**

Redaktor: **WACŁAW SZURIG**

Sekretarz Redakcji: **BOHDAN WITWICKI**

Redaktor działu finansowo-skarbowego:
PAWEŁ MICHALSKI

Redaktor działu rolniczego:
LEONARD KRAWULSKI

Redaktor działu komunikacyjnego:
JÓZEF GIEYSZTOR

Wydawca: Z upoważnienia **MINISTERSTWA PRZEMYSŁU I HANDLU** — Sp. Wyd. z ogr. odp. „PRZEMYSŁ I HANDEL”.